

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“).

Cieľom návrhu zákona je realizácia Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2023 až 2027 „Lepšie, pokojnejšie a bezpečnejšie žiť“ v časti „Trestná politika štátu“. V programovom vyhlásení sa vláda zaviazala k presadeniu právnej úpravy zameranej na modernizáciu a humanizáciu inštitútov trestného práva so zameraním na zavádzanie prvkov restoratívnej justície a harmonizáciu s európskymi trestnoprávnymi štandardami. Zámerom návrhu zákona je úprava a zefektívnenie nástrojov restoratívnej justície najmä v prípravnom konaní v nadväznosti na už prijaté zmeny zákona Trestného zákona v znení neskorších predpisov.

Ďalším cieľom návrhu zákona je transpozícia *Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1203 z 11. apríla 2024 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, ktorou sa nahrádzajú smernice 2008/99/ES a 2009/123/ES (Ú. v. EÚ L, 2024/1203, 30.4.2024)* (ďalej len ako „smernica (EÚ) 2024/1203“) a *Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1712 z 13. júna 2024, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania* (Ú. v. EÚ L, 2024/1712, 24.6.2024) (ďalej len „smernica (EÚ) 2024/1712“).

Návrh zákona sa zameriava na dosiahnutie účelu trestného konania za súčasnej nápravy škôd spôsobených trestným činom, obnovy narušených vzťahov a zmierenia medzi poškodeným a obvineným postupmi restoratívnej justície, najmä mediáciou, restoratívnou konferenciou alebo inými obdobnými postupmi. Tieto postupy musia rešpektovať základné princípy dobrovoľnosti, dôstojnosti a rovnosti strán, pričom nesmú byť na ujmu základných práv a slobôd zúčastnených osôb.

Aplikácia princípov restoratívnej justície predpokladá aj zapojenie komunity a záujmových združení občanov do týchto procesov, ktoré môžu byť taktiež negatívne dotknuté trestným činom a môžu prispieť k náprave páchatel'a. Týmto sa posilní dôvera v justičný systém a prispeje k celkovej bezpečnosti a stabilite komunity. Uvedené postupy však možno realizovať iba za súčasného zabezpečenia ochrany práv poškodeného v trestnom konaní spôsobom, ktorý umožní poškodenému aktívne participovať na dosiahnutí restoratívnych cieľov trestného konania.

Ďalším cieľom návrhu zákona v časti týkajúcej sa Trestného poriadku je upraviť a doplniť úpravu týkajúcu sa práv podozrivého v trestnom konaní v súlade s právom Európskej únie. Konkrétne sa Trestný poriadok zosúladí s týmito európskymi právnymi nástrojmi:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (ďalej len „smernica o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica o práve na informácie v trestnom konaní“),

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (ďalej len „smernica o práve na prístup k obhajcovi“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní (ďalej len „smernica o určitých aspektoch prezumpcie neviny“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní (ďalej len „smernica o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1919 z 26. októbra 2016 o právnej pomoci pre podozrivé a obvinené osoby v trestnom konaní a pre vyžiadané osoby v konaní o európskom zatykači (ďalej len „smernica o právnej pomoci“).

Návrh zákona reaguje aj na konania o porušení povinností voči Slovenskej republike pre nesprávnu transpozíciu smernice o právnej pomoci INFR(2025)2212 a INFR(2023)2008 pre nesprávnu transpozíciu smernice o prístupe k obhajcovi, v ktorom bola podaná dňa 2. 10. 2025 žaloba k Súdnemu dvoru EÚ (C-649/25).

Smernicou (EÚ) 2024/1203 sa stanovujú minimálne pravidlá, pokiaľ ide o vymedzenia trestných činov a sankcií v záujme účinnejšej ochrany životného prostredia, ako aj pokiaľ ide o opatrenia na prevenciu a boj proti trestnej činnosti v oblasti životného prostredia a na účinné presadzovanie práva Európskej únie v oblasti životného prostredia.

Nosná časť zmien Trestného zákona je v súvislosti s transpozíciou smernice (EÚ) 2024/1203. Nakoľko smernica (EÚ) 2024/1203 v porovnaní s nahradenou *Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva* (Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008) rozširuje katalóg trestných činov a stanovuje podrobnejšiu právnu úpravu trestania fyzických osôb a právnických osôb, návrh zákona zavádza nové skutkové podstaty trestných činov proti životnému prostrediu a zvyšuje horné hranice trestu odňatia slobody v základných skutkových podstatách. Súčasne sa pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu zavádza jednotný kvalifikačný znak, ktorým je rozsah činu. Medzi ďalšie významné zmeny Trestného zákona patrí zavedenie nového alternatívneho trestu (trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku), ktorý bude možné uložiť fyzickej osobe.

Návrh zákona aj v tejto časti nadväzuje na záväzok z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2023 až 2027 „*presadiť právnu úpravu zameranú na modernizáciu a humanizáciu inštitútov trestného práva so zameraním na zavádzanie prvkov restoratívnej justície a harmonizáciu s európskymi trestnoprávnymi štandardami*“ tým, že zavádza viaceré opatrenia restoratívneho charakteru, ktorých cieľom je dosiahnuť nápravu škôd na životnom prostredí. Tento cieľ sa uprednostňuje pred ukladaním nepodmienečného trestu odňatia slobody.

Smernica (EÚ) 2024/1712 má zefektívniť boj proti obchodovaniu s ľuďmi, zaviesť nové opatrenia na jeho prevenciu a posilniť ochranu obetí obchodovania prostredníctvom novelizácie súčasného právneho rámca, t. j. smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí

obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011) v platnom znení (ďalej len „smernica 2011/36/EÚ v platnom znení“).

V súvislosti s transpozíciou smernice (EÚ) 2024/1712 dochádza v rámci novelizácie Trestného zákona k legislatívnej úprave trestného činu obchodovania s ľuďmi podľa § 179 Trestného zákona, ktorou sa okrem iného sprísňujú trestné sadzby, ktoré je možné uložiť za daný trestný čin. Súčasne sa zavádza nový trestný čin využívania služieb obete obchodovania s ľuďmi. Cieľom zavedenia uvedeného trestného činu do Trestného zákona je zníženie dopytu, ktorým sa podporuje obchodovanie s ľuďmi a stimulujú sa všetky formy vykorisťovania. Cieľom legislatívnej úpravy trestného činu prevádzachstva je zabezpečenie efektívnejšieho postihu osôb zapojených do nelegálneho prevádzania osôb cez štátne hranice, čím sa reaguje na pretrvávajúci nárast nelegálnej migrácie. Zároveň návrh zákona zohľadňuje požiadavky aplikačnej praxe a usiluje sa o odstránenie zistených nedostatkov, ktoré sa vyskytujú pri kvalifikácii trestných činov obchodovania s ľuďmi a kupliarstva orgánmi činnými v trestnom konaní.

Z hľadiska požiadaviek transponovanej smernice (EÚ) 2024/1712 je potrebné uviesť, že už súčasné znenie Trestného zákona, ako aj súvisiacich zákonov do značnej miery reflektuje tieto požiadavky, a preto nie sú zásahy do Trestného zákona rozsiahleho charakteru. Nemenej dôležitou skutočnosťou je aj to, že značná časť cieľov smernice je napĺňaná prijímaním koncepčných materiálov (napríklad Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2024 – 2028 a s tým súvisiaci akčný plán), či inými nelegislatívnymi opatreniami rezortného charakteru (napríklad nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pre agendu národného referenčného mechanizmu alebo ochrany a podpory obetí obchodovania s ľuďmi).

Cieľom návrhu zákona je aj odstrániť niektoré aplikačné problémy právnej a zdravotníckej praxe v otázkach ochranného liečenia a detencie. Súčasťou návrhu zákona je aj novelizácia zákonov č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov a zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov, kde dochádza k oprave chýb.

Návrh zákona reaguje aj na odporúčania Rady Európy (GRECO), Európskej komisie v Správe o právnom štáte a Súdnej rady ohľadom trestného činu ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona. Návrh zákona vypúšťa trestný čin ohýbania práva a súčasne mení doterajší režim vyslovovania nesúhlasu súdnej rady s trestným stíhaním sudcu pre tento trestný čin na súhlas Súdnej rady s trestným stíhaním sudcu pre akýkoľvek trestný čin, ktorého sa mohol dopustiť svojou rozhodovacou činnosťou.

Účinnosť návrhu zákona sa navrhuje od 1. januára 2027.

Návrh zákona má pozitívny vplyv na životné prostredie a pozitívne sociálne vplyvy. Návrh zákona má negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy. Návrh zákona nemá vplyv na limit verejných výdavkov, na podnikateľské prostredie, informatizáciu spoločnosti, na služby verejnej správy pre občana a ani vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie.

Návrh zákona nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

B. Osobitná časť

K Čl. I

(Trestný poriadok)

K bodu 1 (§ 2 ods. 6)

Zmena zásady rýchlosti vyplýva z praxe, kedy bolo zaznamenaný zvýšený počet prietáhov v trestných veciach týkajúcich sa ochranných liečení ústavnou formou a detencie, ktoré rekapituluje aj *Zhodnotenie Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky o stave zákonnosti v zariadeniach vykonávajúcich ochranné liečenie a detenciu z roku 2024*.

Nutnosť zavedenia prednostného rozhodovania v týchto veciach odôvodňuje aj fakt, že takéto prietahy nemajú negatívne dopady iba na práva a slobody obvineného, ale aj na samotné zdravotnícke zariadenia vykonávajúce ochranné liečenia a detenčný ústav, keďže osoby, ktoré už nie je potrebné držať v týchto zariadeniach a poskytovať im liečbu, zaplňajú ich obmedzené kapacity, čím sa komplikuje ich prevádzka a vytvára sa tak zbytočný negatívny dopad na štátny rozpočet, keďže výkon ochranného liečenia a detencie je hrađený zo zdravotného poistenia. Taktiež tieto prietahy predstavujú negatívny dopad na ďalšie osoby čakajúce na výkon ochranného liečenia alebo inej zdravotnej starostlivosti poskytovanej týmito zariadeniami, ktorých uskutočnenie nie je možné z dôvodu naplnenia kapacít.

K bodu 2 (§ 2 ods. 24)

Zavádza sa právo zákonného zástupcu poškodeného na tlmočníka a prekladateľa, ktorý ako zákonný zástupca poškodeného môže v trestnom konaní za poškodeného vykonávať jeho práva (§ 48). Je tak žiadúce pre ochranu poškodeného, aby aj jeho zákonný zástupca, ak neovláda jazyk konania, mal právo na preklad a tlmočenie, aby bol schopný pochopiť účel konania a rolu poškodeného v ňom.

S posilnením prítomnosti poškodeného v trestnom konaní sa zavádza aj právo na tlmočníka a prekladateľa pre dôverníka a splnomocnenca poškodeného.

V súlade s čl. 1 až 3 smernice o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní sa medzi osoby, ktoré majú právo na tlmočenie a preklad zaraďuje aj podozrivý.

K bodu 3 (§ 2 ods. 24)

Navrhovanou úpravou sa do Trestného poriadku zavádza zásada restoratívnej justície ako jeden zo základných princípov trestného konania. Ide o systémovú zmenu, ktorá reflektuje dlhodobý vývoj modernej trestnoprávnej teórie i aplikačnej praxe a reaguje na opakovanú kritiku prevažne retributívneho nastavenia slovenského trestného systému. Restoratívna justícia predstavuje v súčasnej kriminológii a trestnej politike jeden z najdynamickejších sa rozvíjajúcich konceptov. Táto koncepcia je do istej miery renesanciou systémov, ktoré poznáme z minulosti – spáchanie trestného činu bolo historicky vnímané predovšetkým ako spor medzi páchatelom a obeťou, pričom možnosť uzavrieť zmierovacú zmluvu existovala už v dávnych právnych systémoch. Postupne si štát vybudoval monopol na rozhodovanie o trestných veciach, ktorý trval až do 70. rokov minulého storočia, kedy sa v Spojených štátoch amerických a Veľkej Británii objavili prvé experimenty s mediáciou v trestných veciach. Kľúčovým míľnikom v rozvoji restoratívnej justície bolo prijatie dokumentu Základné princípy používania restoratívnych programov v trestných veciach Hospodárskou a sociálnou radou OSN v júli 2000. Ten definoval restoratívnu justíciu ako proces, v ktorom páchatel, obeť a ďalšie osoby

alebo členovia komunít dotknutí trestným činom aktívne participujú na riešení záležitostí z neho vyplývajúcich, pričom príkladmi restoratívnej justície sú mediácia, konferencie a kruhové sedenia. Táto definícia zdôrazňuje aktívnu participáciu všetkých dotknutých strán, čím sa zásadne líši od klasického modelu trestného konania, kde je obeť do značnej miery marginalizovaná stranou. Z hľadiska obsahového vymedzenia pojmu možno restoratívnu justíciu charakterizovať ako „súbor ideí a opatrení, ktoré zdôrazňujú a uprednostňujú odškodnenie obete pred potrestaním páchatel'a, posilňujú spravodlivosť, bojujú proti nespravodlivosti a zároveň potláčajú kriminalitu a snažia sa o reintegráciu obete trestného činu a páchatel'a naspäť do spoločnosti, pričom jej ciele sa najlepšie dosahujú pri participácii jednotlivých aktérov, ktorí boli trestným činom dotknutí." (TURAY, L.: Inštitút restoratívnej justície a kriminológie – nová etapa kriminologického výskumu. In: Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestného činu. Pocta doc. JUDr. Yvette Turayovej, CSc. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2025, s. 171.) Táto definícia vystihuje podstatu navrhovanej legislatívnej zmeny – trestné konanie nemá slúžiť len potrestaniu páchatel'a, ale má aktívne napomáhať náprave spôsobených škôd a obnoveniu narušených vzťahov. Jadro restoratívnej filozofie tvorí niekoľko vzájomne prepojených téz: zameranie na reparáciu spôsobenej ujmy, dôraz na spravodlivosť a potláčanie pocitu nespravodlivosti, vznik zodpovednosti ako dôsledok spáchaného trestného činu, podpora angažovanosti a participácie zúčastnených strán, subsidiarita hlavného pojednávania, ako aj chápanie nepodmienečného trestu odňatia slobody ako prostriedku ultima ratio.

Navrhované ustanovenie § 2 ods. 24 Trestného poriadku priamo nadväzuje na tieto tézy: ukladá orgánom činným v trestnom konaní a súdu povinnosť aktívne využívať postupy restoratívnej justície v prípadoch, kde je možné náhrada škody, obnova narušených vzťahov a zmierenie medzi poškodeným a obvineným. Je dôležité zdôrazniť, že restoratívna justícia a alternatívne tresty nie sú totožné pojmy. Restoratívna justícia môže byť využívaná aj v kombinácii s nepodmienečným trestom odňatia slobody a nie je teda bezpodmienečnou alternatívou k uväzneniu, hoci sankcie nespojené s odňatím slobody jej funkciu naplňujú prirodzenejšie. Niektoré alternatívne tresty tvoria len jeden z výkonných nástrojov restoratívnej justície, no samotný koncept je širší – premieta sa do hmotnoprávnych aj procesnoprávnych inštitútov a predpokladá rozšírenie okruhu aktérov aktívne zapojených do trestného konania, čím sa čiastočne obmedzuje monopol štátu a otvára priestor pre zapojenie jednotlivcov a komunít. Zavedenie zásady restoratívnej justície priamo do úvodných ustanovení Trestného poriadku je inšpirované francúzskou právnou úpravou, konkrétne článkom 10-1 Code de procédure pénale, ktorý umožňuje dobrovoľné stretnutia medzi obeťou a páchatel'om za účelom nápravy škody a obnovy vzťahov počas alebo po trestnom konaní. Vyspelé západné štáty dlhodobo vsádzajú na restoratívny prístup v rámci potláčania kriminality. Aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 4Urtos/6/2020 zdôraznil, že hlavným zmyslom alternatívnych spôsobov riešenia trestných vecí je primeraná reakcia na spáchaný trestný čin a ako kľúčový cieľ označil obnovenie vzájomných vzťahov medzi poškodeným a odsúdeným. Súčasne dôvodová správa k zákonu č. 40/2024 Z. z. explicitne uviedla, že navrhovanou úpravou sa v súlade s filozofiou restoratívnej justície do popredia dáva postoj poškodeného k činu. Navrhovaná zmena teda nie je izolovaným krokom, ale organickým pokračovaním trendu, ktorý sa na Slovensku prejavuje nielen v legislatíve, ale aj v judikatúre a odbornom diskurze. Zakotvením tejto zásady priamo do základných ustanovení Trestného poriadku sa vysielá jednoznačný signál všetkým orgánom aplikácie práva, že restoratívna justícia nie je len akademickým pojmom, ale záväzným interpretačným rámcom pre celé trestné konanie - pri zachovaní princípov dobrovoľnosti, dôstojnosti a rovnosti strán, ako to navrhovaná úprava výslovne vyžaduje.

K bodu 4 (§ 4 ods. 6)

Explicitne sa v Trestnom poriadku uvádza možnosť záujmových združení podávať podnety na použitie postupov restoratívnej justície. Záujmové združenia môžu byť vhodným sprostredkovateľom medzi obvineným a orgánmi činnými v trestnom konaní pri navrhovaní a uskutočňovaní postupov restoratívnej justície a je tak na mieste, aby zákon na takýto postup pamätal.

K bodu 5 (§ 6 ods. 2)

Precizuje sa ochrana, ktorú poskytuje Trestný poriadok pred zverejňovaním osobných údajov maloletých a mladistvých obvinených a poškodených zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov a to tým, že sa táto ochrana rozširuje aj na ich blízke osoby (§ 127 ods. 4 Trestný zákon) a zavádza sa povinnosť osobitne dbať, aby zabránili verejnému šíreniu akýchkoľvek informácií, ktoré by mohli viesť k identifikácii dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu, ak tento zákon neustanovuje inak.

K bodom 6, 7, 11 a 64 (§ 9 ods. 2, § 14 a § 207a)

V súvislosti s vypustením trestného činu Ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona je nevyhnutné vypustiť aj ustanovenia, ktoré v procesnej rovine na špecifiká tohto trestného činu reagovali. K uvedenému pozri odôvodnenie k § 326a Trestného zákona v čl. II.

K bodu 8 (§ 10 ods. 19)

Zosúladienie výpočtu trestných činov s § 117 ods. 1. Zároveň sa umožňuje využiť agenta-civila aj pri odhaľovaní trestného činu úkladnej vraždy podľa § 144 Trestného zákona, keďže ide o trestný čin, ktorý patrí medzi najzávažnejšie násilné trestné činy a záujem spoločnosti na jeho objasnení je vysoký.

K bodu 9 (§ 10 ods. 33)

Vzhľadom na zmenu systematickú zmenu toho, ako Trestný poriadok pracuje s podozrivým je nutné upraviť aj jeho definíciu. V súlade s § 33b sa ustanovuje, že podozrivým je osoba, ktorá nie je obvineným a ktorá bola zadržaná podľa § 85 alebo orgánmi činnými v trestnom konaní informovaná o podozrení voči nej. Uvedená zmena však podstatným spôsobom nemení množinu osôb, ktoré sú podozrivým podľa súčasnej právnej úpravy.

Osoby pristihnuté pri trestnom čine, zadržané pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne po ňom alebo zastihnuté na úteku sú v praxi osoby zadržané podľa § 85. Osoba, ktorá je podľa trestného oznámenia, iného podnetu alebo zistených skutočností podozrivá z trestného činu sa podľa novej právnej úpravy stane podozrivou až momentom, keď bude orgánmi činnými v trestnom konaní informovaná o tom, že je podozrivá. Na druhú stranu sa zavádza v § 33b ods. 1 moment, kedy sú orgány činné v trestnom konaní povinné podozrivého informovať o podozrení voči nemu a v prípade, že chcú orgány činné vypočuť osobu, ktorú na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu je potrebné vypočuť k okolnostiam nasvedčujúcim, že mala spáchať trestný čin podľa § 196 ods. 2, voči takejto osobe musia postupovať podľa § 33b, čím sa týmto výsluchom stáva podozrivým. Zmienka o tom, že podozrivým je aj spolupracujúci podozrivý podľa odseku 23 je obsolentná, keďže zo samotného odseku 23 vyplýva, že spolupracujúcim podozrivým môže byť len podozrivý.

K bodu 10 (§ 10 ods. 34 a 35)

Navrhovaným doplnením § 10 Trestného poriadku sa do slovenského právneho poriadku zavádzajú legálne definície dvoch kľúčových pojmov - restoratívnej justície a postupov restoratívnej justície. Cieľom tohto legislatívneho kroku je odstrániť doterajšiu pojmovú

neurčitost', ktorá bránila konzistentnému uplatňovaniu restoratívnych prístupov v aplikačnej praxi, a poskytnúť orgánom činným v trestnom konaní i súdom jasný interpretačný základ.

Pojem restoratívna justícia sa v slovenskom právnom prostredí vyskytoval predovšetkým v odbornej literatúre, judikatúre a dôvodových správach k novelám trestných kódexov, avšak bez zákonného kontextu. Táto absencia predstavovala praktickú prekážku, keďže orgány činné v trestnom konaní nemali normatívnu oporu pre jednotné chápanie a uplatňovanie restoratívnych postupov. Zavedenie legálnych definícií priamo do Trestného poriadku preto predstavuje nevyhnutný predpoklad efektívnej implementácie zásady restoratívnej justície upravenej v § 2 ods. 24. Navrhovaná definícia restoratívnej justície vychádza z ustáleného medzinárodného rámca. Základné princípy používania restoratívnych programov v trestných veciach, prijaté Hospodárskou a sociálnou radou OSN rezolúciou č. 2002/12, vymedzujú restoratívny proces ako „každý proces, v ktorom obeť a páchateľ a prípadne akékoľvek iné osoby alebo členovia komunity dotknutí trestným činom aktívne participujú na riešení záležitostí vyplývajúcich z trestného činu, zvyčajne za pomoci facilitátora." Tento dokument zároveň zdôrazňuje, že výsledkom restoratívneho procesu má byť dohoda, ktorá môže zahŕňať reparáciu, reštitúciu a komunitné služby smerujúce k individuálnym i kolektívnym potrebám a zodpovednostiam strán. Navrhovaná definícia v odseku 34 s týmto medzinárodným štandardom korešponduje, keď kladie dôraz na nápravu škôd, obnovu narušených vzťahov a aktívne zapojenie všetkých dotknutých aktérov. Na európskej úrovni predstavuje kľúčový prameň Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Článok 12 tejto smernice upravuje záruky pre obeť v kontexte restoratívnej justície a definuje restoratívne služby ako služby, ktoré v záujme obeť i páchateľa umožňujú dosiahnutie dohody prostredníctvom aktívnej participácie oboch strán. Smernica zároveň podmieňuje využitie restoratívnych postupov slobodným a informovaným súhlasom obeť, možnosťou odvolania tohto súhlasu kedykoľvek, dôvernosťou konania a zákazom využitia akýchkoľvek informácií z restoratívneho procesu bez súhlasu strán. Tieto záruky sa premietajú do požiadavky navrhovaného § 2 ods. 24, podľa ktorého aplikácia restoratívnej justície musí rešpektovať princípy dobrovoľnosti, dôstojnosti a rovnosti strán. Navrhovaná definícia v odseku 34 vymedzuje restoratívnu justíciu funkcionálne – ako prístup smerujúci k dosiahnutiu účelu trestného konania, ktorý sa sústreďuje na tri vzájomne prepojené ciele: nápravu škôd spôsobených trestným činom, obnovu narušených vzťahov a zabezpečenie aktívneho zapojenia relevantných aktérov.

Odsek 35 definuje postupy restoratívnej justície prostredníctvom troch konkrétnych modelov. Mediácia predstavuje najrozšírenejší a najlepšie legislatívne ukotvený nástroj, ktorý je v slovenskom právnom poriadku upravený predovšetkým zákonom č. 550/2003 Z.z. o probačných a mediačných úradníkoch. Restoratívna konferencia predstavuje širší model zapájajúci okrem priamych účastníkov aj rodinných príslušníkov, osoby z blízkeho sociálneho prostredia páchateľa a obeť, prípadne zástupcov komunity – tento model vychádza z novozélandských a austrálskych skúseností s tzv. *family group conferencing* a bol odporučený aj dokumentmi OSN. Formulácia „iné obdobné procesy" zabezpečuje otvorenosť katalógu a umožňuje využitie napríklad kruhových sedení (*sentencing circles*) alebo iných inovatívnych restoratívnych modelov, ktoré sa môžu v praxi vyvinúť. Spoločným menovateľom všetkých vymenovaných postupov je ich konsenzuálny charakter – všetky smerujú k dosiahnutiu dohody o spôsobe odstránenia alebo zmiernenia následkov trestného činu. Tým sa zdôrazňuje, že restoratívne postupy nesuplujú ani nenahradzujú trestné konanie, ale predstavujú komplementárny mechanizmus, ktorého výsledok orgány činné v trestnom konaní a súd zohľadňujú vo svojich rozhodnutiach. Použitie slova „najmä" signalizuje, že ide o demonštratívne vymedzenie, ktoré nevylučuje ďalší rozvoj restoratívnych postupov v praxi a

judikatúre. Tento legislatívno-technický prístup je v súlade s odporúčaním Rady Európy č. R(99)19 o mediácii v trestných veciach, ktoré zdôrazňuje flexibilitu a adaptabilitu restoratívnych postupov na konkrétne okolnosti jednotlivých prípadov.

K bodu 12 (§ 25 ods. 2)

Navrhuje sa do § 25 zaviesť informačnú povinnosť probačných a mediačných úradníkov informovať Policajný zbor a príslušnú obecnú políciu o probačnom dohľade a uložených primeraných obmedzeniach a povinnostiach. Uvedeným sa má docieľiť stav, kedy Policajný zbor a obecná polícia má zakaždým informácie o tom, že osoba, ktorá je predmetom ich úkonu podľa osobitného predpisu, má uložené primerané povinnosti a obmedzenia. Policajný zbor môže na základe uvedeného nezávisle od žiadosti probačného a mediačného úradníka kontrolovať ich riadny výkon zo strany obvineného, prípadne aj pri výkone iných úkonov s obvineným môže súčasne skontrolovať aj výkon primeraných obmedzení a povinností.

Zrkadlovo sa taktiež zavádza povinnosť Policajného zboru a obecnej polície informovať súd, ak zistí porušenie oznámených primeraných obmedzení a povinností, aby mohlo okamžite dôjsť k ďalšiemu postupu podľa Trestného poriadku.

Cieľom je posilniť právnu istotu a zabezpečiť efektívny výkon probácie v súlade s účelom trestného konania. Doplnením predmetného ustanovenia sa posilní efektívnosť výkonu probácie a zabezpečí sa riadne plnenie účelu rozhodnutí súdov alebo iných príslušných orgánov.

K bodom 13 až 15 (§ 28 ods. 4, 6 a 8)

Pri obzvlášť zraniteľných obetiach môže byť pohlavie tlmočníka faktorom, ktorý zásadným spôsobom môže ovplyvniť výsledok a priebeh úkonu, najmä výpovede, takéhoto poškodeného. Pre obeť je proces výsluchu sám o sebe traumatizujúci a zraniteľné obete často musia hovoriť o hlboko intímnych a bolestivých zážitkoch. Ak bola obeť napadnutá osobou konkrétneho pohlavia, prítomnosť tlmočníka rovnakého pohlavia ako útočník môže vyvolávať úzkosť, strach alebo nedôveru obete. Možnosť voľby pomáha vytvoriť bezpečnejšie prostredie, kde sa obeť necíti byť opätovne vystavená hrozbe.

Závažné dôvody, na základe ktorých možno toto právo poškodenému neposkytnúť je častou výnimkou, ktorú používa Trestný poriadok na viacerých miestach a analogicky ju tak možno vykladať s týmito ustanoveniami, najmä s § 135 ods. 4. Závažný dôvod musí byť interpretovaný s ohľadom na okolnosti individuálneho prípadu a pôjde najmä o situácie, kedy nie je možné po opakovaných pokusoch skontaktovať sa s relevantnými tlmočníkmi, v zozname tlmočníkov neexistuje takýto tlmočník alebo jeho prítomnosť by bolo spojená so značnými ťažkosťami. O uvedenom postupe sa spíše záznam.

K bodu 16 (§ 28 ods. 10)

Uvedené zmena súvisí s explicitným vymedzením práv podozrivého v § 33b.

K bodu 17 (§ 33b)

K odseku 1

V odseku 1 sa v súlade s právom EÚ redefinuje moment, od ktorého má podozrivý v trestnom konaní práva. V súčasnosti sa práva podozrivému v trestnom konaní priznávajú podozrivému „od jeho prvého výsluchu alebo od iného úkonu orgánov činných v trestnom konaní voči nemu alebo v súvislosti s ním alebo v súvislosti s podozreniami, ktoré sa ho týkajú“. Táto definícia sa však v praxi ukázala ako nedostatočne presná a vytvára problémy v tom, ktorý z úkonov

vykonaných v trestnom konaní je tým prvým, ktorý bol vykonaný voči podozrivému alebo v súvislosti s ním, alebo jeho podozreniami.

Navyše uvedená úprava nie je v súlade s právom EÚ, podľa ktorého sa práva majú na podozrivého vzťahovať „od chvíle, keď boli príslušnými orgánmi členského štátu prostredníctvom úradného oznámenia alebo inak upovedomené, že sú podozrivé alebo obvinené zo spáchania trestného činu, a to bez ohľadu na to, či boli pozbavené osobnej slobody“ (čl. 1 smernice o práve na prístup k obhajcovi). Pričom nezáleží na forme, akou bola podozrivá osoba o svojom podozrení informovaná [rozsudok zo 7. septembra 2023, Rayonna prokuratura Lovech, TO Lukovit (Fouille corporelle), C-209/22, bod 37]. Trestný poriadok tak nepriznával práva podozrivým, ktorí boli napr. orgánmi činnými v trestnom konaní iba neformálne informovaní o podozrení, bez toho, aby orgány činné v trestnom konaní vykonali nejaký úkon v súvislosti s ich podozrením.

Podozrivému sa tak v súlade s právom EÚ priznávajú práva bezodkladne až od okamihu informovania orgánmi činnými v trestnom konaní o podozrení voči nemu, alebo od obmedzenia slobody podľa § 85. Zákon nepredpisuje formu akou musia orgány činné v trestnom konaní informovať podozrivého a tak takéto informovanie môže byť aj neformálne. V súvislosti s informovaním o podozrení sú orgány činné v trestnom konaní povinné podozrivého o jeho právach poučiť. O týchto úkonoch sa píše zápisnica podľa § 58.

Súčasne sa definuje aj moment, od ktorého sú orgány činné v trestnom konaní povinné podozrivého informovať o podozrení voči nemu. Týmto momentom je zistenie skutočností, ktoré odôvodňujú podozrenie, že skutok, ktorý je trestným činom spáchal podozrivý. Uvedená definícia v prvom rade vyžaduje, aby bol ustálený skutok a tento skutok bol kvalifikovaný ako trestný čin. Vyžaduje sa však nižšia miera objasnenia ohľadom podozrenia, že trestný čin spáchala určitá osoba. Zatiaľ čo vznesenie obvinenia vyžaduje dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba, predmetné ustanovenie vyžaduje iba existenciu dôvodov na podozrenie. Tieto dôvody môžu existovať už na podklade trestného oznámenia, iného podnetu alebo zistených skutočností a nie je tak nutné vykonať dostatočne obsiahle dokazovanie, ako v prípade vznesenia obvinenia.

Ustálenie toho, či konkrétna osoba je podozrivým, závisí od vnútorného presvedčenia orgánov činných v trestnom konaní, založenom na dostatočne zistenom skutkovom stave. Napríklad povinnosť informovať podozrivého nevzniká, len tým, že oznamovateľ v trestnom oznámení označí konkrétnu osobu za páchatel'a (pokiaľ ho orgány činné v trestnom konaní nevypočujú podľa § 196 ods. 2), ak z iných zistených skutočností vyplýva, že páchatel'om nemohla byť táto osoba.

K odseku 2

Podľa súčasného stavu má podozrivý práva ako obvinený, ak zákon neustanovuje inak alebo ak nejde o práva, ktoré môžu byť z povahy veci priznané iba obvinenému; tým nie sú dotknuté procesné práva, ktoré podozrivému priznáva medzinárodná zmluva alebo právne záväzný akt Európskej únie. Uvedené aj vzhľadom na rôznu legislatívnu techniku, ktorú používa Trestný poriadok v rôznych ustanoveniach, vytvára nejednoznačnú množinu práv podozrivého, kedy nie je vždy zjavné, či zákon pri danom práve ustanovuje inak alebo z povahy veci vyplýva, že ide o procesné právo, ktoré môže mať iba obvinený. Zákon taktiež nevymenúva, ktoré práva má podozrivý podľa medzinárodného práva alebo práva EÚ, čo v praxi vedie k zbytočnému

skúmaníu aktov týchto právnych odvetví. Z uvedených dôvodov sa tak navrhuje explicitné vymenovanie práv podozrivého v trestnom konaní.

Z predmetného ustanovenia sa vypúšťa aj zmienka o povinnostiach podozrivého. Doposiaľ mal podozrivý povinnosti ako obvinený, pokiaľ nešlo o výnimku popísanú vyššie. Trestný poriadok však priznáva len veľmi málo povinností obvinenému (napr. povinnosť uviesť adresu, na ktorú mu bude doručované podľa § 34 ods. 7). Ani v prípade povinnosti tak zákon nebol jednoznačný. Nová úprava však vychádza z koncepcie, že Trestný poriadok by mal chrániť podozrivú osobu len v základných rysoch, napr. pred prípadným sebaobvinením, avšak vychádza z toho, že o podozrivom hovoríme iba v prípade, kedy skutkové okolnosti veci nie sú natoľko ustálené, aby bolo možné vzniesť obvinenie, pričom nie každé podozrenie sa nutne musí pretaviť do vznesenia obvinenia. Až následne od vznesenia obvinenia zákon priznáva väčšiu množinu povinností a aj práv obvinenému k tomu, aby mohol realizovať svoje právo na obhajobu v plnom rozsahu. Povinnosti podozrivého by tak nemali byť iné, ako povinnosti ostatných subjektov trestného konania, napríklad svedka.

V odseku 2 sa tak explicitne definujú práva podozrivého, vychádzajúc najmä z práva EÚ. Nejde však o úplný zoznam, ďalšie práva podozrivého upravuje aj § 2 ods. 20, ktorý mu priznáva právo na preklad a tlmočenie, § 35a, ktorý priznáva právo mladistvého podozrivého alebo osoby pozbavenej spôsobilosti na právne úkony na sprevádzanie zákonným zástupcom alebo § 336, ktorý taktiež zavádza povinnú obhajobu pre mladistvých podozrivých. Ďalšie práva pre špecifické skupiny podozrivých definujú aj odseky 4, 5 a 8.

V písmene a) sa definuje právo byť poučený o svojich právach, ktoré vychádza najmä z čl. 3 smernice o práve na informácie v trestnom konaní.

V písmene b) sa definuje právo byť informovaný o skutočnostiach zakladajúcich podozrenie voči nemu a o podstatných zmenách týchto informácií v rozsahu potrebnom na uplatnenie jeho práva na obhajobu v súlade s čl. 6 ods. 1 smernice o práve na informácie v trestnom konaní, s čím je spojené aj právo nazerať do spisu podľa písmena c).

V písmenách d), f) a g) sa upravuje právo zvoliť si obhajcu a komunikovať s ním pred výsluchom ako aj na jeho prítomnosť pri výsluchu v súlade s čl. 3 ods. 3 písm. a) a b) smernice o práve na prístup k obhajcovi. Uvedené sa pre úplnosť dopĺňa aj právom odoprieť výpoveď v písmene e) v súlade so zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare* a s čl. 7 smernice o určitých aspektoch prezumpcie nevinu.

V písmene h) sa upravuje právo na účasť obhajcu pri vybraných úkonoch, pri ktorých sa vyžaduje účasť podozrivého. Ide o vyšetrovacie úkony konfrontácie podľa § 85, § 125, rekognície podľa § 126, vyšetrovacieho pokusu podľa § 157, preverky výpovede na mieste činu podľa § 158 a rekonštrukcie podľa § 159. Odkázať pritom možno na čl. 3 ods. 2 písm. b) a ods. 3 písm. c) smernice o práve na prístup k obhajcovi.

K odseku 3

V odseku 3 sa obdobne ako v § 213 ods. 2 umožňuje obmedziť práva podozrivého na prístup k obhajcovi, ak vykonanie takéhoto úkonu, okrem úkonov podľa § 85, nemožno odložiť z dôvodu podstatného ohrozenia trestného konania alebo existencie naliehavej potreby odvrátiť závažné nepriaznivé dôsledky pre život, slobodu alebo telesnú integritu inej osoby a obhajcu o úkone vyzrozumieť. V prípade takejto situácie orgán činný v trestnom konaní urobí o tejto

skutočnosti úradný záznam, ktorý založí do vyšetrovacieho spisu. V úradnom zázname uvedie dôvod, prečo nebolo možné vykonanie úkonu odložiť, ako aj dôvod nemožnosti vyrozumiť o úkone obhajcu, tak aby bol takýto záznam následne z hľadiska splnenia uvedených podmienok preskúmateľný v ďalších štádiách konania. Uvedená výnimka vychádza z § 213 ods. 2 a je v súlade s článkom 3 ods. 6 smernice o práve na prístup k obhajcovi.

K odseku 4

V odseku 4 sa definujú ďalšie práva, ktoré má podozrivý zadržaný podľa § 85, ktorými sú:

- právo informovať tretiu osobu o obmedzení osobnej slobody a komunikovať s treťou osobou podľa § 34 ods. 4 vychádzajúc z čl. 5 a 6 smernice o práve na prístup k obhajcovi,
- právo na informovanie konzulárnych úradov podľa § 34 ods. 4 v súlade s čl. 7 smernice o práve na prístup k obhajcovi,
- právo na poučenie v písomnej forme a ponechať si toto poučenie u seba podľa § 34 ods. 6 v súlade s čl. 4 smernice o práve na informácie v trestnom konaní,
- právo na nalievavú lekársku pomoc v súlade s čl. 4 smernice o práve na informácie v trestnom konaní a čl. 8 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými,
- právo na informácie o dôvodoch obmedzenia slobody a maximálnej lehote, počas ktorej môže byť obmedzený na slobode, kým nebude odovzdaný súdu v súlade s čl. 6 ods. 2 smernice o práve na informácie v trestnom konaní,
- právo nazerať do spisov v rozsahu potrebnom na uplatnenie účinného práva na obhajobu v súvislosti s obmedzením jeho osobnej slobody v súlade s čl. 7 smernice o práve na informácie v trestnom konaní.

Obmedzenie osobnej slobody podozrivého upravuje § 85, ktorý taktiež na niektorých miestach menuje aj práva podozrivého, čo sa javí ako duplicitná úprava k § 33b. Navrhovateľ však vychádza z toho, že § 85 primárne upravuje postup policajta pri obmedzení osobnej slobody, pričom v určitých častiach iba pripomína právo podozrivého, ktoré má podľa § 33b alebo iného ustanovenia zákona. Obdobnú legislatívnu techniku možno v Trestnom poriadku nájsť napríklad v prípade poučenia obvineného, kedy podľa § 34 ods. 5 musí byť obvinený vždy o svojich právach poučený, pričom Trestný poriadok na niektorých ďalších miestach iba pripomína túto všeobecnú poučovací povinnosť vzhľadom na okolnosti konkrétneho úkonu (napr. poučenie o následkoch nevyhovenia výzvy alebo príkazu podľa § 155 alebo poučenie o možnosti podať opravný prostriedok).

K odseku 5

V odseku 5 sa v súlade s čl. 4 a 5 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými a čl. 5 ods. 2 smernice o prístupe k obhajcovi, výslovne zakotvuje právo zákonného zástupcu byť poučený o právach, ktoré má mladistvý. Výkon týchto práv podozrivého mladistvého zákonným zástupcom upravuje § 35a.

Na podozrivých mladistvých sa vzťahujú aj § 337 a 338 ods. 1. V zmysle § 337 sú orgány činné v trestnom konaní povinné bezodkladne zistiť osobitné vlastnosti a potreby mladistvého a následne v zmysle § 55 prispôbiť svoje postupy týmto osobitnostiam. Uvedené vyplýva z čl. 7 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými. V zmysle § 338 ods. 1 sa v súlade s čl. 3 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými sa za podozrivého mladistvého považuje aj osoba, ktorej vek

nie je známy a u ktorej existuje dôvod domnievať sa, že je osobou mladšou ako 18 rokov, až kým sa nepreukáže opak. Súčasne sa ustanovuje, že podozrivý mladistvý musí mať obhajcu.

K odseku 6

V odseku 6 sa upravuje situácia, kedy na základe skutočností, o ktorých vypovedá osoba ako svedok, dospejú orgány činné v trestnom konaní k podozreniu, že spáchala trestný čin, čo tejto osobe aj oznámia. V takomto prípade v záujme zachovania práv na obhajobu podozrivého by mal byť výsluch prerušený, podozrivý mal byť poučený o svojich právach a orgány činné v trestnom konaní musia podozrivému umožniť výkon svojich práv, pokiaľ nejde o situáciu podľa odseku 3.

K odseku 7

V záujme ochrany práv podozrivého, zabezpečenia kontradiktórnosti výsluchu a použiteľnosti výsluchu podozrivého aj v ďalšom konaní, sa na výsluch podozrivého od okamihu, kedy bol o podozrení informovaný vzťahujú primerane ustanovenia o výsluchu obvineného.

K odseku 8

V odseku 8 sa za podmienok podľa § 34 ods. 3 a § 40 ods. 4 zabezpečuje bezplatná pomoc obhajcu alebo pomoc za zníženú odmenu vybraným podozrivým, ktorí nemajú dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. Uvedené je v súlade so smernicou o právnej pomoci.

K bodu 18 (§ 34 ods. 3 a § 36 ods. 4)

Zmena odkazu v nadväznosti na zmeny v § 40.

K bodu 19 (§ 34 ods. 4)

Ustanovenie sa precizuje s ohľadom na čl. 7 ods. 1 smernice o práve na prístup k obhajcovi.

K bodu 20 (§ 35a)

Novým § 35a sa upravuje právo zákonného zástupcu zúčastňovať sa na úkonoch a obhajobe mladistvých a osôb pozbavených spôsobilosti na právne úkony. Uvedené upravujú čl. 5 a 15 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými.

K bodom 21 až 23 [§ 37 ods. 1 písm. c) a § 38 ods. 2 a 3]

Precizácia ustanovenia. Súčasné písmeno d) v znení „ide o konanie o trestnom čine, za ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica je najmenej desať rokov,“ v sebe obsahuje aj všetky obzvlášť závažné zločiny.

K bodom 24 a 25 (§ 40 ods. 1 až 3)

Aktuálna právna úprava (v § 40 ods. 1) síce zabezpečuje transparentnosť a náhodný výber obhajcov, avšak nepočíta so špecifickými a mimoriadne urgentnými situáciami. V aplikačnej praxi súdov a orgánov činných v trestnom konaní opakovane dochádza k situáciám, najmä pri rozhodovaní o väzbe, zadržaní osoby alebo pri vykonávaní neodkladných a neopakovateľných úkonov (často v dňoch pracovného pokoja alebo v nočných hodinách), kedy plynutie striktných zákonných lehôt neumožňuje zdĺhavé generovanie obhajcov cez elektronický systém.

Zákon v súčasnosti vyžaduje, aby bol obhajca striktné vygenerovaný výlučne pomocou technických prostriedkov. Pri plynutí prísnych lehôt je však tento postup občas náročný a

komplikovaný, a to aj z dôvodu, že systém na generovanie je prístupný iba na súdoch. Rovnako sa v praxi stáva, že systém opakovane vygeneruje advokátov, ktorí sú z objektívnych dôvodov nedostupní, čím hrozí zmarenie úkonu alebo porušenie ústavných práv obvineného (napr. prepustenie zadržanej osoby z dôvodu uplynutia lehoty). Návrh preto zavádza výnimku z pravidla náhodného elektronického výberu pre prípady hodné osobitného zreteľa, kde vec neznesie odklad a elektronický proces by spôsobil nadmerné organizačno-technické zaťaženie hroziace zmarom účelu konania.

Legislatívno-technicky sa doterajší text § 40 ods. 1 upravuje tak, že veta týkajúca sa povinnosti ustanovovať a zrušovať obhajcov prostredníctvom programového prostriedku sa pre svoju dôležitosť a prehľadnosť presúva do nového, samostatného odseku 2. Materiálne sa však táto povinnosť pre štandardné situácie nemení a naďalej zostáva pravidlom.

Podstatnou zmenou je zavedenie nového odseku 3. Týmto ustanovením sa sudcovi pre prípravné konanie a predsedovi senátu dáva možnosť v striktno vymedzených, výnimočných prípadoch upustiť od použitia programového prostriedku a ustanoviť obhajcu priamo. Musia byť kumulatívne splnené nasledujúce podmienky: a) existencia dôvodov hodných osobitného zreteľa, b) vec neznesie odklad a c) postup cez systém je spojený s nadmerným organizačno-technickým zaťažením (napr. výpadok informačného systému, alebo ak systém prideli postupne viacerých obhajcov, z ktorých ani jeden nie je schopný sa v požadovanom čase dostaviť k úkonu).

Aby sa predišlo riziku zneužitia tohto inštitútu a narušeniu princípu transparentnosti výberu obhajcov, zavádza sa explicitná povinnosť sudcu pre prípravné konanie alebo predsedu senátu vyhotoviť o tomto výnimočnom postupe záznam priamo do spisu. V zázname musí byť uvedené a riadne odôvodnené, prečo v danej konkrétnej veci nebolo možné systém použiť, čím sa zabezpečuje preskúmateľnosť tohto rozhodnutia.

Z dôvodu vloženia nových odsekov 2 a 3 sa zároveň vykonáva prečíslovanie doterajších odsekov 2 až 6 na odseky 4 až 8. Ustanovenia upravujúce bezplatnú obhajobu, spoločného obhajcu či voľbu obhajcu zostávajú obsahovo nedotknuté.

K bodu 26 (§ 44 ods. 2)

Explicitne sa upravuje právo účasti obhajcu aj na vybraných úkonoch, ktoré sa týkajú podozrivého.

K bodu 27 (§ 46 ods. 1)

Jedným z cieľov návrhu zákona je aj posilniť práva poškodeného v trestnom konaní a za týmto účelom sa navrhuje umožniť aj poškodenému, aby si zo spisov mohol robiť výpisky, poznámky a kópie na svoje trovy, čo doposiaľ Trestný poriadok neumožňoval.

K bodom 28, 36 a 42 (§ 46 ods. 4, § 54a ods.1, 74 ods. 2 a § 408 ods. 5)

Uvedená zmena reaguje na ustanovenie § 124 ods. 4 Trestného zákona v procesnej rovine, keďže iba úprava v hmotnoprávnej rovine sa v praxi preukázala ako nedostatočná. Dôvodom pre túto úpravu bolo umožniť štátu (príslušným štátnym orgánom), obciam, vyšším územným celkom a pod. si v trestnom konaní uplatňovať nárok na náhradu škody, ktorá vznikla na príslušnom verejnom rozpočte napr. daňovým trestným činom a prekonať tak stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu z 29. novembra 2017, sp. zn. Tpj 39 - 60/2017.

V súvislosti s touto zmenou je nutné upraviť aj odkaz v § 54a ods. 1, § 74 ods. 2 a § 408 ods. 5.

K bodu 29, 30, 52 a 53 [§ 46 ods. 9 písm. g) až j) a § 139 ods. 1 písm. g) až j)]

V záujme väčšej ochrany fyzickej integrity poškodeného a ohrozeného svedka sa rozširuje ich právo byť informovaný aj o situácie, kedy obvinený/odsúdený poruší podmienky výkonu trestu domáceho väzenia, poruší uložené primerané povinnosti a obmedzenia, ako aj o uložení a porušení obmedzení a povinností podľa nového § 204a a premene trestu odsúdeného. .

Aktuálna úprava vymedzuje právo poškodeného, ktorému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, požiadať o poskytnutie informácií o skutočnostiach, ktoré môžu mať význam z hľadiska jeho bezpečnosti. Ide o informácie o prepustení alebo úteku obvineného z väzby, prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody, prerušení výkonu trestu odňatia slobody, prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu ochranného liečenia zo zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, zmene formy výkonu ochranného liečenia z ústavnej formy na ambulantnú formu, ako aj o prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu detencie.

Pre obe ustanovenia sa obdobným spôsobom navrhuje rozšíriť výpočet skutočností, o ktorých má poškodený právo byť informovaný, a to o nové písmená g) až j). Navrhovaná právna úprava sleduje posilnenie postavenia poškodeného v trestnom konaní a zvýšenie úrovne jeho ochrany v situáciách, keď mu v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode môže hroziť nebezpečenstvo v situáciách, ktoré nie sú aktuálnym znením ustanovenia pokryté.

V súčasnosti právna úprava explicitne nezaručuje poškodenému prístup ku všetkým týmto informáciám, čo môže viesť k situáciám, keď poškodený nie je včas informovaný o zvýšenom riziku a nemôže prijať primerané opatrenia na svoju ochranu. Platná právna úprava priznáva poškodenému právo požiadať o poskytnutie informácií o určitých skutočnostiach súvisiacich s prepustením, útekou alebo zmenou režimu výkonu trestu alebo ochranného opatrenia. Aplikčná prax však preukazuje, že tieto informácie nepokrývajú všetky situácie, ktoré môžu mať zásadný význam pre bezpečnosť poškodeného. Navrhovaná úprava reaguje na potreby aplikačnej praxe, keď porušenie uvedených podmienok a povinností môže bezprostredne ohroziť poškodeného, najmä ak ide o prípady, v ktorých boli tieto povinnosti uložené práve za účelom jeho ochrany. Osobitne ide o prípady porušenia podmienok výkonu trestu domáceho väzenia, premene trestu alebo porušenia primeraných povinností a obmedzení uložených odsúdenému, ktoré často priamo súvisia s ochranou poškodeného (napríklad zákaz priblíženia, zákaz kontaktu alebo zákaz vstupu na určité miesta). Porušenie týchto povinností môže predstavovať bezprostredné zvýšenie rizika pre poškodeného, pričom ten o takejto skutočnosti v súčasnosti nemusí byť informovaný.

Navrhovaná úprava preto rozširuje okruh informácií, o ktoré môže poškodený požiadať, a tým posilňuje jeho procesné postavenie a právo na ochranu. Cieľom je zabezpečiť, aby poškodený mal k dispozícii včasné a relevantné informácie, ktoré mu umožnia prijať opatrenia na ochranu svojho života, zdravia alebo iných právom chránených záujmov. Doplnením predmetných ustanovení sa posilňuje ochrana poškodeného, jeho informovanosť a procesné postavenie v trestnom konaní a úprava zároveň prispieva k naplneniu preventívnej funkcie uložených povinností a obmedzení a k zvýšeniu účinnosti ich kontroly. Zároveň sa tým posilňuje preventívna funkcia trestného konania a dôvera poškodených v jeho priebeh a výsledky.

Navrhovaná právna úprava je zároveň v súlade s právom Európskej únie, najmä so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorá ustanovuje minimálne štandardy v oblasti

práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Uvedená smernica zdôrazňuje právo obetí na informácie o stave konania a o skutočnostiach, ktoré môžu ovplyvniť ich bezpečnosť, ako aj povinnosť členských štátov prijať opatrenia na ochranu obetí pred sekundárnou viktimizáciou, zastrašovaním a odvetou. Úprava zároveň reflektuje potrebu zvýšenej ochrany obetí násilných trestných činov, najmä obetí domáceho násilia a rodovo podmieneného násilia, pri ktorých je riziko opakovaného útoku alebo eskalácie správania páchatel'a obzvlášť vysoké. Včasná informovanosť o porušení uložených obmedzení a povinností predstavuje v týchto prípadoch kľúčový nástroj prevencie.

K bodu 31 a 54 (§ 46 ods. 10 a § 139 ods. 2)

Uvedená zmena reaguje na aplikačnú prax, kedy poškodený alebo ohrozený svedok dostane informáciu o skutočnostiach uvedených v odseku 9, avšak nemajú informáciu o tom, či príslušné orgány prijali aj opatrenia k zabezpečeniu jeho bezpečnosti alebo či má požadovať prijatie takýchto opatrení, alebo či má sám nejakým spôsobom na tieto skutočnosti reagovať.

K bodu 32 (§ 46 ods. 11)

Doplnením § 46 ods. 11 sa sleduje pri vybraných trestných činoch, pri ktorých bolo identifikované zvýšené riziko ohrozenia života a zdravia poškodeného, aby orgány činné v trestnom konaní alebo súd bezodkladne poskytli poškodenému informácie o skutočnostiach uvedených v odseku 9. V súčasnosti už existuje povinnosť informovať podľa odseku 10 v prípadoch, kedy poškodenému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode. V praxi však nie vždy je možné dostatočne rýchlo identifikovať takéto prípady, obzvlášť ak ide o skoršie štádia trestného konania a preto považujeme za nutné pristúpiť k vymedzeniu prípadov, kedy musí poškodený dostať takéto informácie bez ohľadu na to, či uvedené riziko existuje alebo nie. Povinnosť informovať sa nedotýka práva poškodeného, aby sa mu neposkytovali tieto informácie.

Súčasne, aby sa v praxi nevyskytli prípady, kedy nemusí dôjsť k informovaniu poškodeného z dôvodu, že nie je jasné, ktorý orgán má podať informáciu, prípadne každý z povinných orgánov predpokladá, že túto povinnosť už vykonal iný orgán, zavádza sa povinnosť orgánu, ktorý vie ako prvý o skutočnosti podľa odseku 9, informovať poškodeného. Vzhľadom na rôznorodosť situácií, ktoré môžu v praxi nastať nie je možné taxatívne pre každú skutočnosť určiť subjekt, ktorý má toto informovanie vykonať, preto sa zavádza uvedené všeobecné pravidlo. V zásade však o:

- prepustení obvineného alebo odsúdeného z trestu odňatia slobody, ústavného ochranného liečenia alebo detencie vie najskôr orgán, ktorý rozhodnutie vydal,
- úteku obvineného alebo odsúdeného vie najskôr Policajný zbor, ktorý vykonáva pátranie po ušlom,
- porušení primeraných obmedzení a povinností vie najskôr súd, resp. prokurátor, vo väčšine prípadov prostredníctvom probačného a mediačného úradníka.

K bodu 33 (§ 47 ods. 6)

Uvedená zmena reaguje najmä na situácie, kedy je v trestnom konaní veľký počet poškodených, ktorým síce bol ustanovený spoločný zástupca, avšak z dôvodu ich vysokého počtu je aj ich informovanie prostredníctvom spoločného zástupcu problematické. V takýchto prípadoch sa umožňuje spoločným zástupcom, orgánom činným v trestnom konaní a súdom, aby informovali poškodených aj prostredníctvom tlače, webového sídla príslušného orgánu alebo prostredníctvom podobného informačného kanála

K bodu 34 a 35 (§ 48a ods. 2 a § 49 ods. 2)

Navrhuje sa doplniť ustanovenie § 48a ods. 2 tak, aby sa výslovne rozšírila úloha dôverníka poškodeného. Navrhovaná právna úprava sleduje ďalšie posilnenie postavenia poškodeného v trestnom konaní, najmä pokiaľ ide o jeho praktickú schopnosť uplatňovať svoje práva a orientovať sa v priebehu trestného konania. Osobitný dôraz sa kladie na zraniteľné obete trestných činov, akými sú najmä obete násilných trestných činov, domáceho násillia, rodovo podmieneného násillia, deti alebo osoby so zníženou schopnosťou orientácie v právnom prostredí.

Trestné konanie predstavuje pre poškodeného často zložitý a psychicky náročný proces, v ktorom sa musí vyrovnávať nielen s následkami trestného činu, ale aj s procesnými úkonmi a právnymi poučeniami, ktoré nemusia byť pre laickú osobu dostatočne zrozumiteľné. V takýchto podmienkach je schopnosť poškodeného porozumieť poučeniam o jeho právach a orientovať sa v procesných postupoch významne znížená. Samotné formálne poučenie preto v mnohých prípadoch nepostačuje na zabezpečenie reálneho výkonu práv poškodeného. V aplikačnej praxi sa preukazuje, že samotné formálne poučenie o právach poškodeného nemusí byť vždy postačujúce na to, aby poškodený týmto právam skutočne porozumel a vedel ich efektívne využiť.

Dôverník má podľa platnej právnej úpravy poskytovať poškodenému najmä psychickú pomoc. Dôverník tak môže zohrávať aktívnejšiu úlohu pri zabezpečení toho, aby poškodený porozumel svojmu postaveniu v trestnom konaní a mal reálny prístup k dostupným podporným službám. Navrhovanou úpravou sa jeho úloha dopĺňa o možnosť pomôcť poškodenému porozumieť poučeniu o jeho právach a poskytnúť mu asistenciu pri vyhľadání subjektu poskytujúceho pomoc obetiam podľa osobitného zákona. Inštitút dôverníka predstavuje významný nástroj podpory poškodeného, najmä z hľadiska jeho psychickej stability. Navrhovaná úprava reaguje na potrebu rozšíriť jeho úlohu aj o praktickú pomoc pri porozumení poučeniam a orientácii v systéme pomoci obetiam trestných činov. Rozšírením úlohy dôverníka sa posilňuje jeho význam ako sprievodnej a podpornej osoby, ktorá môže poškodenému pomôcť preklenúť informačné a psychologické bariéry spojené s účasťou v trestnom konaní. Táto pomoc je obzvlášť významná v prípadoch obetí násilných trestných činov, domáceho násillia alebo iných foriem opakovaného či dlhodobého protiprávneho konania.

Navrhovaná úprava reaguje na aplikačné poznatky, podľa ktorých poškodení často nerozumejú rozsahu svojich práv alebo nevedia, akým spôsobom ich uplatniť. Rovnako nemusia mať dostatočné informácie o dostupných formách odbornej pomoci, vrátane psychologickkej, sociálnej alebo právnej podpory.

Doplnením predmetného ustanovenia sa posilňuje praktická využiteľnosť inštitútu dôverníka a jeho význam pri ochrane práv poškodeného. Doplnením predmetného ustanovenia sa posilňuje reálna vykonateľnosť práv poškodeného, jeho ochrana pred sekundárnou viktimizáciou a celková kvalita jeho účasti v trestnom konaní.

Cieľom je zabezpečiť, aby poškodený nebol v trestnom konaní len formálnym nositeľom práv, ale aby bol schopný tieto práva reálne vykonávať. Zároveň sa tým podporuje prístup poškodených k odbornej pomoci poskytovanej subjektmi zameranými na pomoc obetiam trestných činov.

Zároveň sa tým podporuje prepojenie trestného konania so systémom pomoci obetiam podľa osobitného predpisu, najmä zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, ktorý upravuje poskytovanie odbornej pomoci obetiam vrátane psychologickkej, sociálnej a právnej podpory.

Navrhovaná úprava zároveň prispieva k implementácii požiadaviek vyplývajúcich zo Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, najmä pokiaľ ide o právo obetí na zrozumiteľné informácie (čl. 6) a prístup k službám podpory (čl. 8 a 9), ktorá ustanovuje minimálne štandardy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Táto smernica zdôrazňuje potrebu zabezpečiť, aby obe dostávali zrozumiteľné informácie, primeranú podporu a aby mali prístup k službám pomoci obetiam. Zároveň kladie dôraz na individuálny prístup k obetiam a na zabezpečenie ich aktívnej účasti v trestnom konaní.

K bodu 37 až 39 (§ 65 ods. 8 a 9 a § 66a)

Navrhovaná právna úprava reaguje na potrebu spresniť a systematicky usporiadať pravidlá doručovania písomností v trestnom konaní prostredníctvom elektronických prostriedkov.

Platná právna úprava neumožňuje dostatočne jednoznačne odlišiť režim doručovania orgánmi činnými v trestnom konaní od doručovania súdom, čo v aplikačnej praxi spôsobuje výkladové nejasnosti, najmä vo vzťahu k použitiu osobitného predpisu upravujúceho elektronickú podobu výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci.

Týmto osobitným predpisom je zákon č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci, ktorý upravuje najmä elektronické doručovanie, elektronické schránky, autorizáciu a ďalšie aspekty výkonu verejnej moci v elektronickej podobe.

Cieľom navrhovanej úpravy je jednoznačne oddeliť režim doručovania orgánmi činnými v trestnom konaní od režimu doručovania súdom, výslovne ustanoviť, že súd môže doručovať písomnosti elektronickými prostriedkami, avšak nejde o jeho povinnosť, odstrániť aplikačné nejasnosti vo vzťahu k použitiu osobitného predpisu na elektronické doručovanie, zjednodušiť a sprehľadniť právnu úpravu vypustením duplicitného alebo nadbytočného ustanovenia. Úprava rešpektuje potrebu flexibility v trestnom konaní, keďže nie vo všetkých prípadoch je elektronické doručovanie vhodné alebo účelné. Súdu sa preto ponecháva možnosť zvážiť použitie tejto formy doručovania podľa okolností konkrétneho prípadu.

Navrhovaná úprava zároveň zohľadňuje špecifiká trestného konania, ktoré si vyžaduje vyššiu mieru flexibility a operatívnosti oproti všeobecným pravidlám výkonu verejnej moci v elektronickej podobe. Zatiaľ čo zákon č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci vychádza z princípov formalizovaného elektronického doručovania prostredníctvom elektronických schránok, trestné konanie si v určitých štádiách vyžaduje rýchle a efektívne doručovanie aj menej formalizovanými prostriedkami. Navrhované rozlíšenie právneho režimu preto umožňuje zachovať výhody elektronizácie verejnej správy, pričom zároveň rešpektuje osobitosti a praktické potreby trestného konania.

K § 65 ods. 8

Navrhuje sa vypustiť slová „a súd“, čím sa ustanovenie bude vzťahovať výlučne na orgány činné v trestnom konaní. Zároveň sa dopĺňa veta, podľa ktorej sa na doručovanie elektronickými prostriedkami podľa tohto ustanovenia nevzťahuje osobitný predpis o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci. Cieľom je zabezpečiť, aby orgány činné v trestnom konaní mohli aj naďalej využívať operatívnejší spôsob doručovania prostredníctvom elektronických prostriedkov bez viazanosti na formálne postupy podľa zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci.

K § 65 ods. 9

Navrhuje sa doplniť nový odsek 9, ktorý výslovne ustanovuje, že súd môže doručovať písomnosti elektronickými prostriedkami. Zároveň sa ustanovuje, že na takéto doručovanie sa vzťahuje osobitný predpis o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci. Zdôrazňuje sa fakultatívny charakter tohto oprávnenia, keďže súd nie je povinný doručovať písomnosti elektronickými prostriedkami, ale môže túto formu využiť, ak to považuje za vhodné a účelné vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu. Navrhovanou úpravou sa zároveň odstraňujú výkladové nejasnosti a zabezpečuje sa jednoznačné určenie právneho režimu doručovania súdom.

K § 66a

Navrhuje sa vypustiť ustanovenie § 66a vrátane nadpisu, keďže jeho obsah sa stáva nadbytočným vzhľadom na novú úpravu doručovania elektronickými prostriedkami v zmysle ustanovenia § 65 Trestného poriadku. Ide o legislatívno-technické spresnenie smerujúce k zjednodušeniu a sprehl'adneniu právnej úpravy.

K bodu 40 (§ 69 ods. 1)

Navrhovaná právna úprava súvisí s právom podozrivého nazerať do spisov podľa § 33b ods. 2 písm. c).

K bodu 41 (§ 69 ods. 3)

Navrhovaná právna úprava sleduje posilnenie ochrany základných práv poškodeného v trestnom konaní, najmä práva na súkromie a zachovanie ľudskej dôstojnosti. Osobitný dôraz sa kladie na ochranu obzvlášť zraniteľných obetí podľa zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

V aplikačnej praxi dochádza k situáciám, keď sú súčasťou trestného spisu aj mimoriadne citlivé dôkazné materiály, najmä fotografie, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové záznamy zachytávajúce poškodeného v intímnych situáciách, v stave bezbrannosti alebo s obnaženým telom. Takéto materiály predstavujú najcitlivejšiu sféru súkromia jednotlivca a ich sprístupňovanie širšiemu okruhu subjektov môže viesť k závažnému zásahu do jeho dôstojnosti. Vedomie, že intímne zábery poškodeného môžu byť kopírované a potenciálne sprístupnené ďalším osobám alebo dokonca zverejnené, spôsobuje poškodeným ďalšiu psychickú traumu (sekundárnu viktimizáciu). Tento faktor môže zároveň odrádzať obeť od oznámenia trestného činu, najmä v prípadoch sexuálnych alebo iných citlivých deliktov, keď obeť uprednostní zachovanie svojho súkromia pred uplatnením svojich práv v trestnom konaní.

Súčasná právna úprava síce umožňuje obmedziť nahliadanie do spisu, avšak explicitne nereflektuje potrebu zvýšenej ochrany uvedených typov dôkazov. V dôsledku toho môže dochádzať aj k ich kopírovaniu a ďalšiemu šíreniu, čím sa výrazne zvyšuje riziko ich zneužitia alebo úniku.

Navrhovaná úprava reaguje na aplikačné poznatky, podľa ktorých práve možnosť vyhotovovania kópií takýchto materiálov predstavuje najväčšie riziko ich zneužitia alebo nekontrolovaného šírenia. Na rozdiel od samotného nazretia do spisu, ktoré prebieha pod kontrolou orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu, vyhotovenie kópie umožňuje stratu kontroly nad ďalším nakladaním s týmito materiálmi.

Navrhovaná úprava preto umožňuje obmedziť výkon práv spojených s nazretím do spisu, najmä však pokiaľ ide o vyhotovovanie kópií týchto citlivých materiálov, aj vo vzťahu k tým častiam spisu, ktoré obsahujú uvedené citlivé materiály. Cieľom je predísť sekundárnej viktimizácii poškodeného, ktorá môže vzniknúť nielen samotným zásahom do jeho súkromia, ale aj vedomím, že s takýmito materiálmi môžu disponovať ďalšie osoby. Ustanovenie zároveň odkazuje na primerané použitie odseku 2, čím sa zabezpečuje zachovanie procesných záruk a individuálne posudzovanie každého prípadu.

V nadväznosti na vloženie nového odseku 3 sa doterajšie odseky 3 až 6 prečíslovávajú na odseky 4 až 7. Ide o legislatívno-technickú úpravu bez vecného dopadu.

Navrhovaná úprava je v súlade s požiadavkami práva Európskej únie, najmä so smernicou Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorá zdôrazňuje potrebu ochrany obetí pred sekundárnou viktimizáciou a zabezpečenia ich dôstojnosti počas trestného konania.

K bodu 43 [§ 82 ods. 1 písm. h)]

Navrhovanou úpravou sa zosúladí úprava zákazu priblížiť sa k určitej osobe naprieč trestným poriadkom na vzdialenosť päťdesiat metrov.

K bodom 44 a 45 (§ 85 ods. 5)

Ako obsolentné sa vypúšťa ustanovenie súčasného § 85 ods. 5. Práva podozrivej osoby upravuje § 33b, ktorý sa použije aj na zadržaného podozrivého v súlade s § 33b ods. 1 a nie je tak nutné odkazovať na § 34. Z § 33b ods. 7 vyplýva aj to, že sa na výsluch takéhoto podozrivého primerane použijú ustanovenia o výsluchu obvineného.

Úpravou odseku 5 (súčasný odsek 6) sa dopĺňa ustanovenie o moment, kedy musí byť zadržanému podozrivému umožnené prístup k obhajcovi. Zadržanému podozrivému musí byť umožnený prístup k obhajcovi bez zbytočného odkladu. V praxi samozrejme môže dochádzať k situáciám, kedy je zadržanie podozrivého sprevádzané s ohrozením zdravia, života alebo majetku. V takomto prípade slovné spojenie „*bez zbytočného odkladu*“ umožňuje prioritne vysporiadať sa napr. s bezpečnostnou situáciou na mieste zadržania alebo inými urgentnejšími záležitosťami a až následne umožniť podozrivému prístup k obhajcovi.

V súlade s navrhovaným § 33b ods. 2 písm. f) a g) sa aj pri zadržaní zdôrazňuje, že podozrivý má právo komunikovať so svojim obhajcom a radiť sa s ním pred výsluchom a požadovať prítomnosť obhajcu na výsluchu podľa odseku 4.

K bodu 46 (§ 119 ods. 3)

Vzhľadom na to, že sa precizuje postavenie podozrivého v § 33b a priznávajú sa mu práva, ktorými sa, najmä z pohľadu záruk, týkajúcich sa jeho práva na obhajobu, stierajú rozdiely medzi podozrivým a obvineným, navrhuje sa doplniť ustanovenie § 119 ods. 3 tak, že dôkazným prostriedkom je aj výsluch podozrivého.

K bodu 47 (§ 121 ods. 3)

Odkazované ustanovenie § 58 ods. 2 stratilo účinnosť dňom vyhlásenia nálezu Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021, v ktorom bol vyslovený nesúlad s Ústavou Slovenskej republiky.

K bodom 48 a 49 (§ 125 a 126)

Vzhľadom na nové jednoznačnejšie zadefinovanie práv podozrivého nie je dôvod, aby konfrontáciu a rekogníciu bolo možné vykonať iba po vznesení obvinenia. S uvedenou úpravou

pracujú aj smernice uvedené vo všeobecnej časti dôvodovej správy z oblasti trestného práva procesného.

K bodu 50 (§ 135 ods. 4)

Návrhom sa upravuje obligatórna prítomnosť prokurátora v prípravnom konaní pri výsluchu obzvlášť zraniteľnej obete trestného činu domáceho násillia. Trestný čin domáceho násillia definuje § 2 ods. 1 písm. e) zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov ako „trestný čin spáchaný násillím alebo hrozbou násillia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti“.

Výsluchy obetí domáceho násillia sú v aplikačnej praxi orgánov činných v trestnom konaní mimoriadne náročné nielen z psychologického hľadiska, ale aj z hľadiska procesného. Domáce násillie sa odohráva často za zatvorenými dverami bez prítomnosti svedkov a výpoveď obete tak býva často kľúčovým dôkazom. Prítomnosť prokurátora pri výsluchu môže mať zásadný význam z hľadiska zabezpečenia zákonnosti vykonania samotného úkonu, úplnosti dokazovania, ako aj zabezpečenia práv poškodeného. Prítomnosť prokurátora na výsluchu bude tiež garanciou zabezpečenia práv obete pri výsluchu príslušníkom Policajného zboru, čím sa súčasne zabezpečí zvýšená ochrana obetí najmä pred druhotnou viktimizáciou. Navrhovaný postup umožní prokurátorovi lepšie vyhodnotiť dôkaznú situáciu a v prípade potreby položiť doplňujúce otázky, uložiť pokyny príslušníkovi Policajného zboru na vykonanie ďalších úkonov, právnu kvalifikáciu skutku, prípadne vyhodnotenie potreby prijatia ďalších opatrení. Z uvedeného dôvodu, vychádzajúc z potrieb aplikačnej praxe, je účasť prokurátora na týchto úkonoch žiadúca. Zavedenie navrhovaného postupu považujeme za aplikovateľné, nakoľko v rámci jednotlivých prokuratúr v súčasnosti pôsobia prokurátori špecializujúci sa na trestné činy spáchané na deťoch a na domáce násillie.

K bodu 51 a 55 (§ 135 ods. 5 a 155 ods. 1)

Navrhovaná právna úprava sleduje posilnenie ochrany obzvlášť zraniteľných obetí v trestnom konaní a zohľadňuje ich individuálne potreby pri vykonávaní procesných úkonov, najmä výsluchu.

Výsluch svedka (poškodeného), ktorý prežil traumatickú udalosť, predstavuje významný zásah do jeho psychickej integrity a môže byť sprevádzaný opätovným prežívaním traumy. Tento efekt je obzvlášť výrazný pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti, trestných činoch s prvkami násillia alebo so sexuálnym motívom. Nevhodne zvolené podmienky výsluchu môžu viesť k prehľbovaniu stresu, úzkosti alebo pocitov hanby, čím dochádza k sekundárnej viktimizácii poškodeného (ako obete).

Súčasná právna úprava vychádza z pravidla, že výsluch vykonáva osoba rovnakého pohlavia ako vypočúvaná osoba. Toto pravidlo však nezohľadňuje individuálne preferencie poškodeného, ktoré môžu byť z hľadiska jej psychickeho komfortu a pocitu bezpečia rozhodujúce. V praxi sa vyskytujú situácie, keď obeť pociťuje väčšiu mieru dôvery a bezpečia pri výsluchu osobou iného pohlavia, než je jej vlastné, najmä v závislosti od okolností trestného činu a osoby páchatel'a.

Navrhovaná úprava preto zavádza flexibilnejší prístup, ktorý umožňuje, aby pohlavie osoby vykonávajúcej výsluch bolo určené samotnou vypočúvanou osobou. Cieľom je minimalizovať

psychickú záťaž, predchádzať sekundárnej viktimizácii a zároveň zabezpečiť čo najvyššiu kvalitu a vierohodnosť výpovede.

Navrhovaná úprava je v súlade s právom Európskej únie, najmä so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorá ustanovuje minimálne štandardy ochrany obetí. Podľa čl. 23 ods. 2 tejto smernice majú obete právo na to, aby výsluch vykonávala osoba rovnakého pohlavia, ak si to želajú. Navrhovaná právna úprava ide nad rámec tohto minima a predstavuje vyšší štandard ochrany tým, že umožňuje obeti aktívne určiť preferované pohlavie osoby vykonávajúcej výsluch.

K § 135 ods. 4

Navrhuje sa nahradiť doterajšie pravidlo, podľa ktorého výsluch obzvlášť zraniteľnej obete vedie osoba rovnakého pohlavia, pravidlom, podľa ktorého výsluch vedie osoba pohlavia určeného vypočúvanou osobou.

Navrhovaná úprava reaguje na potreby aplikačnej praxe a poznatky z oblasti práce s obeťami trestných činov. Pre obzvlášť zraniteľnú obeť, ktorá prežila traumatickú udalosť, predstavuje výsluch spojený s opisovaním tejto udalosti významnú psychickú záťaž. Ak bol páchateľ napríklad muž, obeť môže podvedome pociťovať úzkosť, strach alebo hanbu vypovedať pred osobou mužského pohlavia, čo môže negatívne ovplyvniť jej schopnosť vypovedať úplne, presne a bez ďalšieho psychického utrpenia.

Takýto stav môže viesť nielen k zbytočnej retraumatizácii obete, ale aj k zníženiu kvality a dôkaznej hodnoty jej výpovede. Umožnenie obeti určiť pohlavie osoby vykonávajúcej výsluch preto predstavuje významný nástroj na zvýšenie jej psychického komfortu, pocitu bezpečia a dôvery v priebeh trestného konania.

Navrhovaná úprava zároveň predstavuje vyšší štandard ochrany, než aký vyžaduje Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, keďže umožňuje obeti aktívne sa podieľať na určení podmienok výsluchu, a tým posilňuje jej postavenie v trestnom konaní.

K § 155 ods. 1

Navrhuje sa doplniť ustanovenie § 155 ods. 1 o pravidlo, podľa ktorého v prípade prehliadky tela obzvlášť zraniteľnej obete môže tento úkon vykonať len osoba pohlavia určeného touto obeťou, ak tomu nebránia závažné dôvody, a zároveň sa zdôrazňuje, že prehliadka sa vykonáva len v nevyhnutnej miere.

Navrhovaná právna úprava nadväzuje na posilnenie ochrany obzvlášť zraniteľných obetí v trestnom konaní a sleduje zabezpečenie ich dôstojnosti, súkromia a psychickej integrity pri vykonávaní procesných úkonov.

Prehliadka tela predstavuje výrazný zásah do telesnej integrity a súkromia osoby, ktorý môže byť pre obzvlášť zraniteľnú obeť mimoriadne stresujúci, najmä ak ide o obeť trestných činov proti ľudskej dôstojnosti alebo násilných trestných činov. V takýchto prípadoch môže samotný úkon vyvolať pocity hanby, strachu alebo opätovného prežívania traumy.

Súčasná právna úprava vychádza z pravidla, že prehliadku vykonáva osoba rovnakého pohlavia. Toto pravidlo však, rovnako ako pri výsluchu, nezohľadňuje individuálne potreby a preferencie obete, ktoré môžu byť rozhodujúce pre minimalizáciu jej psychickej záťaže.

Navrhovaná úprava preto umožňuje, aby pohlavie osoby vykonávajúcej prehliadku tela určovala samotná obzvlášť zraniteľná obeť. Cieľom je znížiť riziko sekundárnej viktimizácie, posilniť dôstojnosť obete a zabezpečiť, aby bol tento zásah vykonaný čo najcitlivejším spôsobom.

Navrhovaná úprava je v súlade s požiadavkami Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, najmä pokiaľ ide o ochranu dôstojnosti obetí a zohľadnenie ich individuálnych potrieb pri procesných úkonoch.

Navrhovaná úprava vychádza z rovnakých východísk ako úprava týkajúca sa výsluchu obzvlášť zraniteľnej obete. Prehliadka tela je zásahom do intímnej sféry osoby, ktorý môže byť pre obeť, najmä v prípade trestných činov sexuálneho alebo násilného charakteru, mimoriadne traumatizujúci. Ak bol páchatel napríklad muž, obeť môže pociťovať výrazný diskomfort, úzkosť alebo strach pri vykonávaní takéhoto úkonu osobou mužského pohlavia.

Umožnenie obeti určiť pohlavie osoby vykonávajúcej prehliadku preto predstavuje významný prvok ochrany jej dôstojnosti a psychickej integrity. Zároveň sa tým vytvárajú podmienky na to, aby bol úkon vykonaný citlivo a s rešpektom k individuálnym potrebám obete.

Úprava zároveň zachováva potrebnú mieru flexibility tým, že umožňuje odchýliť sa od tohto pravidla, ak tomu bránia závažné dôvody. Súčasne sa výslovne zdôrazňuje, že prehliadka tela sa má vykonávať len v nevyhnutnej miere, čím sa posilňuje ochrana pred neprimeranými zásahmi do telesnej integrity a súkromia obete.

Úprava je koncepčne previazaná so zmenou ustanovenia § 135 ods. 4, pričom v oboch prípadoch sa sleduje jednotný cieľ, a to posilnenie ochrany obzvlášť zraniteľných obetí prostredníctvom zohľadnenia ich individuálnych potrieb pri vykonávaní procesných úkonov, najmä pokiaľ ide o určenie pohlavia osoby vykonávajúcej výsluch alebo prehliadku tela.

K bodu 56 [§ 191 písm. e)]

Navrhuje sa doplniť ustanovenie § 191 o nové písmeno e), ktorým sa rozširuje okruh rozhodnutí prokurátora preskúmateľných sudcom pre prípravné konanie o rozhodnutie, ktorým prokurátor uložil obvinenému primerané povinnosti a obmedzenia podľa § 204a ods. 1 Trestného poriadku.

Ukladanie primeraných povinností a obmedzení podľa § 204a ods. 1 slúži na ochranu života, zdravia, slobody alebo iných práv poškodeného, pričom ide najmä o zákazy kontaktu s poškodeným, priblíženia sa k nemu alebo vstupu do určitých priestorov. Tieto opatrenia majú významný preventívny charakter a predstavujú dôležitý nástroj ochrany poškodeného pred ďalším ohrozením.

Zároveň však ide o opatrenia, ktoré môžu podstatne zasahovať do základných práv obvineného. Z tohto dôvodu sa navrhuje, aby aj tieto rozhodnutia podliehali súdnemu preskúmaniu v rámci konania o sťažnosti.

Úpravou zákonodarca sleduje posilnenie procesných záruk obvineného pri rozhodovaní o opatreniach, ktoré významným spôsobom zasahujú do jeho základných práv a slobôd, ako aj

posilnenie ochrany poškodeného. Ukladanie primeraných povinností a obmedzení predstavuje významný nástroj ochrany poškodeného, najmä v prípadoch, keď existuje riziko ohrozenia jeho života, zdravia alebo iných práv. Takéto opatrenia však zároveň zasahujú do základných práv obvineného, najmä do jeho osobnej slobody, slobody pohybu alebo práva na súkromie. Z uvedeného dôvodu sa navrhuje zabezpečiť, aby rozhodnutia prokurátora o uložení primeraných povinností a obmedzení podliehali súdnemu preskúmaniu na základe sťažnosti. Cieľom je posilniť právo na účinný prostriedok nápravy a zabezpečiť rovnováhu medzi ochranou poškodeného a ochranou základných práv obvineného.

Dochádza k posilneniu procesného postavenia obvineného tým, že sa mu zabezpečuje možnosť domáhať sa preskúmania zákonnosti a primeranosti uložených obmedzení nezávislým súdom. Zároveň sa tým zvyšuje legitimita a vyváženosť uplatňovania týchto opatrení v praxi.

Navrhovaná úprava je zároveň v súlade s požiadavkami práva Európskej únie, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie účinného prostriedku nápravy pred súdom, ako aj s požiadavkami na ochranu obetí trestných činov vyplývajúcimi zo smernice Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ.

Navrhovaná úprava zároveň reflektuje judikatúru Európsky súd pre ľudské práva, podľa ktorej každé opatrenie predstavujúce zásah do základných práv jednotlivca, najmä do práva na súkromný a rodinný život a slobody pohybu podľa čl. 8 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, musí podliehať účinnej súdnej kontrole. Zavedením možnosti preskúmania rozhodnutia prokurátora sudcom pre prípravné konanie sa posilňuje súlad právnej úpravy s týmito požiadavkami a zabezpečuje sa primeraná rovnováha medzi ochranou poškodeného a ochranou základných práv obvineného. Bližšie pozri dôvodovú správu k §204a.

Súčasne sa v súvislosti s explicitným zakotvením práv podozrivého v Trestnom poriadku vypúšťa rozhodovanie prokurátora o jeho právach a v nadväznosti na uvedené aj rozhodovanie sudcu pre prípravné konanie o sťažnosti proti jeho rozhodnutiu o rozsahu práv podozrivého podľa súčasného § 33b ods. 3.

K bodu 57 (§ 196 ods. 1)

Navrhuje sa doplniť ustanovenie § 196 ods. 1 o výslovnú povinnosť policajta bez meškania upovedomiť prokurátora o trestnom oznámení podanom policajtovi.

Cieľom navrhovanej právnej úpravy je posilniť výkon dozoru prokurátora nad zákonnosťou postupu v prípravnom konaní už od jeho počiatočnej fázy, ako aj zabezpečiť jednotný a včasný informačný tok medzi policajtom a prokurátorom. Navrhovaná úprava reaguje na aplikačné poznatky z praxe, podľa ktorých síce k informovaniu prokurátora o podaných trestných oznámeniach spravidla dochádza, avšak absentuje výslovné zákonné ustanovenie zakotvujúce takúto povinnosť vo všeobecnej rovine.

Explicitným ustanovením tejto povinnosti sa sleduje posilnenie efektívnosti výkonu dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní, predchádzanie prieťahom v postupe orgánov činných v trestnom konaní a zjednotenie aplikačnej praxe. Súčasne sa tým vytvárajú predpoklady na včasné usmerňovanie postupu policajta zo strany prokurátora, najmä pokiaľ ide o právne posúdenie skutku, procesný postup vo veci a zabezpečenie dôkazov.

Navrhovaná úprava zároveň systematicky nadväzuje na existujúcu povinnosť orgánov činných v trestnom konaní bez meškania upovedomiť Európsku prokuratúru o trestnom oznámení

patriacom do jej pôsobnosti, čím sa zabezpečuje vnútorná konzistentnosť právnej úpravy oznamovacích povinností pri prijímaní trestných oznámení.

Navrhovaná zmena nemá vplyv na rozsah práv poškodeného ani na jeho procesné postavenie; jej účelom je predovšetkým posilnenie mechanizmov zákonnosti a efektívnosti trestného konania.

K bodu 58 (§ 196 ods. 2)

Predmetné zmeny nadväzujú na zmenu týkajúcu sa práv podozrivého v trestnom konaní. V predmetnom ustanovení sa ustanovuje, že v prípade ak orgány činné v trestnom konaní sa rozhodnú, že vypočujú osobu, ktorá na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu mala spáchať trestný čin, musia takúto osobu vypočuť ako podozrivého podľa § 33b so všetkými s tým prináležiacimi právami, najmä právom na obhajobu a právom na informácie o skutočnostiach zakladajúcich podozrenie voči nemu. Takáto osoba má právo aj na bezplatnú právnu pomoc obhajcu alebo právnu pomoc za zníženú odmenu v súlade s § 33b ods. 8.

Tretia až šiesta veta sa vypúšťajú z dôvodu nadbytočnosti, pretože uvedené práva vyplývajú práve z § 33b.

K bodom 59 a 60 (§ 197 ods. 3 a § 198 ods. 2)

Predmetnými zmenami sa umožňuje podozrivému teda osobe, ktorá bola podľa § 196 ods. 2 vypočutá, žiadať, aby prokurátor preskúmal postup policajta podľa § 197. V nadväznosti na uvedené sa takémuto podozrivému zavádza aj povinnosť doručiť uznesenie o vybavení veci pred začatím trestného stíhania.

K bodom 61 a 62 [§ 200 ods. 2 písm. d), f) a g)]

Navrhuje sa rozšíriť okruh prípadov, v ktorých je potrebné postupovať podľa § 200 ods. 2, o trestné činy spáchané na dieťati a o vybrané trestné činy majetkovej kriminality, ako aj trestné činy počítačovej kriminality a trestné činy upravené v piatej hlave osobitnej časti Trestného zákona. Cieľom navrhovanej právnej úpravy je posilniť efektívnosť a jednotnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri závažnejších kategóriách trestnej činnosti, ktoré sa vyznačujú zvýšenou mierou spoločenskej škodlivosti, vyššou odbornou náročnosťou dokazovania alebo osobitnou potrebou ochrany poškodených osôb.

Doplnenie trestných činov spáchaných na dieťati reflektuje potrebu zvýšenej ochrany detí ako osobitne zraniteľných obetí trestných činov a zodpovedá požiadavke dôsledného a koordinovaného postupu orgánov činných v trestnom konaní v týchto veciach. Navrhovaná úprava vytvára predpoklady pre intenzívnejší dohľad nad zákonnosťou postupu v konaniach, v ktorých je potrebné prihliadať na osobitné procesné postavenie dieťaťa ako poškodeného.

Rozšírenie výpočtu o vybrané trestné činy hospodárskej a majetkovej kriminality sleduje posilnenie efektívnosti odhaľovania a dokazovania ekonomicky sofistikovaných foriem trestnej činnosti, ktoré sú spravidla charakteristické vyššou mierou organizovanosti, zložitou dôkaznej situácie a častým medzinárodným presahom. Včasná identifikácia týchto trestných vecí umožňuje zabezpečiť kvalifikovaný procesný postup už v počiatočnom štádiu trestného konania.

Zaradenie trestných činov počítačovej kriminality reaguje na dynamický nárast kriminality páchanej prostredníctvom informačných technológií a potrebu zabezpečiť odborný a

koordinovaný postup orgánov činných v trestnom konaní pri jej objasňovaní, najmä s ohľadom na špecifiká digitálnych dôkazov a ich zabezpečovania.

Doplnenie odkazu na trestné činy upravené v piatej hlave osobitnej časti Trestného zákona sleduje zabezpečenie systematického a komplexného postupu pri odhaľovaní a stíhaní hospodárskej kriminality, ktorá sa v prevažnej miere vyznačuje svojou zložitosťou a väčším rozsahom v porovnaní s majetkovými trestnými činmi.

Navrhovaná právna úprava prispeje k zjednoteniu aplikačnej praxe, posilneniu koordinácie postupu orgánov činných v trestnom konaní a zvýšeniu efektívnosti trestného konania bez toho, aby mala negatívny vplyv na procesné práva strán trestného konania.

K bodu 63 (§ 204a)

Navrhovaným ustanovením § 204a sa do Trestného poriadku zavádza nový procesný nástroj ochrany poškodeného, ktorého cieľom je zabezpečiť ochranu jeho života, zdravia, slobody a iných práv už v štádiu prípravného konania. Nové ustanovenie upravuje možnosť uloženia primeraných obmedzení a povinností podozrivému alebo obvinenému na ochranu poškodeného už v priebehu prípravného konania. V aplikačnej praxi sa opakovane preukazuje potreba flexibilného a rýchlo uplatniteľného mechanizmu, ktorý by umožnil bezodkladne reagovať na situácie, v ktorých správanie obvineného predstavuje reálne riziko pre poškodeného, avšak intenzita tohto rizika zatiaľ neodôvodňuje použitie najprísnejších prostriedkov, ako je napr. inštitút väzby. Navrhovaná úprava tak vyplňa priestor medzi absenciou akéhokoľvek obmedzenia či povinnosti a zásahmi najvyššej intenzity.

Primerané obmedzenia a povinnosti majú predovšetkým preventívny charakter a smerujú k tomu, aby sa zabránilo ďalšiemu ohrozovaniu poškodeného, eskalácii konfliktu alebo opakovaniu protiprávneho konania. Ide najmä o situácie typické pre prípady domáceho násillia, prenasledovania alebo iných foriem násillného či obťažujúceho správania. Úprava zároveň zabezpečuje primeranú rovnováhu medzi ochranou poškodeného a ochranou základných práv obvineného. Uloženie obmedzení je viazané na zásadu nevyhnutnosti a proporcionality, je časovo obmedzené a podlieha preskúmaniu na základe sťažnosti.

Úprava je v súlade s právom Európskej únie, najmä so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorá zdôrazňuje potrebu zabezpečiť účinnú ochranu obetí pred ďalším ohrozením, ako aj s požiadavkami vyplývajúcimi z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pokiaľ ide o zásahy do základných práv jednotlivca a ich súdnu kontrolu.

K odseku 1

Ustanovuje sa oprávnenie prokurátora uložiť podozrivému alebo obvinenému primerané obmedzenia alebo povinnosti, aj bez návrhu poškodeného, , ak je to potrebné na ochranu života, zdravia, slobody alebo iných práv poškodeného. Ide o zákaz kontaktu s poškodeným, zákaz priblíženia sa k nemu, zákaz vstupu do určitých priestorov alebo zákaz určitého konania. Uvedené opatrenia majú preventívny charakter a slúžia na bezprostrednú ochranu poškodeného pred ďalším ohrozením alebo obťažovaním. Výkon niektorých uložených obmedzení a povinností bude v aplikačnej praxi zabezpečovaný v súčinnosti s probačným a mediačným úradníkom, ktorý vykonáva dohľad nad ich dodržiavaním. Zároveň môže byť kontrola ich plnenia realizovaná aj prostredníctvom technických prostriedkov, a to v zmysle zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami (odsek 4).

Uvedený mechanizmus prispieva k zvýšeniu efektívnosti a vymožitelnosti uložených opatrení, ako aj k posilneniu ochrany poškodeného.

K odseku 2

Ustanovuje sa zásada proporcionality tým, že prokurátor môže uložiť povinnosti alebo obmedzenia len v rozsahu nevyhnutnom na dosiahnutie sledovaného účelu. Zároveň sa upravuje ich časové obmedzenie na najviac 90 dní s možnosťou opakovaného predĺženia, vždy najviac o 60 dní, ak dôvody ich uloženia trvajú. Ak sa dôvody, pre ktoré boli obmedzenia alebo povinnosti uložené, zmenia, prokurátor uznesením uložené obmedzenia alebo povinnosti zmení alebo zruší.

K odseku 3

Zakotvuje sa právo obvineného aj poškodeného podať proti uzneseniu sťažnosť. Sťažnosť poškodeného proti uzneseniu, ktorým sa menia alebo rušia uložené primerané obmedzenia alebo povinnosti má odkladný účinok, čím sa zabezpečuje ochrana práv poškodeného domáhať sa účinnej ochrany.

K odseku 4

Predmetný odsek umožňuje nariadiť kontrolu primeraných obmedzení a povinností podľa odseku 1 technickými prostriedkami a zároveň ustanovuje povinnosť podozrivého alebo obvineného sa podrobiť ich kontrole.

K odseku 5

Upravujú sa následky závažného porušenia uložených povinností alebo obmedzení. V takom prípade môže prokurátor pristúpiť k prísnejším opatreniam, najmä podať návrh na vzatie obvineného do väzby. Ustanovenie tak posilňuje vymožitelnosť uložených opatrení a ich preventívny účinok.

K odseku 6

Ustanovuje sa povinnosť prokurátora bezodkladne informovať poškodeného o uložení, zmene alebo zrušení povinností alebo obmedzení. Cieľom je zabezpečiť informovanosť poškodeného o opatreniach, ktoré sa ho priamo dotýkajú, a umožniť mu prijať primerané opatrenia na svoju ochranu.

K bodu 65 (§ 209 ods. 1)

Zmeny nadväzujú na posilnenie úlohy restoratívnych postupov a mediácie v trestnom konaní.

K bodu 66 (§ 211 ods. 1)

Závažnosť trestného činu nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona z pohľadu jeho spoločenskej nebezpečnosti stúpa. Uvedené vyplýva najmä z dôvodu čoraz agresívnejších a závažnejších spôsobov, akým páchatelia naplňajú jeho skutkovú podstatu. Návrhom zákona sa tak dáva prednosť spoločenskému záujmu na objasňovaní, potláčaní a postihovaní tejto trestnej činnosti pred individuálnym záujmom poškodeného dať súhlas s trestným stíhaním.

K bodu 67 (§ 213a)

V nadväznosti na ostatné zmeny k zavedeniu restoratívnosti v trestnom konaní sa stanovuje preferencia odklonov v trestnom konaní, ak po zohľadnení vybraných faktorov prokurátor dospeje k záveru, že nie je nutné podať obžalobu na súd. Navrhovanou zmenou sa sleduje podpora využívania restoratívneho prvku v trestnom procese a vytvorenie jeho pozície ako plnohodnotného prvku, ktorý tvorí vhodný podklad pre posúdenie postoja obvineného k spáchanej trestnej činnosti, resp. jej následku pre účely rozhodovania o druhu a výmere sankcie.

K bodu 68 (§ 216 ods. 2)

Navrhuje sa, aby mal prokurátor možnosť podmiennečne zastaviť trestné stíhanie aj pri zločine, ak ide o trestný čin proti životnému prostrediu.

Cieľom navrhovanej právnej úpravy je zaviesť nové prvky restoratívnej justície a klásť dôraz najmä na dosiahnutie obnovy životného prostredia namiesto potrestania páchatel'a. Na zavedenie opatrení, ktoré sledujú tento cieľ vyzýva členské štáty EÚ aj recitál 39 smernice (EÚ) 2024/1203: „*Je potrebné, aby členské štáty zvážili zavedenie sankcií alebo opatrení, ktoré sú alternatívnymi opatreniami k trestu odňatia slobody, s cieľom prispieť k obnove životného prostredia.*“.

Zavedenie možnosti podmiennečne zastaviť trestné stíhanie aj pri zločinoch proti životnému prostrediu považujeme za potrebné najmä preto, že sa pri trestných činoch proti životnému prostrediu zvyšujú trestné sadzby. Dôvodom zvýšenia trestných sadzieb je transpozícia čl. 5 smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý zavádza 2 kategórie minimálnej úrovne hornej hranice trestnej sadzby (3 a 5 rokov), v závislosti od závažnosti konkrétneho trestného činu. Smernica (EÚ) 2024/1203 definuje 20 trestných činov proti životnému prostrediu, pričom pre 15 z nich vyžaduje hornú hranicu trestnej sadzby minimálne 5 rokov trestu odňatia slobody, pre 5 z nich 3 roky trestu odňatia slobody (úprava sa týka len úmyselných trestných činov). V súlade s uvedeným sa pri väčšine trestných činov proti životnému prostrediu v Trestnom zákone sa stanovuje horná hranica trestnej sadzby v základných skutkových podstatách na 5 rokov. Dôsledkom je nevyhnutné zvýšenie trestných sadzieb v kvalifikovaných skutkových podstatách a tým pádom aj zvýšenie počtu zločinov.

Kým podľa doterajšej právnej úpravy bola väčšina trestných činov proti životnému prostrediu prečinmi a teda bolo možné využiť odklon a podmiennečne zastaviť trestné stíhanie za splnenia zákonných podmienok, podľa novej právnej úpravy pôjde poväčšine o zločiny.

Zvýšenie trestných sadzieb sa preto navrhuje kompenzovať zavedením možnosti podmiennečného zastavenia trestného stíhania aj pri zločinoch proti životnému prostrediu, nakoľko považujeme za žiaduce klásť dôraz najmä na to, aby mal páchatel' motiváciu pričiniť sa o odstránenie škodlivého následku na životnom prostredí, ktorý spôsobil a posilniť tak restoratívny prístup k trestaniu.

K bodu 69 (§ 216 ods. 3)

Navrhuje sa predĺžiť maximálnu dĺžku skúšobnej doby pri podmiennečnom zastavení trestného stíhania z päť rokov na sedem rokov.

Podmiennečné zastavenie trestného stíhania predstavuje významný odklon od štandardného priebehu trestného konania, ktorý umožňuje riešiť menej závažnú trestnú činnosť bez uloženia trestu, za splnenia zákonom stanovených podmienok. Kľúčovým prvkom tohto inštitútu je

skúšobná doba, počas ktorej sa sleduje správanie obvineného a jeho schopnosť viesť riadny život.

V aplikačnej praxi sa preukazuje, že doterajšia maximálna dĺžka skúšobnej doby nemusí byť v niektorých prípadoch dostatočná na dosiahnutie účelu tohto inštitútu, najmä pri zložitejších prípadoch alebo pri potrebe dlhodobejšieho sledovania správania obvineného a plnenia uložených povinností. Predĺženie maximálnej dĺžky skúšobnej doby preto umožní flexibilnejšie a individuálnejšie nastavenie jej trvania podľa okolností konkrétneho prípadu.

Navrhovaná úprava zároveň posilňuje preventívny a výchovný charakter podmieneného zastavenia trestného stíhania, keďže dlhšie trvanie skúšobnej doby vytvára väčší priestor na overenie, či obvinený vedie riadny život a zdrží sa ďalšieho protiprávneho konania. Súčasne sa tým nepriamo posilňuje aj ochrana poškodeného, keďže obvinený je počas dlhšieho obdobia motivovaný rešpektovať uložené podmienky a zdržať sa konania, ktoré by mohlo viesť k opätovnému ohrozeniu jeho práv.

K bodu 70, 73 až 76, 79 [§ 216 ods. 5, § 220 ods. 3, § 222, § 223, § 226, § 231 písm. e) a f), § 241 ods. 1 písm. g), § 282 ods. 1]

Ide o legislatívno-technické úpravy nadväzujúce na § 216 ods. 2 a § 220 ods. 2.

K bodu 71 (§ 216 ods. 6)

Navrhovanou úpravou sa vykonáva legislatívno-technická zmena spočívajúca v aktualizácii vnútorných odkazov v ustanovení § 216 ods. 6. Odkazy na § 51 ods. 3 písm. a) a § 51 ods. 4 písm. k) sa nahrádzajú odkazmi na § 52a ods. 1 písm. a) a § 52a ods. 2 písm. k), a to v nadväznosti na systematické zmeny právnej úpravy. Cieľom tejto zmeny je zabezpečiť vecnú správnosť a vnútornú konzistentnosť právneho predpisu, ide o legislatívno-technické spresnenie bez vecného dopadu na práva a povinnosti dotknutých subjektov.

K bodu 72, 77 a 78 (§ 220 ods. 2 a § 227 ods. 1 a 2)

Navrhuje sa, aby mal prokurátor možnosť rozhodnúť o schválení zmieru a zastaviť trestné konanie aj pri zločine, ak ide o trestný čin proti životnému prostrediu. Dôvody pre túto právnu úpravu sú rovnaké ako pri podmienenom zastavení trestného stíhania (pozri odôvodnenie k bodu 1).

Nakoľko pri trestných činoch proti životnému prostrediu väčšinou nedochádza k spôsobeniu škody konkrétnej osobe, ale na životnom prostredí, navrhuje sa, aby peňažná suma, ktorú obvinený skladá, nebola určená Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky na ochranu a podporu obetí trestných činov, ale Environmentálnemu fondu na odstránenie škodlivých následkov trestných činov proti životnému prostrediu. Prvoradým cieľom by mala byť obnova životného prostredia.

K bodu 80 [§ 231 písm. o)]

V nadväznosti na vypustenie odseku 5 v § 85 sa upravuje vnútorný odkaz.

K bodu 81 [§ 231 písm. p)]

Dotknuté ustanovenie sa dopĺňa o možnosť prokurátora vyžiadať si od probačného a mediačného úradníka správu o možnosti uloženia a riadneho výkonu trestu. Uvedené ustanovenie reaguje aj na § 13 zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý umožňuje prokurátorovi dať pokyn probačnému a mediačnému úradníkovi na preskúmanie splnenia

podmienok na výkon kontroly technickými prostriedkami. Vo výsledku by tak sudcovi mal byť predložený spis aj so správou o tom, že existujú podmienky na uloženie alternatívnych trestov.

K bodu 82 [§ 241 ods. 1 písm. j)]

Aplikačná prax poukázala na nejednoznačnosť právnej úpravy postupu súdu po vydaní trestného rozkazu a následnom podaní odporu, najmä vo vzťahu k rozhodovaniu o prijatí obžaloby.

V prípadoch, keď sudca po podaní obžaloby rozhodol vo veci meritórne vydaním trestného rozkazu, dochádzalo následne po podaní odporu k potrebe opätovne rozhodovať o prijatí obžaloby. Takýto postup sa v aplikačnej praxi ukázal ako nelogický a nadbytočný, keďže vydanie trestného rozkazu predstavuje rozhodnutie vo veci samej, ktorému nevyhnutne predchádza preskúmanie obžaloby sudcom v rozsahu potrebnom na posúdenie splnenia podmienok pre rozhodnutie v skrátenej forme konania.

Opätovné rozhodovanie o prijatí obžaloby po podaní odporu preto nemá vecné opodstatnenie a vedie k neprimeranému predlžovaniu trestného konania bez reálneho prínosu pre ochranu práv strán trestného konania alebo pre zabezpečenie zákonnosti postupu súdu.

Navrhovaná právna úprava reaguje na uvedené aplikačné problémy tým, že odstraňuje duplicitu rozhodovania súdu a jednoznačne upravuje procesný postup po podaní odporu proti trestnému rozkazu tak, aby nedochádzalo k opätovnému rozhodovaniu o prijatí obžaloby. Cieľom navrhovanej úpravy je zrýchlenie a zefektívnenie trestného konania, ako aj odstránenie formalizmu, ktorý sa v doterajšej praxi ukázal ako nadbytočný.

K bodu 83 (§ 241 ods. 4)

Doplňajú sa čiarky za účelom vyjasnenia textu ustanovenia.

K bodu 84 a 91 (§ 252 ods. 1 a § 293 ods. 1)

Uvedenou zmenou sa umožňuje zaistiť účasť osôb na súdnom konaní prostredníctvom videokonferenčného zariadenia. Ide o krok vpred v rámci modernizácie justície, ktorým sa zlepši prístup k spravodlivosti v prípadoch, kedy existujú voľné materiálno-technické kapacity na takýto postup a účasť dotknutých osôb by bola spojená s komplikáciami. V súlade s princípom hospodárnosti trestného konania sa uľahčuje zabezpečenie účasti osôb napr. zo zahraničia, alebo ktorých zabezpečenie účasti by si vyžadovalo prevoz zo vzdialenejších častí Slovenska. Uvedené opatrenie má tak potenciál znížiť náklady na bezpečnosť a eskorty.

Navyše súdne orgány už majú skúsenosti s takýmto postupom, keďže využité videokonferenčné zariadenia sa už v súčasnosti môže využívať v niektorých prípadoch (napr. pri dožiadaní podľa § 56 alebo vykonávaní výsluchu podľa § 61b).

K bodu 85 (§ 252 ods. 3 a § 293 ods. 6)

Uvoľňujú sa podmienky na konanie hlavného pojednávania a verejného zasadnutia v neprítomnosti obžalovaného/obvineného a to zúžením množiny trestných činov, o ktorých nemožno pojednávať v ich neprítomnosti, z trestných činov, ktorých horná hranica trestu odňatia slobody prevyšuje desať rokov na obzvlášť závažné zločiny.

K bodu 86 (§ 255 ods. 3)

Navrhovanou úpravou sa dopĺňa ustanovenie § 255 ods. 3 s cieľom posilniť využívanie prvkov restoratívnej justície v trestnom konaní, najmä mediácie medzi obžalovaným a poškodeným.

Mediácia predstavuje významný nástroj riešenia trestných vecí, ktorý umožňuje aktívnu účasť poškodeného aj obžalovaného na riešení následkov trestného činu, podporuje prevzatie zodpovednosti zo strany páchatel'a a prispieva k zmierneniu negatívnych dopadov trestného činu na poškodeného. Kľúčovú úlohu pri jej vykonávaní zohráva probačný a mediačný úradník, ktorý ako nestranný odborník zabezpečuje priebeh mediácie, napomáha komunikácii medzi stranami a vytvára podmienky na dosiahnutie dohody.

Napriek významu mediácie nie je jej potenciál v štádiu konania pred súdom v dostatočnej miere využívaný. Navrhovaná úprava preto umožňuje predsedovi senátu, aby už na začiatku hlavného pojednávania, ak zistí, že obžalovaný a poškodený majú záujem o mediáciu, mohol dať pokyn na jej vykonanie probačnému a mediačnému úradníkovi a určiť primeranú lehotu na jej realizáciu. Tým sa vytvára priestor na dosiahnutie dohody medzi stranami, ktorá môže mať význam pre ďalší priebeh konania, vrátane rozhodovania o treste alebo inom spôsobe skončenia veci.

Cieľom navrhovanej úpravy je posilniť postavenie poškodeného, podporiť zmierlivé riešenia trestných vecí a prispieť k individualizácii reakcie na trestný čin. Zároveň ide o fakultatívne oprávnenie súdu, ktoré umožňuje zohľadniť okolnosti konkrétneho prípadu bez narušenia plynulosti konania.

K bodu 87 (§ 256 ods. 2)

Navrhovanou úpravou sa spresňuje postup súdu pri začiatku dokazovania na hlavnom pojednávaní vo vzťahu k uplatnenému nároku poškodeného na náhradu škody, a to s cieľom posilniť význam dohôd uzavretých medzi obvineným a poškodeným, najmä ako výsledku trestnej mediácie. V aplikačnej praxi sa čoraz častejšie vyskytujú prípady, kedy medzi obvineným a poškodeným dôjde ešte pred hlavným pojednávaním k dohode o náhrade škody, často za aktívnej účasti probačného a mediačného úradníka v rámci procesu trestnej mediácie. Takáto dohoda predstavuje významný prejav prevzatia zodpovednosti zo strany obvineného a zároveň prispieva k rýchlejšej a efektívnejšej satisfakcii poškodeného.

Úprava preto zavádza povinnosť predsedu senátu na takúto dohodu výslovne poukázať, čím sa zdôrazňuje jej význam pre ďalší priebeh konania a rozhodovanie súdu. V prípade, ak dohoda medzi obvineným a poškodeným uzavretá nebola, zostáva zachovaný doterajší postup, podľa ktorého súd vyzve poškodeného na vyjadrenie k uplatnenému nároku na náhradu škody. Cieľom navrhovanej úpravy je podporiť využívanie restoratívnych prvkov v trestnom konaní, posilniť postavenie poškodeného a zvýrazniť význam činnosti probačného a mediačného úradníka pri sprostredkovaní dohôd medzi stranami. Zároveň sa tým prispieva k efektívnejšiemu a rýchlejšiemu rozhodovaniu o náhrade škody v trestnom konaní. Uvedený prístup má zároveň potenciál celkovo urýchliť priebeh trestného konania, keďže existencia dohody o náhrade škody spravidla znižuje potrebu rozsiahleho dokazovania v tejto časti a prispieva k plynulejšiemu priebehu hlavného pojednávania.

K bodu 88 (§ 274 ods. 2)

Navrhovaná úprava § 274 ods. 2 reflektuje potrebu posilniť postavenie poškodeného pri záverečnej reči a umožniť mu, resp. jeho splnomocnencovi, vyjadriť sa k hodnoteniu dokazovania, právnej kvalifikácii konania kladeného obžalovanému za vinu a k nároku na náhradu škody. Poškodený bude mať taktiež právo uviesť, aký dopad mal trestný čin na jeho život z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska, čím sa plne zohľadní jeho osobná skúsenosť a utrpenie spôsobené skutkom. Zároveň sa týmto právom rozširuje aj na dedičov poškodeného,

ktorý v dôsledku trestného činu zomrel, čím sa zabezpečuje ochrana ich práv a možnosť vyjadriť sa k utrpeniu spôsobenému stratou blízkej osoby. Ak dedič nevystupuje v trestnom konaní ako poškodený a doposiaľ nebolo právoplatne ukončené dedičské konanie, môže si súd samostatne posúdiť, kto je dedičom ako predbežnú otázku podľa § 7 Trestného poriadku. Takáto úprava zvyšuje transparentnosť konania a umožňuje súdu získať komplexnejší obraz o dopade trestného činu na poškodeného alebo jeho priamych pozostalých, čo môže byť relevantné pri posudzovaní trestu, náhrady škody alebo iných opatrení.

Cieľom tohto ustanovenia nie je len zohľadniť pohľad poškodeného pri rozhodovaní súdu, ale aj podporiť proces uznania a kompenzácie ujmy, ktorú trestný čin spôsobil. Poškodenému sa týmto poskytuje aktívne miesto v procese, čo umožňuje, aby jeho skúsenosť a utrpenie boli priznané a reflektované pri výkone spravodlivosti. Súčasne sa týmto rozširuje participácia aj na dedičov poškodeného, čím sa zohľadňuje širší sociálny a emocionálny dopad trestného činu. Takéto ustanovenie podporuje restoratívny rozmer trestného konania, kde nie je cieľom iba represia páchatela, ale aj obnova vzťahov, uznanie škody a podpora psychologickú a sociálnu reparáciu pre poškodeného a jeho rodinu.

Úprava posilňuje postavenie poškodeného v konaní, zohľadňuje princípy účasti obete v trestnom konaní a podporuje princípy spravodlivého procesu. Súčasne prináša súlad s európskymi štandardmi, konkrétne so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Táto smernica zdôrazňuje právo obetí na to, aby boli vypočuté a aby ich práva a utrpenie boli primerane zohľadnené počas celého trestného konania.

K bodu 89 (§ 287 ods. 4)

Nakoľko sa pri trestných činoch proti životnému prostrediu používa primárne pojem rozsah, navrhuje sa explicitne doplniť do § 287, že toto ustanovenie sa primerane použije aj na trestné činy proti životnému prostrediu. V praxi sa totiž neraz stalo, že súdy odmietli zaviazat' obžalovaného za trestný čin proti životnému prostrediu v rozsudku na náhradu škody z dôvodu, že sa pri týchto trestných činoch používa pojem rozsah, a nie škoda.

K bodu 92 (§ 293 ods. 4)

Obdobne ako v § 446 ods. 1 Trestného poriadku, upravujúceho verejné zasadnutie o zmene ambulantnej formy ochranného liečenia na ústavnú formu, sa zavádza možnosť vykonať verejné zasadnutie v neprítomnosti obvineného pri rozhodovaní o návrhu na uloženie ochranného liečenia, aj vtedy, ak zdravotný stav obvineného účast' na verejnom zasadnutí neumožňuje.

K bodom 93 až 96 (§ 299a)

Účelom navrhovanej zmeny v ods. 1 je, aby zdravotný stav zadržanej osoby posúdil psychiater predtým ako bude súd rozhodovať o vydaní predbežného príkazu na umiestnenie v zdravotníckom zariadení. Vzhľadom na krátkosť lehôt rozhodnutia o vydaní predbežného príkazu uvedených v § 85 ods. 7 a odseku 1, postačuje na rozhodnutie aj menej formálne vyjadrenie psychiatra, z ktorého však musí vyplývať posúdenie aktuálneho duševného stavu obvineného a existencia dôvodov na jeho umiestnenie v zdravotníckom zariadení. Vyhodenie odborného lekárskeho posudku prichádza v úvahu najmä v prípadoch, kedy prokurátor rozhodne o zastaví trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. e) a ods. 8, prípadne pri nepodaní obžaloby podľa § 236.

V praxi sa vyskytli prípady, kedy boli podozriví zadržaní podľa § 87 ods. 5 a umiestnení do zdravotníckeho zariadenia predbežným príkazom na umiestnenie do zdravotníckeho zariadenia, napríklad len na základe vyjadrenia všeobecného lekára, pričom následne po prevzatí do zdravotníckeho zariadenia bola už pri vstupnom vyšetrení odborným zdravotníckym pracovníkom z odboru psychiatrie konštatovaná neexistencia duševnej poruchy v dôsledku ktorej by predstavovali nebezpečenstvo pre seba a svoje okolie. Bez odborného posúdenia zdravotného stavu a určenia diagnózy tak takýmto osobám ani zdravotnícke zariadenia nemôžu poskytnúť liečbu a ich umiestnenie v nich neplní svoj účel, a navyše tieto osoby medicínsky nepodložené zaplňajú kapacity, ktoré by bolo možné poskytnúť iným pacientom vyžadujúcim si poskytnutie ústavnej zdravotnej starostlivosti.

Dodatočne k vyššie uvedenému sa v praxi preukázal aj zdržanlivý postup prokurátorov pri prepúšťaní obvinených umiestnených v zdravotníckych zariadeniach na základe predbežného príkazu pred vyhotovením znaleckého posudku (v ktorom vo veľkom počte prípadov znalec ani nevyhodnocuje súčasný duševný stav obvineného, ale jeho duševný stav v čase spáchania trestného činu) a to aj napriek aktuálnym odborným lekárske správam, ktoré buď deklarujú neexistenciu duševnej poruchy u obvineného a upozorneniam zdravotníckeho zariadenia na neúčelnosť a neopodstatnenosť takéhoto postupu, alebo nedôvodnosť poskytovania ústavnej zdravotnej starostlivosti z dôvodu zastabilizovania zdravotného stavu.

Na uvedené reaguje návrh zákona zmenami v odseku 4, ktorý po vzore väzby zavádza povinnosť prokurátora a zdravotníckeho zariadenia skúmať počas trvania predbežného príkazu, či dôvody umiestnenia obvineného v zdravotníckom zariadení trvajú, alebo či sa zmenili. Vyslovene sa zavádza aj možnosť zdravotníckeho zariadenia formálne navrhnúť, aby prokurátor vydal príkaz na prepustenie obvineného zo zdravotníckeho zariadenia. Prokurátor tak buď vyhovie návrhu zdravotníckeho zariadenia a vydá písomný príkaz na prepustenie obvineného, alebo v opačnom prípade zamietne návrh zdravotníckeho zariadenia uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok. Ak v takomto prípade existujú dôvody väzby, prokurátor je po prepustení osoby zo zdravotníckeho zariadenia povinný postupovať podľa § 86.

V odseku 3 sa v súlade s princípom hospodárnosti trestného konania, zavádza pravidlo umiestňovať obvineného v zdravotníckom zariadení nachádzajúcom sa v obvode súdu, ktorý rozhodol o predbežnom príkaze. Účelom tejto zmeny je zamedziť situáciám, kedy je obvinený umiestnený v zdravotníckom zariadení, ktoré je podstatne vzdialené od sídla súdu príslušného na ďalšie rozhodovanie vo veci. Takýto stav si následne vynucuje zbytočne zdĺhavé a často aj finančne náročné prevozy obvineného na súd. Slovom „spravidla“ sa umožňuje súdu umiestniť obvineného aj v inom zdravotníckom zariadení mimo svojho obvodu, ak to považuje za vhodné, napríklad v obvode bezprostredne susediacom s príslušným súdom v prípadoch, kedy zdravotnícke zariadenia v jeho obvode nemajú dostupnú kapacitu, alebo s ohľadom na zásadu hospodárnosti trestného konania alebo oprávnené záujmy obvineného.

V odseku 5 sa upravuje situácia, ktorú doposiaľ Trestný zákon neriešil a to prípady, kedy z rôznych dôvodov je potrebné zmeniť zdravotnícke zariadenie, v ktorom sa vykonáva predbežný príkaz, pričom v praxi často dochádza k takémuto premiestneniu a to bez informovania súdu. Vzhľadom na ochranu práv obvineného a zabráneniu bezdôvodného premiestňovania obvineného do zdravotníckych zariadení, ktoré by napríklad boli neprimerane ďaleko od centra života obvineného, sa zavádza potreba písomného súhlasu súdu s takýmto premiestnením, ktorý je ako jediný schopný nezávisle vyhodnotiť dôvodnosť premiestnenia obvineného aj s ohľadom na jeho oprávnené záujmy.

V odseku 6 sa po vzore ochranných liečení a v nadväznosti na § 45 ods. a § 45a ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov uvádza, že Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vedie zoznam zdravotníckych zariadení, v ktorých sa vykonávajú predbežné príkazy na umiestnenie obvineného alebo odsúdeného v zdravotníckom zariadení.

K bodu 97 (§ 336)

Uvedenou zmenou sa povinná obhajoba rozširuje aj na mladistvých, ktorí sú podozrivými podľa § 33b v súlade s čl. 6 smernice o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými.

K bodu 98 [§ 353 ods. 2 písm. e)]

Navrhovaná zmena v odseku 2 rovnako ako v Trestnom zákone vypúšťa súhlas obvineného.

K bodu 99 (§ 353 ods. 3)

Explicitne sa do právnej úpravy zavádza možnosť samosudcu vyžiadať pred uložením trestu povinnej práce správu od probačného a mediačného úradníka správu o možnosti uloženia a riadneho výkonu tohto trestu. Uvedená právna úprava má prispieť k zefektívneniu ukladania trestu povinnej práce.

K bodu 100 (§ 406 ods. 2)

Navrhuje sa zveriť rozhodovanie vo vykonávacom konaní výlučne sudcom, resp. zamestnancom povereným sudcami, a vylúčiť tak rozhodovanie za pomoci prisediacich, ktorých účasť v tejto časti konania vzhľadom na povahu rozhodnutí, ktoré sa prijímajú, nie je nevyhnutná.

K bodu 101 [§ 408 ods. 1 písm. d)]

V zmysle požiadavky aplikačnej praxe sa dopĺňa ďalší dôvod okamžitého dodania odsúdeného do výkonu trestu odňatia slobody, ktorý doposiaľ v Trestnom poriadku absentoval, hoci ide o veľmi bežný dôvod najmä pri recidivistoch.

K bodu 102 (§ 408 ods. 3)

Navrhovanou úpravou sa mení moment, od ktorého sa začína počítať maximálne jednomesačná lehota, ktorú môže predseda senátu poskytnúť odsúdenému nachádzajúcemu sa na slobode na nástup do výkonu trestu za účelom obstarania si osobných, rodinných, pracovných alebo majetkových záležitostí. Podľa doterajšej úpravy § 408 ods. 3 Trestného poriadku nesmela byť lehota poskytnutá na vybavenie si záležitostí dlhšia ako jeden mesiac od momentu, kedy rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. V praxi však bežne dochádza k situáciám, že medzi dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku (napríklad okamihom vyhlásenia rozhodnutia odvolacím súdom) a dňom skutočného nariadenia výkonu trestu prvostupňovým súdom uplynie dlhší časový úsek. Toto zdržanie je spôsobené objektívnymi administratívnymi procesmi na súdoch, ako je vypracovanie a doručovanie písomného vyhotovenia rozhodnutia či fyzické vrátenie spisu z krajského súdu na okresný. Ak toto administratívne štádium trvá dlhšie ako mesiac, doterajšia zákonná lehota formálne uplynie skôr, ako sudca alebo ním poverený vyšší súdny úradník, vôbec nariadi výkon trestu. Návrh preto logicky viaže začiatok plynutia jednomesačnej lehoty až na reálny úkon súdu – nariadenie výkonu trestu.

K bodu 103 (§ 412 ods. 5)

Zmena odkazu v nadväznosti na zmeny v § 414a.

K bodom 104, 123, 127, 128 a 132 (§ 413 ods. 3, § 446 ods. 1, § 446b ods. 1, § 446c ods. 1 a § 462 ods. 2)

Precizuje sa ustanovenie s ohľadom na istú nejednoznačnosť pojmu „súd, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonáva“. V praxi sa vyskytli prípady namietania príslušnosti súdu v uvedených veciach s odkazom na § 406 ods. 2. Podľa § 406 ods. 2 je príslušným na vykonávanie úkonov vo vykonávacom konaní súd, ktorý vo veci rozhodoval v prvom stupni. Vykonávacie ustanovenia pri ochranných liečeniach ako výnimku z tohto pravidla uvádzajú pri konkrétnych úkonoch „súd, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonáva“, avšak obvodom Špecializovaného trestného súdu je podľa § 5 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov celé územie Slovenskej republiky. Vznikli tak pochybnosti o tom, či Špecializovaný trestný súd v prípadoch, kedy rozhodol o uložení ochranného liečenia nemá byť aj súdom, v ktorého obvode sa ochranné liečenie vykonáva. Obdobná situácia existuje aj u krajských súdov v prípadoch vykonávania ochranných liečení, ktoré sú vykonávané na základe rozhodnutia o uznaní a výkone cudzieho rozhodnutia.

V súčasnom znení § 413 ods. 3 taktiež nie je explicitne vyjadrené o akú formu ústavného liečenia ide, pričom iba implicitne z ustanovenia vyplýva, že musí ísť o ochranné liečenie ústavnej formy a nie ambulantnej, keďže pri nariadení ambulantného ústavného liečenia nie je dôvod na upustenie od trestu odňatia slobody.

K bodu 105 (§ 413 ods. 4)

Predmetné ustanovenie sa rozširuje o možnosť riaditeľa detenčného ústavu navrhnúť odpustenie od výkonu trestu odňatia slobody alebo jeho zvyšku, ak odsúdený v detencii trpí duševnou poruchou, ktorá podľa odborného lekárskeho posudku nie je len prechodná a pre ktorú by výkon trestu odňatia slobody neplnil svoj účel. Uvedené rozšírenie sa navrhuje z dôvodu, že veľká časť odsúdených, ktorí splňajú podmienku takejto závažnej duševnej poruchy sa nenachádza vo výkone trestu odňatia slobody, ale vzhľadom na ich zdravotný stav im bola popri tomto treste uložená detencia, pričom nie je možné v dohľadnej dobe predpokladať ich návrat do výkonu trestu odňatia slobody, aby bolo upustenie od trestu odňatia slobody možné.

V záujme zachovania jednotnej rozhodovacej praxe súdov týkajúcej sa výkonu detencie sa v nadväznosti na vybudovanie ďalšej budovy detenčného zariadenia a rozšírenia povolenia Detenčného ústavu Hronovce na poskytovanie zdravotnej starostlivosti ako detenčný ústav a detenčný ústav pre mladistvých v rámci prevádzky v Hronovciach a v Kremnici, navrhuje upraviť príslušnosť súdu na okresný súd, v ktorého obvode má sídlo detenčný ústav, teda okresný súd v Leviciach.

Sídlo detenčného ústavu (ako právnickej osoby so samostatnou subjektivitou) určuje zriaďovateľ podľa § 21 ods. 9 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ide teda o miesto, ktoré má detenčný ústav v zriaďovacej listine a ktoré je zapísané v registri právnických osôb, a nie o miesto, na ktorom sa fyzicky nachádzajú budovy a zariadenia, v ktorých detenčný ústav pôsobí. Príslušným v prípade osôb umiestnených v plánovanom zariadení v Kremnici tak bude okresný súd v Leviciach, pokiaľ zriaďovateľ nezriadi pre tento objekt samostatný detenčný ústav ako právnickú osobu.

K bodu 106 (§ 413 ods. 5)

Legislatívno-technická zmena súvisiaca s vložením nového odseku 4 do § 413.

K bodu 107 (§ 414a ods. 5)

Precizuje sa ustanovenie § 414a, kedy z aplikačnej praxe vyvstala pripomienka absencie možnosti podania sťažnosti voči uzneseniu o premene trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia. Ide teda o unifikáciu postupu ako to je pri rozhodovaní o podmienenej prepustení s možnosťou podania opravného prostriedku vo vykonávacom konaní.

K bodu 108 (§ 415 ods. 1)

Rovnako ako pri odsúdenom sa aj pri záujmových združeniach občanov zavádza možnosť opakovať návrh na podmienenej prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody a to z dôvodu zosúladenia pravidiel pre tieto subjekty. Navyše sa pri záujmových združeniach umožňuje podať návrh o podmienenej prepustenie odsúdeného až po lehote 6 mesiacov od zamietnutia takéhoto návrhu podaného zo strany odsúdeného. Uvedené má za cieľ eliminovať prípady, ktoré sa vyskytli v praxi, kedy návrh odsúdeného na podmienenej prepustenie súd zamietne a hneď na to podá záujmové združenie návrh o podmienenej prepustenie založený na prakticky rovnakých dôvodoch ako návrh odsúdeného. V praxi sa vyskytli prípady záujmových združení, ktoré podávali návrhy na podmienenej prepustenie, pričom tieto záujmové združenia boli založené buď blízkymi osobami odsúdeného alebo aj samotným odsúdeným. Uvedeným sa tak odstraňuje byrokratická záťaž na súdy, ktoré musia v podstate rozhodovať o tom istom návrhu viackrát.

Obmedzenie podať znova návrh na podmienenej prepustenie sa rozširuje aj o prípady, kedy odsúdený tento návrh vezme späť. Cieľom predloženej úpravy je zamedzenie nežiaducemu procesnému postupu zo strany odsúdených osôb, ktoré v aplikačnej praxi opakovane podávajú návrhy na podmienenej prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, pričom ich pred rozhodnutím súdu berú späť. Týmto konaním dochádza k neefektívnemu zaťažovaniu justičného systému (vyžiadanie hodnotiacich správ z ústavov na výkon trestu, vytýčenie termínov verejných zasadnutí) bez akéhokoľvek meritórneho posunu. Zavedenie jednoročnej lehoty aj pre prípady späťvzatia návrhu stavia takýto procesný úkon na roveň meritórnemu zamietnutiu návrhu súdom. Tým sa posilňuje procesná zodpovednosť odsúdeného za uvážené podanie návrhu len v čase, kedy reálne spĺňa materiálne aj formálne podmienky na podmienenej prepustenie.

K bodu 109 (§ 416 ods. 1)

Tento novelizačný bod predstavuje nevyhnutný procesný korelát k hmotnoprávnym zmenám obsiahnutým v Trestnom zákone. Vytvára v štádiu vykonávacieho konania procesný priestor na to, aby sa novo zadané obmedzenia a povinnosti (v zmysle § 30a Trestného zákona) uplatňovali dynamicky a flexibilne, a nie iba ako staticky a nemenne.

Novela Trestného zákona koncipuje obmedzenia a povinnosti ako cielené nástroje restoratívnej a alternatívnej justície. Aby tento hmotnoprávny zámer v aplikačnej praxi reálne fungoval, Trestný poriadok musí poskytovať mechanizmus na priebežné prehodnocovanie týchto inštitútov.

V súlade s celkovým trendom posilňovania restoratívnej a alternatívnej justície novelizačný bod rozširuje okruh subjektov disponujúcich návrhovým oprávnením. Popri prokurátorovi a samotnom odsúdenom sa toto právo explicitne priznáva probačnému a mediačnému úradníkovi. Primárnym zdrojom informácií o odsúdenom je práve probačný a mediačný úradník. Práve on v bezprostrednom kontakte s odsúdeným dokáže odborne vyhodnotiť, či pokročil v

resocializácii natoľko, že probačný dohľad, obmedzenia a povinnosti možno zrušiť bez rizika pre ochranu spoločnosti.

Návrh zachováva pravidlo, že o týchto významných zásahoch sa rozhoduje na verejnom zasadnutí. Tento procesný rámec zaručuje uplatnenie zásady kontradiktórnosti. Prokurátor má možnosť vyjadriť sa k návrhu na zrušenie obmedzenia a povinnosti a predložiť prípadné dôkazy o tom, že odsúdený naďalej predstavuje pre spoločnosť riziko. Súčasne sa umožňuje súdu konať aj *ex offio* (bez návrhu), čím sa garantuje, že sudca neprichádza o svoju funkciu dohľadu nad výkonom trestu a obmedzení a povinností, čím môže operatívne reagovať napríklad na priaznivé priebežné správy o živote odsúdeného.

K bodu 110 (§ 416 ods. 2 až 5)

Možnosť zrušenia uložených obmedzení a povinností je pre odsúdeného silným motivačným faktorom pre jeho aktívnu spoluprácu na jeho náprave. Odsúdený, ktorý vie, že jeho vzorné správanie a proaktívny prístup môžu viesť k skoršiemu uvoľneniu reštrikcií, je náchyľnejší spolupracovať s probačným a mediačným úradníkom. Takýto pozitívne stimulujúci systém vedie k výrazne nižšej miere recidívy v porovnaní s rigidným systémom, kde odsúdený nemá možnosť svoje postavenie v priebehu skúšobnej doby vlastným pričinením zlepšiť.

Výraznou zmenou je podmienenie podania návrhu odsúdeného kladným stanoviskom probačného a mediačného úradníka. Toto ustanovenie priamo reflektuje logiku, ktorá v Trestnom zákone povýšila význam trestnej mediácie a probácie. Probačný a mediačný úradník je kľúčovým odborníkom, ktorý v zmysle restoratívnych a alternatívnych prístupov bezprostredne pracuje s odsúdeným. Navrhované znenie (odsek 3) z probačného a mediačného úradníka vytvára procesný a odborný „filter“. Ak páchatel napríklad nespôlupracuje, neprejavuje ľútosť alebo nedodržiava režim, probačný a mediačný úradník kladné stanovisko nevydá a súd sa návrhom nebude musieť meritórne zaoberať. Toto procesné riešenie zásadne motivuje odsúdeného k reálnej a úprimnej spolupráci s probačným a mediačným úradníkom, pretože práve on drží v rukách „kľúč“ k zmierneniu jeho režimu.

Sledovaný cieľ znižovania zbytočného formalizmu sa prejavuje v odsekoch 2 a 4. Podľa navrhovaného odseku 2, ak je podaný návrh objektívne predčasný a neuplynula zákonná lehota na prehodnotenie obmedzenia, súd ho môže zamietnuť bez nariadovania verejného zasadnutia. Tým sa šetria kapacity súdov a predchádza sa zbytočnému byrokratickému procesu.

Odsek 5 konštituuje pravidlo, podľa ktorého môže odsúdený po meritórnom zamietnutí návrhu podať nový návrh až po uplynutí šiestich mesiacov. Týmto ustanovením sa do Trestného poriadku transponuje poznatok z resocializačnej praxe, kedy skutočná úprava správania a hodnôt jednotlivca si vyžaduje určitý časový úsek. Ak súd konštatuje, že odsúdený podmienky na zrušenie dohľadu nespĺňa, nie je legitímny dôvod domnievať sa, že sa tento stav zmení v priebehu niekoľkých týždňov. Polročná lehota bráni šikanóznemu reťazeniu podaní zo strany odsúdených a poskytuje dostatočný priestor na to, aby páchatel na sebe s pomocou probačného a mediačného úradníka zapracoval.

K bodu 111 (§ 418 ods. 1)

Predmetnou zmenou sa odstraňuje zbytočne formalizovaný postup, podľa ktorého má súd povinnosť si vyžiadať odpis z registra trestov odsúdeného od útvaru Policajného zboru, v ktorého obvode má odsúdený pobyt, pričom Policajný zbor nevedie register trestov a ten následne musí žiadať o odpis generálnu prokuratúru. Zmenou sa tak zavádza povinnosť vyžiadať si odpis z registra trestov priamo od generálnej prokuratúry, ktorá vedie register

trestov podľa § 1 ods. 2 zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

K bodu 112 (§ 419)

Predkladaná zmena ustanovenia § 419 Trestného poriadku predstavuje komplexnú procesnú reformu inštitútu podmienenečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody. Cieľom nového znenia je zjednotiť procesný režim pre všetky formy probačného dohľadu a plne ho zosúladiť s novou systematickou úpravou sankcionovania v Trestnom zákone, ktorá zdôrazňuje restoratívnu a alternatívnu justíciu, dynamiku trestu a individuálnu prácu s odsúdeným.

Z hľadiska trestnoprávnej teórie by bolo nesystémové, ak by procesný kódex pristupoval k osobe, ktorá bola podmienenečne prepustená z ústavu na výkon trestu odňatia slobody (§ 416 Trestného poriadku), inak ako k osobe, ktorej bol výkon trestu odňatia slobody podmienenečne odložený (§ 419 Trestného poriadku). Nové znenie § 419 Trestného poriadku preto zrkadlovo preberá dynamické prvky zavedené v § 416. Týmto krokom sa odstraňuje legislatívna asymetria a pre orgány aplikácie práva sa vytvára jednotný, predvídateľný a ucelený mechanizmus kontroly dodržiavania uložených sankcií nespojených s uväznením.

Novelizovaný Trestný zákon (predovšetkým § 30a) koncipuje obmedzenia a povinnosti ako adresné opatrenia zamerané na odstraňovanie následkov činu, ktoré je možné páchatel'ovi uložiť popri treste nespojenom s odňatím slobody. Prvý odsek § 419 Trestného poriadku v nadväznosti na to umožňuje súdu prehodnocovať a prípadne rušiť tieto obmedzenia a povinnosti ešte počas plynutia skúšobnej doby. Ak bol napríklad odsúdenému podmienenečne odložený trest odňatia slobody s povinnosťou absolvovať program sociálneho výcviku alebo uhradiť škodu, a páchatel' túto povinnosť splní už v prvej polovici skúšobnej doby, strata jej resocializačného účelu musí byť procesne reflektovaná. Zotrvanie v režime plného dohľadu by v takomto prípade bolo čisto retributívne a formalistické, čo odporuje myšlienkam restoratívnej a alternatívnej justície.

Zaradenie druhého odseku znamená zásadný posun od „úradníckeho“ chápania probácie k jej odbornému chápaniu. Návrh na zmiernenie režimu v skúšobnej dobe, podaný zo strany odsúdeného, sa podmieňuje kladným stanoviskom probačného a mediačného úradníka.

Tento mechanizmus bráni zahlcovaniu súdov žiadosťami odsúdených, ktorí si neplnia svoje obmedzenia a povinnosti. Súčasne slúži ako významný psychologický nástroj pre samotného probačného a mediačného úradníka, ktorého autorita voči odsúdenému sa týmto procesným ustanovením signifikantne zvyšuje. Odsúdený si uvedomuje, že kľúčom k zrušeniu reštrikcií je výlučne jeho aktívna spolupráca s probačným a mediačným úradníkom a reálna zmena jeho postojo.

Návrh obsahuje citlivo nastavené nástroje procesnej ekonómie. Súd môže zamietnuť predčasné návrhy mimo verejného zasadnutia (ods. 1). Toto odbremenenie súdov je kľúčovým predpokladom na to, aby trestná justícia dokázala zvládnuť agendu spojenú so širším ukladaním alternatívnych sankcií, po ktorom volá moderná trestná politika zameraná na znižovanie väzenskej populácie.

Odsek 5 zároveň konštituuje šesťmesačné moratórium na podávanie opakovaných návrhov po ich zamietnutí z meritórnych dôvodov. Týmto opatrením sa eliminuje šikanózne zneužívanie procesných práv odsúdenými a vytvára sa reálny časový priestor na pozorovanie zmeny ich

správania. Alternatívne a restoratívne prístupy v trestnej justícii nesmú oslabovať generálno-preventívny účinok trestného práva.

Odsek 6 preto explicitne normuje postup súdu v prípade, ak páchatel' v resocializačnom procese zlyhá a osvedčenie neprichádza do úvahy. Rozhodnutie o tom, že sa odsúdený neosvedčil, musí byť spojené nielen so samotným nariadením výkonu trestu odňatia slobody, ale aj so zaradením do príslušného ústavu na výkon trestu odňatia slobody, čím sa proces výkonu rozhodnutia zrýchľuje a zefektívňuje.

K bodu 113 (§ 433a)

Navrhovaným ustanovením § 433a sa do Trestného poriadku zavádza nový procesný inštitút zaistenia výkonu peňažného trestu, ktorého cieľom je zabezpečiť reálnu vykonateľnosť tohto druhu trestu.

V doterajšej právnej úprave absentuje efektívny mechanizmus, ktorý by umožňoval predchádzať mareniu výkonu peňažného trestu zo strany obvineného, najmä účelovými dispozíciami s majetkom. V aplikačnej praxi sa pritom opakovane vyskytujú prípady, keď obvinení prevedú alebo inak znehodnotia svoj majetok ešte pred právoplatným uložením peňažného trestu, čím znemožnia jeho výkon. Navrhovaná úprava na túto situáciu reaguje a vytvára právny základ pre preventívne zabezpečenie peňažného trestu ešte pred jeho právoplatným uložením.

Zavedenie tohto inštitútu zároveň nadväzuje na koncepčné zmeny v oblasti trestania, ktoré smerujú k širšiemu využívaniu alternatívnych trestov, najmä peňažného trestu, a k oslabeniu dominantného postavenia trestu odňatia slobody, predovšetkým pri majetkovej a hospodárskej kriminalite. Posilnenie vymožiteľnosti peňažného trestu je nevyhnutným predpokladom pre jeho efektívne uplatňovanie v praxi.

Navrhovaná úprava umožňuje zaistiť určitú sumu na majetku obvineného už v prípravnom konaní, ak vzhľadom na povahu a závažnosť činu a osobné pomery obvineného možno očakávať uloženie peňažného trestu. Zároveň sa ustanovuje možnosť zaistenia aj po jeho uložení neprávoplatným rozhodnutím, a to do výšky uloženého peňažného trestu. Tým sa zabezpečuje kontinuita ochrany účelu tohto opatrenia v jednotlivých štádiách konania.

Z dôvodu zachovania procesných záruk sa proti uzneseniu o zaistení pripúšťa sťažnosť, ktorá však nemá odkladný účinok, aby nedochádzalo k zmareniu účelu zaistenia. Súčasne sa výslovne upravuje povinnosť zrušiť alebo obmedziť zaistenie, ak pominú dôvody, pre ktoré bolo uložené, čím sa zabezpečuje rešpektovanie zásady proporcionality zásahov do majetkových práv obvineného.

Navrhovaná právna úprava primerane odkazuje na existujúce ustanovenia upravujúce zaistenie majetku, čím sa zabezpečuje jej systematické začlenenie do Trestného poriadku a jednotnosť aplikačnej praxe.

Cieľom navrhovaného ustanovenia je zvýšiť efektívnosť trestného konania, posilniť dôveryhodnosť ukladania peňažných trestov a zabrániť ich obchádzaniu, pričom sa zároveň zachováva primeraná rovnováha medzi verejným záujmom na riadnom výkone trestov a ochranou základných práv obvineného.

Nový inštitút je zároveň v súlade s trendmi práva Európskej únie v oblasti zabezpečenia výkonu sankcií a efektívneho postihu majetkovej a hospodárskej kriminality. Navrhovaný inštitút zaistenia výkonu peňažného trestu sleduje obdobný cieľ, a to zabezpečiť efektívnosť výkonu rozhodnutí súdov a zabrániť účelovým dispozíciám s majetkom zo strany obvineného. Tým sa posilňuje praktická vymožitelnosť majetkových sankcií a zvyšuje sa účinnosť trestného konania v súlade s európskymi štandardmi.

K bodu 114 (§ 435 ods. 3)

Navrhovaná právna úprava reaguje na aplikačné problémy pri premene trestu domáceho väzenia na nepodmienečný trest odňatia slobody podľa § 53 Trestného zákona a § 435 Trestného poriadku. Podľa platnej právnej úpravy súd pri porušení podmienok výkonu trestu domáceho väzenia prepočítava nevykonanú časť trestu domáceho väzenia na trest odňatia slobody tak, že jeden nevykonaný deň trestu domáceho väzenia sa rovná jednému dňu nepodmienečného trestu odňatia slobody.

Aplikačná prax poukázala na problémy spojené so zisťovaním presného rozsahu vykonaného trestu domáceho väzenia v čase rozhodovania o jeho premene, najmä v situáciách, keď konanie o premene trestu trvá dlhší čas alebo keď odsúdený využíva procesné prostriedky, ktoré predlžujú právoplatné rozhodnutie o premene trestu. Na tieto problémy poukázal aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí 1Tdo/40/2021.

Navrhovaná právna úprava preto mení koncepciu premeny trestu domáceho väzenia a zavádza náhradný trest odňatia slobody, ktorý súd určí už pri ukladaní trestu domáceho väzenia. Tento prístup vychádza z koncepcie náhradného trestu odňatia slobody, ktorá je upravená pri peňažnom treste v § 57 ods. 3 Trestného zákona.

Ak odsúdený počas výkonu trestu domáceho väzenia poruší jeho podmienky alebo marí výkon kontroly technickými prostriedkami, súd rozhodne o nariadení výkonu náhradného trestu odňatia slobody. Navrhovaná právna úprava zjednodušuje rozhodovanie súdov, odstraňuje potrebu prepočítavania nevykonanej časti trestu domáceho väzenia a zvyšuje právnu istotu pri výkone trestu.

Navrhuje sa upraviť procesný postup podľa § 435 Trestného poriadku tak, aby súd v prípade porušenia podmienok výkonu trestu domáceho väzenia rozhodol o nariadení výkonu náhradného trestu odňatia slobody.

K bodom 115 a 116 (§ 435a ods. 3, 4 a 7)

Ustanovenie reaguje na súčasné praktické problémy so zmenou miesta výkonu trestu domáceho väzenia. V súčasnosti je problematické meniť miesto výkonu trestu domáceho väzenia, obzvlášť v prípadoch, kedy súd v rozsudku pri uložení tohto trestu rovno určí aj adresu, na ktorom sa má vykonávať. Zavádza sa tak procesný postup, ktorým môže súd jednoducho uznesením, bez zasahovania do rozsudku alebo nariadenia trestu, zmeniť miesto výkonu trestu.

Ak v súvislosti so zmenou miesta výkonu trestu domáceho väzenia nemožno zabezpečiť plynulé pokračovanie výkonu trestu a kontroly technickými prostriedkami na novom mieste, napríklad z dôvodu, že súčasné miesto výkonu už nespĺňa podmienky kontroly technickými prostriedkami a na novom mieste ešte nebolo ukončené šetrenie splnenia materiálo-technických podmienok ich použitia, predseda senátu preruší výkon trestu na potrebný čas.

V odseku 7 sa mení vnútorný odkaz.

K bodu 117 (§ 437 ods. 5)

Cieľom tohto ustanovenia je urýchliť konanie súdu o podmienenečnom upustení od výkonu zvyšku trestu zákazu činnosti. Spravidla ide o situácie, keď už z podstaty veci vyplýva, či je alebo nie je potrebná osobná účasť odsúdeného ako „navrhovateľa“. Týmto spôsobom sa neuberajú možnosti vykonania verejného zasadnutia; naopak, rozširuje sa možnosť súdu rýchlejšie rozhodnúť vo veci.

K bodu 118 (§ 440a)

Ide o úpravu súvisiacu so zavedením nového trestu zverejnenia odsudzujúceho rozsudku. Výkon trestu zverejnenia odsudzujúceho rozsudku sa navrhuje upraviť tak, ako je tomu pri právnických osobách.

K bodu 119 (§ 444b)

Ide o úpravu súvisiacu so zavedením trestu zákazu držby a chovu zvierat. Navrhuje sa, aby súd zaslal vykonateľný rozsudok, ktorým bol uložený trest zákazu držby a chovu zvierat, Štátnej veterinárnej a potravinovej správe ako orgánu štátnej správy oprávnenému vykonávať veterinárne kontroly.

K bodu 120 (§ 445 ods. 1)

Text ustanovenia sa precizuje a to aj v nadväznosti na zákon č. 360/2024 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Osobitným predpisom je zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na základe ktorého Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vedie zoznam zdravotníckych zariadení, v ktorých sa vykonávajú ochranné liečenia podľa druhu a formy.

Súčasne sa zavádza povinnosť zdravotníckeho zariadenia informovať súd o začatí výkonu ochranného liečenia, najmä z dôvodu, aby mal súd informáciu, od ktorého dňa sa počíta lehota podľa § 74 ods. 5 Trestného zákona.

K bodu 121 (§ 445 ods. 2)

Zákon doposiaľ neurčoval jasný postup nariad'ovania ochranných liečení v prípade uloženia viacerých druhov ochranných liečení a ak sa k ich odporúčanému poradiu nevyjadril znalec, súdy nemali jasný návod, ako v týchto prípadoch postupovať. Navrhované ustanovenie tak v súlade so štandardnými lekáorskými postupmi určuje, že psychiatrické a sexuologické ochranné liečenia spravidla predchádzajú ochranným liečeniam, ktoré sa zameriavajú na liečbu závislosti páchatel'a.

Taktiež sa kogentne ex lege ustanovuje, že výkon ústavných liečení, ktoré sú z podstaty veci určené na liečbu závažnejších a akútnejších diagnóz predchádza výkonu ambulantných ochranných liečení. Zo znenia samotného ustanovenia (použitie slova „spravidla“ v prvej vete a kogentnosti druhej vety) taktiež vyplýva, že aj v prípade, že súd napr. uloží protitoxikomanické ochranné liečenie ústavnou formou a sexuologické ambulantnou formou, a ústavné liečenia nie je možné vykonať súčasne v zdravotníckom zariadení, najprv sa vykoná ochranné liečenie ústavnou formou.

K bodu 122 (§ 445 ods. 5)

Obdobne ako pri predbežných príkazoch na umiestnenie v zdravotníckom zariadení, zákon doposiaľ neriešil situáciu, kedy je nutné zmeniť zdravotnícke zariadenie na výkon ochranného liečenia bez zmeny jeho druhu alebo formy. V súčasnosti situáciu riešili sudy direktívne, a to vydaním nového uznesenia o nariadení výkonu ochranného liečenia, v ktorom výkonom ochranného liečenia poverili nové zdravotnícke zariadenie. Navrhuje sa tak jednoduchší postup, na ktorý postačí iba súhlas súdu, pričom takémuto súhlasu musí predchádzať dohoda medzi zdravotníckymi zariadeniami, aby nedošlo k prípadom, kedy súd direktívne nariadi výkon ochranného liečenia inému zdravotníckemu zariadeniu, ktoré nemá voľnú kapacitu, prípadne nie je prispôsobené na liečbu takéhoto pacienta. Podmienka dohody zdravotníckych zariadení taktiež prenáša zodpovednosť zastrešiť organizačné záležitosti spojené s premiestnením odsúdeného na zdravotnícke zariadenie, v ktorom sa vykonáva ochranné liečenie. Zdravotnícke zariadenie tak bude musieť za účelom uzavretia tejto dohody nájsť vhodné zdravotnícke zariadenie, ktoré bude súhlasiť s premiestnením odsúdeného, dohodnúť s týmto zdravotníckym zariadením deň uskutočnenia premiestnenia a podobne.

V uvedených prípadoch z pohľadu výkonu ochranného opatrenia nedochádza k zmene obmedzení práv a povinností odsúdeného, avšak takýto presun môže potencionálne neprimerane zasiahnuť odsúdeného napríklad v jeho súkromnej sfére. Uvedená podmienka písomného súhlasu súdu tak dáva možnosť súdu nezávisle zvážiť všetky skutočnosti na strane odsúdeného, ktoré by mohli byť premiestnením odsúdeného dotknuté.

K bodu 124 (§ 446 ods. 2)

Zavádza sa povinnosť predsedu senátu vypočúť odsúdeného pri zmene ústavnej formy psychiatrického alebo sexuologického ochranného liečenia na ambulantnú formu a zároveň sa umožňuje vykonať tento výsluch prostredníctvom videokonferenčného zariadenia. Uvedené sa zavádza v záujme ochrany práv osoby, o ktorej sa koná a rozhoduje (právo byť vypočutý a právo vyjadriť sa k veci), ale aj vo verejnom záujme (ochrana spoločnosti pred páchatelmi trestných činov alebo páchatelmi činov inak trestných). Vypočutie odsúdeného súdom môže mať zároveň aj výchovný vplyv na odsúdeného, a to najmä pri uložení ochranného dohľadu podľa § 76a ods. 2 Trestného zákona vrátane prípadného uloženia primeraných obmedzení a povinností.

K bodu 125 (§ 446 ods. 7)

Cieľom nového ustanovenia § 446 ods. 7 je rozšírenie možnosti súdu pri rozhodovaní o zmene ústavnej formy ochranného liečenia na ambulantnú formu tým, že umožňuje súčasne uložiť páchatelovi probačný dohľad a primerané obmedzenia alebo povinnosti podľa 51 ods. 3 a 4 (nové § 52a ods. 1 a 2) Trestného zákona. Cieľom tejto právnej úpravy je zabezpečiť efektívnejší dohľad nad páchatelom po jeho prepustení z ústavnej liečby a zároveň znížiť riziko recidívy alebo zhoršenia jeho zdravotného stavu. Novinkou je aj možnosť nariadiť kontrolu dodržiavania uložených povinností technickými prostriedkami, ak sú splnené podmienky podľa osobitného predpisu. Zároveň zákon ustanovuje, že ak súd kontrolu technickými prostriedkami nariadi, páchatel je povinný sa jej podrobiť. Ide teda o obligatórnu povinnosť viazanú na rozhodnutie súdu, nie o fakultatívnu možnosť zo strany páchatela.

K bodu 126 (§ 446a)

V odseku 1 sa urpavuje iba 1 formulačná chyba.

V odseku 2 a 4 ide aj o precizáciu ustanovení, ktorou sa prízvukuje, že pri rozhodovaní o pokračovaní ochranného liečenia sa zohľadňuje súčasný zdravotný stav odsúdeného, ktorého pobyt na slobode môže byť nebezpečný z dôvodu duševnej poruchy.

Odseky 3 a 6 sa, okrem prečíslovania odseku 6, nemenia. Zmeny v odseku 7 súvisia s vnútornými odkazmi v nadväznosti na zmeny predmetného paragrafu a § 448.

Z odseku 4 sa do samotného režimu odseku 5 vyčleňujú rozhodnutia o pokračovaní v sexuologickom ochrannom liečení ústavnou formou.

V záujme ochrany spoločnosti je nevyhnutné eliminovať vysoké riziko recidívy trestnej činnosti páchanej zo sexuálneho motívu. Toto riziko je obzvlášť vysoké v období prechodu páchatel'a, ktorý v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody vykonáva sexuologické ochranné liečenie, z výkonu trestu odňatia slobody do civilného prostredia, teda kým sa neadaptuje na podmienky mimo väzenského prostredia.

Navrhovanou úpravou sa preto v odseku 5 umožňuje bezodkladne po rozhodnutí o pokračovaní v sexuologickom ochrannom liečení ústavnou formou na základe príkazu súdu premiestniť takéhoto páchatel'a z ústavu na výkon trestu odňatia slobody do iného chráneného prostredia – detenčného ústavu, a to na čas potrebný na jeho adaptáciu, ktorý je stanovený na 3 mesiace. Ak táto adaptácia nesplní svoj účel, zavádza sa právomoc súdu rozhodnúť o uložení detencie na návrh riaditeľ'a detenčného ústavu. Súd má aj v takomto prípade do rozhodnutia o ne/uložení detencie možnosť uložiť ďalší predbežný príkaz na umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave podľa § 462 ods. 4.

K bodom 129, 130 a 134 (§ 448 ods. 1 až 4 a § 463 ods. 1)

Precizácia ustanovenia jednoznačným zadefinovaním, kedy súd rozhodne o prepustení z ochranného liečenia a kedy o ukončení ochranného liečenia. V praxi sa vyskytli prípady, kedy súd jedným výrokom rozhodnutia ukončil ochranné liečenie a prepustil osobu z ochranného liečenia, čo v zásade nie je v nesúlade s jazykovým významom súčasného znenia tohto ustanovenia.

Pri rozhodovaní o prepustení odsúdeného z ochranného liečenia (bez ohľadu na jeho formu) je vždy podstatný výsledok liečby, t. j. zistenie, že ochranné liečenie naplnilo svoj účel (t. j. liečebným a terapeutickým pôsobením na odsúdeného bolo dosiahnuté jeho možné následné zaradenie do spoločnosti). O ukončení ochranného liečenia naopak súd rozhodne v prípade, ak je zrejmé, že účel ochranného liečenia nie je možné dosiahnuť, napr. ak duševný stav obvineného nie je možné liečbou ovplyvniť alebo ak duševný stav obvineného neumožňuje pochopiť podstatu liečby.

Taktiež sa umožňuje súdu pri rozhodovaní o prepustení alebo ukončení ochranného liečenia vyžiadať si znalecký posudok alebo odborné lekárske vyjadrenie v prípade, že návrh na prepustenie nie je takýmto dôkazným prostriedkom podporený alebo je takýto predložený dôkazný prostriedok neaktuálny, pričom 10 dňová lehota súdu na rozhodnutie o takomto návrhu začne plynúť až dorúčením znaleckého posudku alebo odborného lekárskeho vyjadrenia.

Doplnenie poslednej vety v odseku 2 má za cieľ pokryť situácie, kedy ochranné liečenie uložené podľa § 73 ods. 2 písm. c) Trestného zákona bolo následne podľa § 446c predĺžené. O predĺžení ochranného liečenia podľa § 446c rozhodol okresný súd, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonáva, pričom súd, ktorý ochranné liečenie nariadil, nemá o predĺžení žiadnu vedomosť. Z

uvedeného dôvodu bolo potrebné do ustanovenia doplniť, že v takýchto prípadoch zdravotnícke zariadenie o skončení ochranného liečenia a jeho výsledkoch má informovať nielen súd, ktorý ochranné liečenie nariadil (čo môže byť nevyhnutné napr. pre ďalší výkon ochranného liečenia v ambulantnej forme), ale aj okresný súd, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonávalo a ktorý rozhodoval o predĺžení podľa § 446c za účelom ukončenia spisu.

V odseku 3 a § 463 ods. 1 sa návrhom zákona skracuje interval prieskumu dôvodov ochranného liečenia a detencie zo strany súdu pri mladistvých odsúdených z dôvodu zabezpečenia vyššej ochrany detí, ktorú vo všeobecnosti právny poriadok Slovenskej republiky deťom priznáva a taktiež s ohľadom na ich vývoj a rozvoj je možné predpokladať dynamickejšie zmeny zdravotného stavu a s tým spojené zmeny dôvodov na výkon ochranného liečenia alebo detencie

Povinnosť súdu vyžiadať si najneskôr 20 pracovných dní pred rozhodnutím o pokračovaní výkonu ochranného liečenia ústavnou formou alebo detencie vyžiadať si lekársku správu o zdravotnom stave odsúdeného, sa zavádza z dôvodu zabezpečenia dostatočne aktuálnych, presných a komplexných podkladov pre rozhodnutie súdu o ponechaní odsúdeného v ochrannom liečení ústavnou formou alebo detenciou alebo o jeho prepustení. Zdravotnícke zariadenia a detenčný ústav nedokážu predpovedať, v ktorý konkrétny deň v rámci zákonnej lehoty dôjde k uvedenému prieskumu súdu a v nadväznosti na to nevedia vždy v dostatočnom predstihu aktualizovať zdravotnícku dokumentáciu odsúdeného, čo môže mať za následok, že súd bude rozhodovať na základe neaktuálnych podkladov. Lehota 20 pracovných dní sa zavádza z dôvodu, aby mali zdravotnícke zariadenia a detenčný ústav dostatočnú dobu na aktualizáciu zdravotníckej dokumentácie, prípadne, aby odborná komisia detenčného ústavu vyhotovila aktuálnu komplexnú správu o osobe v detencii podľa § 7 ods. 4 zákona č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V § 463 ods. 1 sa taktiež v súlade so zemnou v § 413 ods. 4 zavádza ako príslušný súd okresný súd, v obvode ktorého má detenčný ústav sídlo. Teda aj v tomto prípade sa riadi príslušnosť súdu sídlom, ktoré má detenčný ústav zapísaný v registri právnických osôb.

V odseku 4 sa mení vnútorný odkaz s ohľadom na zmenu systematiky § 448.

K bodu 131 (§ 462 ods. 1)

Predmetnou zmenou sa umožňuje riaditeľovi detenčného ústavu, v ktorom na predbežný príkaz podľa § 446a ods. 5 vykonáva sexuologické ochranné liečenie ústavnou formou, podať návrh na uloženie detencie.

K bodu 133 (§ 462 ods. 6)

Ide legislatívno-technickú úpravu ustanovenia a zosúladenie jeho legislatívneho textu s § 299 ods. 4.

K bodu 135 (§ 553 ods. 4 a 5, § 555 ods. 1 a 4 a § 558 ods. 1)

Zmena odkazu v nadväznosti na zmeny v § 47.

K bodu 136 (príloha)

Z prílohy k zákonu č. 301/2005 Z. z. sa v zmysle bodu 62.14. prílohy č. 1 k Legislatívnym pravidlám vlády SR vypúšťajú rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (Ú. v. ES L 82, 22. 2. 2001) a rámcové rozhodnutie Rady 2006/960/SVV z 18. decembra 2006 o zjednodušení výmeny informácií a spravodajských

informácií medzi orgánmi členských štátov Európskej únie činnými v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 386, 29. 12. 2006), ktoré sú neúčinné.

K bodu 137 (Príloha)

Do zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie v Prílohe k Trestnému poriadku sa dopĺňa odkaz na smernicu (EÚ) 2024/1203. Povinnosť uviesť priamo v prijatých opatreniach odkaz na túto smernicu vyplýva z čl. 28 ods. 1 smernice (EÚ) 2024/1203.

K Čl. II

(Trestný zákon)

K bodu 1 (§ 5a)

Ide o legislatívno-technickú úpravu, ktorú je potrebné vykonať kvôli zmene názvu trestného činu podľa § 298.

K bodom 2 a 3 (nadpisy)

Navrhovaná zmena predstavuje zásadný koncepčný a systematický posun v chápaní následkov trestnej zodpovednosti v slovenskom trestnom práve. Doterajšia dikcia druhej hlavy všeobecnej časti Trestného zákona sa sústredila primárne na „Tresty“ a „Ochranné opatrenia“, pričom primerané obmedzenia a povinnosti boli vnímané ako akcesorické inštrumenty k iným trestnoprávnym inštitútom (napr. k podmienenému odkladu výkonu trestu odňatia slobody). Predkladaný návrh tieto inštrumenty emancipuje a vytvára pre nich samostatný legislatívny rámec.

Zmena nadpisu druhej hlavy na „Obmedzenia, povinnosti a sankcie“ nie je len formálnou úpravou, ale vyjadrením moderného trendu trestnej politiky, ktorá odkláňa pozornosť od represie smerom k náprave a restorácii. Vytvorením kategórie „obmedzenia a povinnosti“ sa v slovenskom právnom poriadku jasne odlišujú zásahy do práv páchatel'a, ktoré nemajú charakter trestu v zmysle klasickej odplaty (retribúcie), ale smerujú k aktívnemu zapojeniu páchatel'a do procesu nápravy.

K bodu 4 (§ 30a)

Legálna definícia v § 30a ods. 1 poskytuje nevyhnutný legislatívny základ pre celú kategóriu obmedzení a povinností. Definuje ich obsah ako obmedzenia osobnej slobody, obmedzenia iných práv alebo povinnosti pre aktivitu a pasivitu páchatel'a vo forme triády – povinnosť konať, strpieť, zdržať sa. Táto triáda pokrýva široké spektrum intervenčných opatrení, ktoré umožňujú súdnu individualizáciu, naplnenie práv poškodeného a nápravu páchatel'a.

Zavedenie § 30a tým, že výslovne stanovuje, že obmedzenia a povinnosti môže uložiť „len súd podľa tohto zákona“, sa predchádza neistote v aplikačnej praxi a garantuje sa, že akýkoľvek zásah do základných práv a slobôd odsúdeného po spáchaní trestného činu musí mať jasný zákonný podklad a byť výsledkom súdneho rozhodnutia.

Z hľadiska kriminológie je táto úprava odpoveďou na potrebu diverzifikácie trestnej reakcie. Tradičný nepodmienečný trest odňatia slobody, ako sa uvádza v odborných kriminologických analýzach a výskumoch, často neprináša očakávaný efekt nápravy páchatel'a a vedie k preplnenosti väzníc. Inštitút obmedzení a povinností umožňuje súdu pracovať s páchatel'om v jeho prirodzenom sociálnom prostredí.

Cieľom je riešiť príčiny kriminálneho správania, či už ide o závislosti, agresivitu alebo chýbajúce pracovné návyky, prostredníctvom cielene uložených povinností. Páchateľ, ktorý je podrobený adresným obmedzeniam a povinnostiam (napr. zákaz styku s určitými osobami alebo povinnosť absolvovať program sociálneho výcviku), bude schopný vykázať nižšiu mieru recidívy než páchateľ, ktorý bol len pasívne izolovaný vo výkone trestu odňatia slobody.

Navrhovaná úprava je stavebným kameňom pre rozvoj restoratívnej a alternatívnej justície v Slovenskej republike. Kým tradičný trest sa zameriava na porušenie normy, obmedzenia a povinnosti sa zameriavajú na nápravu škody a obnovu narušených vzťahov. Samostatné ukotvenie týchto inštitútov v § 30a Trestného zákona dáva sudcom do rúk nástroj, ako od páchateľa vyžadovať aktívnu zodpovednosť voči poškodenému.

Tento prístup je v súlade s medzinárodnými odporúčaniami Rady Európy a Európskej únie, ktoré nabádajú členské štáty na širšie využívanie alternatív k väzneniu, ktoré sú založené na restoratívnych a alternatívnych procesoch.

Odkaz v odseku 2 na § 52a zabezpečuje vnútornú logickú previazanosť Trestného zákona. Zákonodarca tým jasne deklaruje: tu je definícia a účel (§ 30a) a tu je katalóg konkrétnych obmedzení a povinností (§ 52a). Takáto štruktúra prispieva k prehľadnosti trestného kódexu.

K bodom 5 a 23 [§ 32 písm. j) a § 62b]

Navrhuje sa zaviesť nový trest zákazu držby a chovu zvierat. Tento trest má kompenzovať nedostatky v ukladaní trestu zákazu činnosti osobám, ktoré sa trestnej činnosti dopustili v súvislosti s držbou, chovom, starostlivosťou alebo manipuláciou so zvieratami.

Podľa § 61 ods. 1 Trestného zákona „*Trest zákazu činnosti spočíva v tom, že sa odsúdenému po dobu výkonu tohto trestu zakazuje výkon určitého zamestnania, povolania alebo funkcie alebo takej činnosti, na ktorú treba osobitné povolenie alebo ktorej podmienky výkonu upravuje osobitný predpis.*“. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že trest zákazu činnosti nemožno uložiť vtedy, keď na činnosť netreba osobitné povolenie alebo keď podmienky jej výkonu neupravuje osobitný predpis. Zákaz činnosti spočívajúci v držaní a chovu zvierat je tak v súčasnosti možné uložiť len v prípade, ak je chov zvierat podnikaním (živnosťou). Ak tomu tak nie je, zákaz činnosti nie je možné uložiť.

Dôvodom na zavedenie trestu zákazu držby a chovu zvierat je predovšetkým snaha zvýšiť ochranu zvierat a vyslať signál, že spoločnosť prikladá trestným činom voči zvieratám vážnosť a aktívne chráni ich blaho. Zavedenie tohto trestu zabráni prípadom, keď páchateľ po odsúdení (napr. podmiennečným trestom) alebo po odobratí týraného zvieratá môže ihneď začať chovať nové zviera.

K bodom 6 a 24 [§ 32 písm. m) a § 64a]

Navrhuje sa zaviesť nový trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku. Systematicky sa zaraďuje za trest straty čestných titulov a vyznamenaní a trest straty vojenskej a inej hodnosti ako ďalší z trestov, ktorý spôsobuje ujmu na cti a vážnosti páchateľa trestného činu.

Účelom navrhovaného trestu je popri represívnom a výchovnom pôsobení na páchateľa predovšetkým ochrana a informovanie verejnosti, ktorá bola trestným činom dotknutá alebo ktorá môže byť ohrozená pokračovaním obdobnej činnosti páchateľa – najmä spotrebiteľov, obchodných partnerov, klientov odbornej činnosti páchateľa a miestnej komunity v území

zasiahnutom následkami trestného činu. Trest má súčasne významný generálnopreventívny potenciál, a to osobitne pri trestných činoch proti životnému prostrediu a pri trestných činoch páchaných v súvislosti s podnikaním alebo výkonom odbornej či regulovanej činnosti.

Podľa platného právneho stavu je možné tento trest uložiť len právnickej osobe. Navrhovaná právna úprava je v zásade prevzatá zo zákona č. 91/2016 Z. z., avšak dochádza k zmene, pokiaľ ide o miesto zverejnenia odsudzujúceho rozsudku. V prípade fyzických osôb sa nebude rozsudok zverejňovať v Obchodnom vestníku, ale na mieste určenom súdom. Takéto riešenie považuje predkladateľ za vhodnejšie, pretože umožňuje lepšie špecifikovať okruh osôb, ktoré je potrebné oboznámiť s odsudzujúcim rozsudkom (napr. obyvateľov obce, v ktorej má páchatel trvalý pobyt).

Miesto zverejnenia, rozsah zverejnenia (spravidla výroková časť rozsudku, prípadne aj podstatná časť odôvodnenia) a lehotu, v ktorej je odsúdený povinný zverejniť na svoje náklady zabezpečiť, určí súd vo výrokovej časti rozsudku. Zákon miesto zverejnenia zámerne nevymedzuje taxatívne, pretože jeho vhodnosť závisí od povahy trestného činu, okruhu dotknutých osôb a územného rozsahu následkov. Určujúcou požiadavkou pri výbere miesta zverejnenia je vecná a miestna súvislosť miesta zverejnenia s trestným činom a jeho následkami – zverejnenie má informáciu o odsúdení sprostredkovať práve tomu okruhu osôb, ktorý bol trestným činom dotknutý alebo ktorému hrozí ujma z obdobnej činnosti páchatel'a, nie neobmedzenej verejnosti bez vzťahu k činu.

Za vhodné miesta zverejnenia možno považovať najmä:

- Obchodný vestník, ak je odsúdený podnikateľom; zachováva sa tým paralela s právnou úpravou trestnej zodpovednosti právnických osôb a informácia sa dostane k relevantnému okruhu obchodných partnerov odsúdeného,
- webové sídlo odsúdeného alebo jeho podniku, prípadne profil na sociálnej sieti, ktorý odsúdený využíva na podnikanie alebo prostredníctvom ktorého bol trestný čin spáchaný; toto miesto je prilehavé najmä pri trestných činoch páchaných prostredníctvom internetu (napríklad klamlivá reklama alebo podvodné konanie v elektronickom obchode), pričom súd určí, že zverejnenie musí byť po určený čas umiestnené na viditeľnom mieste úvodnej stránky,
- prevádzkareň odsúdeného, v ktorej sa výroková časť rozsudku vyvesí na viditeľnom mieste po určený čas; ide o obdobu francúzskeho trestu affichage, vhodnú najmä pri trestných činoch proti spotrebiteľom alebo zamestnancom,
- periodická tlač alebo spravodajský portál s celoštátnym alebo regionálnym dosahom; dosah média súd zvolí podľa závažnosti trestného činu a územného rozsahu jeho následkov – pri trestných činoch proti životnému prostrediu bude spravidla prilehavá regionálna tlač v území, v ktorom došlo k poškodeniu životného prostredia,
- úradná tabuľa a webové sídlo obce, v ktorej obode bol trestný čin spáchaný alebo v ktorej nastal jeho následok; osobitne pri environmentálnej trestnej činnosti je dotknutou verejnosťou predovšetkým miestna komunita, ktorú toto miesto zverejnenia zasiahne najpresnejšie a s minimálnymi nákladmi,

- vestník, časopis alebo webové sídlo profesijnej komory alebo inej stavovskej organizácie, ak bol trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom regulovaného povolania alebo odbornej činnosti (napríklad odborne spôsobilé osoby v odpadovom hospodárstve, projektanti, znalci); zverejnenie tak informuje presne ten okruh osôb, ktorý sa na odbornosť a spoľahlivosť páchatel'a spolieha.

Pri určení miesta, rozsahu a spôsobu zverejnenia je súd povinný dbať na primeranosť trestu. Keďže zverejnenie odsudzujúceho rozsudku predstavuje zásah do práva odsúdeného na súkromie a na ochranu osobných údajov (čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) a jeho difamačný účinok je pri fyzickej osobe citeľnejší než pri právnickej osobe, uloženie tohto trestu prichádza do úvahy tam, kde to vyžaduje účinná ochrana a informovanie dotknutej verejnosti, a v rozsahu, ktorý na dosiahnutie tohto účelu postačuje. Súd preto najmä (i) zvolí médium s dosahom úmerným závažnosti činu a územnému rozsahu jeho následkov, (ii) časovo ohraničí zverejnenie pri vyvesení a pri zverejnení na webovom sídle alebo sociálnej sieti (napr. v rozpätí dvoch až šiestich mesiacov) s tým, že po uplynutí určenej doby je odsúdený oprávnený, resp. povinný zverejnenie odstrániť, (iii) zabezpečí, aby boli pred zverejnením anonymizované údaje umožňujúce identifikáciu osôb odlišných od odsúdeného vrátane poškodených, obdobne ako podľa § 20 ods. 2 zákona č. 91/2016 Z. z., a (iv) zohľadní, že zverejnenie sa vykonáva na náklady odsúdeného, pričom ich predpokladaná výška je jedným z kritérií výberu miesta zverejnenia.

Výpočet miest zverejnenia uvedený vyššie je demonštratívny a slúži ako interpretačné vodítko. Súdu sa ponecháva priestor určiť aj iné miesto zverejnenia, ak lepšie zodpovedá povahe trestného činu a okruhu dotknutých osôb, vždy však pri rešpektovaní uvedených kritérií vecnej a miestnej súvislosti, primeranosti dosahu a časového ohraničenia zverejnenia.

Navrhovanou právnou úpravou sa vykonáva dobrovoľná transpozícia čl. 5(3)(g) smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý medzi doplnkové tresty zaraďuje aj nasledovný trest: *g) ak na základe individuálneho posúdenia existuje verejný záujem, uverejnenie celého súdneho rozhodnutia alebo jeho časti, ktoré sa týka spáchaného trestného činu, a uložených sankcií alebo opatrení, ktoré môžu zahŕňať osobné údaje odsúdených osôb len v riadne odôvodnených výnimočných prípadoch.*

K bodu 7 (§ 32 ods. 2)

Základným prínosom nového znenia je jednoznačné zadefinovanie okruhu trestov, ktoré sa považujú za tresty nespojené s odňatím slobody. Vymenovanie konkrétnych druhov trestov – domáce väzenie, povinná práca, peňažný trest, prepadnutie vecí, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz účasti na verejných podujatiach a vyhostenie odstraňuje výkladové a doktrínálne pochybnosti o tom čo je trest nespojený s odňatím slobody. Sudca pri úvahách o ukladaní trestu, osobitne pri aplikácii zásady preferencie ukladania sankcií nespojených s ujmom na osobnej slobode (§ 33a ods. 3 Trestného zákona), získava jasný katalóg trestov. Tento krok prispieva k naplneniu ústavného princípu právnej istoty a zvyšuje predvídateľnosť súdnych rozhodnutí.

Z kriminologického hľadiska je táto legislatívna zmena vyjadrením silného apelu na dekarceráciu politiku štátu. Analýzy súčasného stavu trestnej politiky poukazujú na pretrvávajúci problém naplnenej väzenskej populácie, ktorá je často saturovaná páchatel'mi, u ktorých by bolo možné dosiahnuť účel trestu aj inak a zároveň poukazujú na ukládanie tzv.

„holých“ podmienok, ktoré majú pre páchatel'a vo väčšine prípadov len efekt zodvihnutého výstražného prstu bez cielenej resocializácie. Navyše, ukladanie nepodmienečných trestov odňatia slobody so sebou prináša vysoké ekonomické náklady pre štát a čo je podstatnejšie, vytrháva páchatel'a z jeho sociálneho, rodinného a pracovného prostredia, čím sa paradoxne môže znižovať jeho schopnosť riadnej resocializácie po prepustení z nepodmienečného výkonu trestu odňatia slobody.

Zaradením a zosumarizovaním trestov nespojených s odňatím slobody do jedného výslovného odseku je vyslaním jasného signálu orgánom aplikácie práva, že tieto tresty netvoria len akúsi okrajovú alternatívu, ale predstavujú plnohodnotný a preferovaný prostriedok nápravy páchatel'a. Týmto krokom sa slovenská trestná politika približuje moderným európskym štandardom, ktoré zdôrazňujú, že izolácia páchatel'a od spoločnosti má byť využívaná ako prostriedok ultima ratio len pri tých páchatel'och, pri ktorých iné metódy zlyhali, alebo tam, kde si to vyžaduje prísna ochrana spoločnosti.

Rozšírenie povedomia a jasné ukotvenie alternatívnych trestov k trestu odňatia slobody zároveň podporuje restoratívny a alternatívny proces, do ktorého sa zapája aj poškodený a páchatel'. Páchatel', ktorý zostáva na slobode, hoci podrobený obmedzeniam a povinnostiam, je objektívne schopnejší platiť výživné, pracovať a aktívne nahrádzať škodu, ktorú svojim konaním poškodenému spôsobil.

K bodu 8 (nadpis)

Ide o legislatívno-technickú úpravu súvisiacu so zavedením zásad ukladania obmedzení a povinností. Predkladaná zmena dopĺňa do všeobecnej časti Trestného zákona ucelený komplex zásad pre ukladanie novo koncipovaných obmedzení a povinností. Zmenou nadpisu druhého dielu sa terminologicky a systematicky zosúladí štruktúra zákona.

K bodu 9 (§ 34 ods. 4)

Navrhovaná zmena v ustanovení § 34 ods. 4 Trestného zákona, ktoré upravuje kritériá na určenie druhu a výmery trestu (osobitne hodnotenie správania páchatel'a po spáchaní trestného činu), predstavuje cieleň a hodnotový zásah do procesu individualizácie trestania. Doplnením slovného spojenia „najmä formou mediácie“ sa do slovenskej trestnoprávnej úpravy explicitne premietajú princípy restoratívnej a alternatívnej justície.

Doterajšie znenie (ktoré hovorilo všeobecne o „úsilí páchatel'a o dosiahnutie urovnania s poškodeným“) neposkytovalo dostatočný normatívny návod na to, akou formou by toto urovanie malo prednostne prebiehať. Doteraz mohol páchatel' čisto účelovo a formálne, napríklad tesne pred hlavným pojednávaním, deklarovať snahu o urovanie s cieľom dosiahnuť miernejší trest.

Trestná mediácia, facilitovaná vyškoleným probačným a mediačným úradníkom, predstavuje naproti tomu štruktúrovaný, bezpečný a odborný proces, ktorý vyžaduje od páchatel'a skutočnú sebareflexiu a prevzatie zodpovednosti za spáchaný čin. Výslovným uvedením tejto formy priamo v zákone zákonodarca vysiela páchatel'om jednoznačný signál – ak má súd podstatným spôsobom zohľadniť snahu o nápravu pri ukladaní trestu, vyžaduje sa aktívne využitie inštitútu odbornej trestnej mediácie.

Z pohľadu obetí trestných činov má táto zmena značný význam. Restoratívna a alternatívna justícia nevníma trestný čin len ako abstraktné porušenie právnej normy chránenej štátom, ale primárne ako skutočné narušenie medziľudských vzťahov a spôsobenie ujmy konkrétnej osobe.

Trestná mediácia poskytuje poškodenému bezpečný priestor na to, aby mohol páchateľovi klásť otázky, vyjadriť svoje potreby, opísať dopady činu na jej život a aktívne sa podieľať na formulovaní dohody o náhrade škody. Motivovanie páchateľa k trestnej mediácii tak priamo slúži na lepšiu ochranu práv poškodených a prispieva k ich psychologickému uzdraveniu, čo štandardný retributívny proces často nedokáže zabezpečiť.

Tento krok plne korešponduje so súčasnými trendmi v trestnej politike štátu a nadväzuje na aktivity zamerané na rozšírenie restoratívnych a alternatívnych služieb, ako napríklad národný projekt „Restoratívna a alternatívna justícia pre každého“. Legislatívne zdôraznenie mediácie v § 34 ods. 4 Trestného zákona priamo valorizuje prácu probačných a mediačných úradníkov a podporuje sudcov v tom, aby o výsledky mediačných konaní častejšie opierali svoje rozhodnutia, najmä pri ukladaní trestov nespojených s odňatím slobody.

Podpora trestnej mediácie má preukázateľný vplyv na kriminologické ukazovatele. Páchatelia, ktorí sa zúčastnia procesu mediácie, čelia priamo dôsledkom svojho konania v očiach obete, čo má silnejší odstrašujúci a kognitívno-behaviorálny efekt než samotná hrozba trestu odňatia slobody. Súdny tak získava presvedčivejší argument pre uloženie alternatívneho trestu, čo v konečnom výsledku pomáha riešiť kritickú situáciu s prepĺnenými väznicami, recidívou a šetrí verejné prostriedky, bez toho, aby bola znížená miera ochrany spoločnosti.

K bodu 10 (§ 35a)

Ťažiskom novelizačného bodu je zavedenie § 35a, ktorý predstavuje základ pre fungovanie týchto inštitútov v aplikačnej praxi, čím sa vytvára moderný priestor pre uplatňovanie restoratívnej a alternatívnej justície a zefektívnenie nápravy páchateľov priamo v komunitnom prostredí.

Prvý odsek vymedzuje procesný a hmotnoprávny priestor pre ukládanie obmedzení a povinností. Explicitne sa ustanovuje, že súd ich môže uložiť primárne popri treste nespojenom s odňatím slobody alebo ochrannom opatrení. Táto konštrukcia vychádza z poznatku, že samotný alternatívny trest k trestu odňatia slobody (napr. peňažný trest) môže pôsobiť na páchateľa staticky, pričom pre jeho skutočnú resocializáciu je často nutné pridať dynamický prvok – napríklad povinnosť podrobiť sa programu psychologického poradenstva alebo zákaz styku s kriminálnym prostredím. Zákonodarca tu zdôrazňuje materiálny účel týchto inštitútov, kedy ich účelom nemá byť primárne represia či zvyšovanie miery ujmy páchateľa, ale najmä náprava a odstránenie škodlivého následku trestného činu. Ide o kľúčový odklon od retributívneho (odplatného) vnímania trestnej spravodlivosti.

Druhý odsek normuje podrobné kritériá, ktoré musí súd pri výbere a ukladaní konkrétneho obmedzenia či povinnosti skúmať. Vyžaduje sa hĺbkové posúdenie osoby páchateľa, jeho osobných pomerov, príčin trestnej činnosti, následkov trestnej činnosti, pohnútky páchateľa a postoja páchateľa k trestnému činu. Predmetné hĺbkové skúmanie má v prvom rade zmysel pre učinenie súdneho rozhodnutia, či by sa uloženie obmedzení a povinností (ne)minulo účelu normovaného v odseku 1 a v druhom rade potom už pri samotnej voľbe vhodných obmedzení a povinností súdne individualizovaných ku každému jednotlivému prípadu.

Z hľadiska restoratívnej a alternatívnej justície je zásadným momentom explicitný príkaz prihliadať na práva a právom chránené záujmy osôb poškodených trestným činom ako aj osôb, ktoré boli dotknuté škodlivým následkom trestného činu. Ukládanie obmedzení a povinností nepredstavuje len vzťah medzi štátom a páchateľom, ale plne rešpektuje oprávnené potreby poškodeného (napr. potrebu bezpečia cez zákaz priblíženia alebo potrebu satisfakcie cez

povinnosť ospravedlnenia). Týmto sa do slovenskej trestnej politiky priamo premietajú európske trendy akcentujúce restoratívne a alternatívne prístupy pri riešení následkov trestnej činnosti.

Tretí odsek predstavuje špecifický a praktický nástroj. Rieši aplikačný problém, kedy páchateľovi je síce uložená povinnosť nahradiť škodu, ale tento ju ignoruje, alebo sa úmyselne zbavuje majetku. Navrhované znenie dáva súdu právomoc previazať povinnosť nahradiť škodu s ďalšími povinnosťami (nahradiť v určenej dobe spôsobenú škodu vrátane ekologickej ujmy alebo so súhlasom poškodeného do určenej doby odstrániť škodlivý následok trestného činu, alebo nahradiť poškodenému preukázateľné náklady na odstránenie škodlivého následku, vykonať v určenej dobe opatrenia alebo zaplatiť náhradu podľa všeobecne záväzných právnych predpisov o ochrane životného prostredia, zaplatiť v určenej dobe dlh alebo zameškané výživné) pod hrozbou nariadenia výkonu trestu odňatia slobody. Toto ustanovenie má preventívny charakter a garantuje poškodenému vyššiu mieru vymožiteľnosti jeho nárokov priamo v rámci trestnoprávnych inštitútov, bez nutnosti okamžite pristupovať k zložitému civilnému a exekučnému konaniu.

Kriminologické štúdie i skúsenosti probačnej a mediačnej služby indikujú, že alternatívne tresty a s nimi spojené obmedzenia a povinnosti strácajú na efektívite a autorite, ak pri ich porušení nenasleduje možnosť bezprostrednej a citelnej sankcie. Preto odsek 4 konštituuje oprávnenie (nie povinnosť) pre súdy toto porušenie premeniť na nariadenie výkonu trestu odňatia slobody. Táto hrozba (ultima ratio) slúži ako generálno-preventívny prvok, ktorý drží odsúdeného v strehu a motivuje ho k riadnemu dodržiavaniu obmedzení a povinností, ktoré mu štát na ceste k náprave stanovil.

K bodu 11 [§ 36 písm. n)]

Navrhovanou úpravou sa dopĺňa ustanovenie § 36 o novú poľahčujúcu okolnosť, ktorá zohľadňuje účasť páchateľa na trestnej mediácii s poškodeným alebo jeho súhlas s takouto účasťou, a to aj v prípade, ak k samotnej mediácii nedošlo z dôvodu nesúhlasu poškodeného.

Cieľom tejto úpravy je podporiť využívanie prvkov restoratívnej justície v trestnom práve, najmä trestnej mediácie ako nástroja smerujúceho k zmierneniu následkov trestného činu, obnove narušených vzťahov a posilneniu zodpovednosti páchateľa za svoje konanie. Účasť páchateľa na trestnej mediácii, resp. jeho ochota podrobiť sa takémuto procesu, predstavuje významný prejav snahy o nápravu, prevzatie zodpovednosti a aktívny prístup k riešeniu následkov trestného činu.

Navrhovaná úprava zároveň reaguje na aplikačné situácie, v ktorých k trestnej mediácii nedôjde nie z dôvodov na strane páchateľa, ale z dôvodu nesúhlasu poškodeného. V takom prípade by nebolo spravodlivé, aby páchateľ nemohol mať zohľadnenú svoju iniciatívu a ochotu podieľať sa na restoratívnom procese. Preto sa ako poľahčujúca okolnosť výslovne ustanovuje aj samotný súhlas páchateľa s mediáciou.

Zohľadnenie tejto skutočnosti pri ukladaní trestu prispieva k individualizácii trestu a umožňuje súdu prihliadnuť na správanie páchateľa po spáchaní trestného činu, najmä na jeho snahu o nápravu a zmiernenie spôsobených následkov. Navrhovaná úprava tak zároveň motivuje páchateľov k aktívnemu zapojeniu sa do mediácie a podporuje efektívnejšie uplatňovanie restoratívnych nástrojov v trestnom konaní, pri ktorých zohráva významnú úlohu aj činnosť probačného a mediačného úradníka.

Celkovo ide o opatrenie smerujúce k posilneniu restoratívneho prístupu v trestnom práve, zvýšeniu ochrany práv poškodených a podpore riešení, ktoré vedú nielen k potrestaniu páchatel'a, ale aj k obnove narušených vzťahov a zmierneniu dopadov trestnej činnosti.

K bodu 12 (§ 39 ods. 6)

Navrhovaným doplnením § 39 Trestného poriadku sa zakotvuje nový dôvod mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody pod dolnú hranicu zákonom ustanovenej trestnej sadzby, ktorý je podmienený aktívnym prístupom páchatel'a k náprave škodlivých následkov trestného činu. Ide o významný legislatívny krok, ktorý prepája inštitút mimoriadneho zníženia trestu s filozofiou restoratívnej justície a vytvára hmotnoprávny stimul pre páchatel'ov, aby sa aktívne podieľali na odstraňovaní ujmy vzniknutej trestným činom. Doterajšia právna úprava mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody v § 39 Trestného zákona umožňovala súdu znížiť trest pod dolnú hranicu trestnej sadzby najmä v prípadoch, keď by jeho uloženie v rámci zákonom stanoveného rozpätia bolo pre páchatel'a neprimerane prísne alebo keď to odôvodňoval účel trestu. Navrhovaná úprava tieto dôvody rozširuje o samostatnú, na náhradu škody viazanú kategóriu, čím sa vytvára priamy normatívny vzťah medzi aktívnym správaním páchatel'a po spáchaní trestného činu a možnosťou benefitovať z miernejšieho trestania. Zákonodarca tak vysielá jednoznačný signál, že trestná politika štátu oceňuje a odmeňuje dobrovoľnú nápravu spôsobených škôd. Tento prístup je v súlade s dlhodobými tendenciami v európskom trestnom práve. Odporúčanie Rady Európy č. R(92)16 o európskych pravidlách pre sankcie a opatrenia uplatňované v komunite zdôrazňuje, že sankčná politika má zohľadňovať správanie páchatel'a po spáchaní trestného činu, vrátane jeho snahy o náhradu škody a uzmierenie s obeťou. Podobne Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ o minimálnych normách v oblasti práv obetí trestných činov vyzdvihuje, že náhrada škody a reparácia majú byť integrálnou súčasťou trestnoprávnej reakcie štátu na trestnú činnosť.

Navrhovaná úprava podmieňuje možnosť mimoriadneho zníženia trestu kumulatívnym splnením dvoch skupín podmienok. Prvú skupinu tvorí niektorá z alternatívnych foriem nápravy škody alebo ujmy: úplná náhrada škody poškodenému, uzavretie dohody o náhrade škody s poškodeným alebo jeho splnomocnencom, vykonanie iných opatrení na náhradu škody, alebo iné odstránenie ujmy vzniknutej trestným činom. Použitie demonštratívneho výpočtu reflektuje skutočnosť, že ujma spôsobená trestným činom môže mať rôznorodý charakter - nielen majetkový, ale aj nemajetkový - a jej náprava preto nemôže byť obmedzená len na peňažnú kompenzáciu. Druhou, samostatnou a kumulatívnou podmienkou je vydanie výnosu z trestnej činnosti, ak ho páchatel' získal. Táto podmienka sleduje zabránenie tomu, aby páchatel' profitoval z trestného činu súčasne s využívaním zvýhodneného trestania.

Zavedenie možnosti uzavrieť dohodu o náhrade škody nielen priamo s poškodeným, ale aj s jeho splnomocnencom, reflektuje procesné postavenie poškodeného v trestnom konaní upravené v § 46 a nasl. Trestného poriadku a zohľadňuje praktické situácie, v ktorých poškodený nemôže alebo nechce priamo komunikovať s páchatel'om. Tento prvok zároveň vytvára priestor pre zapojenie mediátora alebo iného facilitátora, čo je v súlade s inštitútmi restoratívnej justície definovanými v navrhovanom § 10 ods. 27. Nadväznosť na restoratívne postupy je tu teda priama a zámerná - dohoda uzavretá v rámci mediácie môže byť zároveň podkladom pre aplikáciu navrhovaného odseku 6.

Navrhovaná úprava dôsledne dbá na ochranu záujmov poškodeného. Zníženie trestu nie je viazané na akýkoľvek prísľub náhrady škody do budúcnosti, ale vyžaduje reálnu nápravu ujmy, uzavretú dohodu alebo vykonanie konkrétnych opatrení. Tým sa eliminuje riziko zneužitia inštitútu páchatel'mi, ktorí by formálne deklarovali ochotu k náhrade škody bez skutočného

záujmu o jej uskutočnenie. Súd pri rozhodovaní o znížení trestu posúdi nielen splnenie formálnych podmienok, ale aj to, či je rozsah náhrady škody primeraný skutočne spôsobenej ujme, čo zodpovedá všeobecným zásadám ukladania trestov podľa § 34 Trestného zákona. Navrhovaná úprava tak vytvára vyvážený mechanizmus, ktorý na jednej strane motivuje páchateľov k aktívnej náprave spôsobených škôd, na druhej strane chráni záujmy poškodených a zachováva súdnu diskreciu pri rozhodovaní o výmere trestu.

K bodu 13 (§ 51 ods. 3 a 4)

Navrhovanou úpravou sa vypúšťajú odseky 3 a 4 v § 51 a zároveň sa vykonáva legislatívno-technická úprava spočívajúca v prečíslovaní doterajších odsekov 5 až 9 na odseky 3 až 7.

Dôvodom tejto zmeny je odstránenie nadbytočnej, resp. duplicitnej právnej úpravy, ktorá je systematicky presunutá alebo novokoncipovaná v inom ustanovení zákona. Cieľom je zabezpečiť väčšiu prehľadnosť a vnútornú konzistentnosť právnej úpravy, ako aj zjednotenie terminológie a postupov v aplikačnej praxi.

K bodom 14 a 15 (§ 51 ods. 6 a 7)

Navrhovanou úpravou sa vykonáva legislatívno-technická zmena spočívajúca v úprave vnútorných odkazov v ustanovení § 51 ods. 8 a 9, a to v nadväznosti na systematické zmeny právnej úpravy a presun dotknutých ustanovení do § 52a.

Cieľom tejto zmeny je zabezpečiť vecnú a systematickú správnosť zákonných odkazov, ako aj zachovať vnútornú konzistentnosť právnej úpravy po jej novelizácii.

Ide o legislatívno-technické spresnenie, ktoré prispieva k prehľadnosti právnej úpravy a jej bezproblémovej aplikácii v praxi.

K bodu 13 (§ 52a a 52b)

Navrhované ustanovenia posilňujú probačný dohľad ako účinný nástroj resocializácie a nápravy odsúdeného, umožňujú individuálny prístup a aktívne zapájanie odborníkov, pričom zároveň poskytujú súdu flexibilitu pri rozhodovaní o zrušení obmedzení a dohľadu. Ustanovenia reflektujú princípy moderného prístupu k trestnej politike, vrátane prvkov restoratívnej justície, a prispievajú k účinnej ochrane práv poškodených a spoločnosti.

Ustanovenia súbežne rozvíjajú a konkretizujú inštitút probačného dohľadu. Ich cieľom je posilniť nápravnú funkciu trestného konania a zvýšiť efektívnosť kontroly dodržiavania podmienok skúšobnej doby, pričom sa zohľadňuje individualizácia trestov a potreba ochrany spoločenských záujmov a práv poškodeného.

K § 52a Obmedzenia a povinnosti v rámci probačného dohľadu

Ustanovenie § 52a konkretizuje, aké obmedzenia a povinnosti môže súd uložiť odsúdenému počas skúšobnej doby. Obmedzenia majú predovšetkým charakter preventívny a ochranný a majú zabrániť opakovaniu trestnej činnosti, minimalizovať negatívne vplyvy na poškodeného a spoločnosť a podporiť nápravu páchateľa. Povinnosti zase smerujú k náprave dôsledkov spáchaného trestného činu, osobnostnej a sociálnej resocializácii odsúdeného a k jeho zodpovednému začleneniu do spoločnosti.

Zvlášť sa zdôrazňuje úloha probačného a mediačného úradníka pri realizácii niektorých povinností, najmä v prípadoch programov sociálnej resocializácie, výchovných programov,

liečby závislostí alebo trestnej mediácie s poškodeným. Týmto sa zvyšuje efektivita probačného dohľadu, umožňuje sa individuálny prístup a podporuje sa zapojenie odborníkov do procesu nápravy, čím sa integruje prvok resocializácie a restoratívnej justície.

V ustanovení sa okrem iného uvádzajú povinnosti týkajúce sa náhrady škody, vykonania verejnoprospešnej činnosti, psychoterapie, zamestnania a zloženia peňažnej sumy na účet súdu na podporu obetí trestných činov. Takýto systém komplexných povinností a obmedzení zabezpečuje, že trestná sankcia má nielen represívny, ale aj nápravný a preventívny charakter.

Do výpočtu povinností ukladaných v rámci probačného dohľadu sa dopĺňa povinnosť do určenej doby odstrániť škodlivý následok trestného činu alebo uhradiť poškodenému preukázateľne účelne vynaložené náklady na odstránenie škodlivého následku. Nakoľko návrhom zákona dochádza k transpozícii smernice (EÚ) 2024/1203, táto povinnosť bude mať osobitný význam pri odstraňovaní škodlivých následkov na životnom prostredí.

Škodlivý následok trestného činu je pojem, ktorý sa v Trestnom zákone používa dlhodobo a je rozpracovaný aj v judikatúre, napr. v súvislosti s účinnou ľútosťou. Škodlivý následok trestného činu spočíva v ohrození alebo poškodení chráneného objektu. Prichádza do úvahy v prípade dokonaných trestných činov a v praxi môže byť škodlivý následok spôsobený aj pri poruchových aj pri ohrozovacích trestných činoch. Nemusí preto ísť nevyhnutne o odstránenie škody na životnom prostredí, môže ísť aj škodlivý následok bez skutočnej škody na životnom prostredí, ktorý spôsobuje ohrozenie zložiek životného prostredia. Príkladom môže byť nezákonne uložený odpad, ktorý zatiaľ neznečisťuje životné prostredie, ale v prípade, že bude ponechaný na mieste, bude škoda na životnom prostredí spôsobená.

Napravenie škodlivého následku podľa judikatúry (6 Tz 29/79) predpokladá, že páchateľ odstráni trestným činom spôsobené zmeny na chránenom záujme a všetky ostatné škodlivé následky.

Cieľom je presadzovať restoratívny prístup k trestaniu a namiesto uloženia nepodmienečného trestu odňatia slobody dosiahnuť obnovenie poškodených statkov (v danom prípade životného prostredia). Navrátenie životného prostredia do pôvodného stavu môže mať v niektorých prípadoch lepší prevýchovný účinok na páchateľa ako obyčajná náhrada škody.

Odstránením škodlivého následku trestného činu sa nerozumie nevyhnutne úplné odstránenie škodlivého následku, nakoľko to nemusí byť s ohľadom na čas odhalenia trestného činu a dĺžku trestného konania možné. V rámci tejto povinnosti možno uložiť páchateľovi, aby odstránil škodlivý následok aj čiastočne. Výpočet povinností v § 51 ods. 4 je koniec koncov demonštratívny, takže súd resp. prokurátor sa nemusí striktne držať gramatického výkladu slova „odstrániť“.

Niekedy môže byť vhodnejšie, aby škodlivý následok trestného činu neodstraňoval sám páchateľ, ale poškodený. Tým je v prípade trestných činov proti životnému prostrediu Slovenská republika zastúpená Environmentálnym fondom (pozri novelizačný čl. VII, v ktorom dochádza k novele zákona č. 587/2004 Z. z.). Predpoklad je, že úhrada preukázateľných nákladov na odstránenie škodlivého následku páchateľom zabezpečí efektívnejšiu obnovu životného prostredia.

Týmto ustanovením zároveň dochádza k transpozícii čl. 5(3)(a) smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý medzi doplnkové tresty zaraďuje aj tento trest: *a) povinnosť:*

„i) obnoviť životné prostredie v stanovenej lehote, ak je škoda zvratná, alebo

ii) nahradiť škodu na životnom prostredí, ak je škoda nezvratná alebo páchateľ nie je schopný takúto nápravu vykonať.“

K § 52b Zrušenie uložených obmedzení a povinností a ukončenie probačného dohľadu

Ustanovenie § 52b umožňuje súdu flexibilne reagovať na pozitívnu zmenu správania odsúdeného počas skúšobnej doby. Ak odsúdený vedie riadny život, dodržiava obmedzenia a plní povinnosti podľa § 52a a preukáže nápravu, súd môže tieto obmedzenia a povinnosti zrušiť a prípadne ukončiť probačný dohľad.

Tým sa posilňuje motivačný prvok probačného dohľadu a podporuje sa samostatnosť a zodpovednosť odsúdeného. Zároveň sa ustanovenie opiera o priebežnú kontrolu probačného a mediačného úradníka, čím sa zabezpečuje, že rozhodnutie o zrušení dohľadu je podložené objektívnym hodnotením správania odsúdeného.

Rozhodnutie o zrušení povinností alebo probačného dohľadu môže byť vydané najskôr po uplynutí jednej tretiny uloženej skúšobnej doby, najskôr však po šiestich mesiacoch od začiatku jej plynutia, čím sa zabezpečuje primeraná doba na posúdenie správania odsúdeného. Skúšobná doba pritom zostáva nedotknutá, čím sa zachováva procesná istota a súlad s pôvodným ustanovením § 52.

K bodu 17 a 18 (§ 53 ods. 6 a 7)

Navrhuje sa doplniť ustanovenie § 53 Trestného zákona tak, aby súd pri ukladaní trestu domáceho väzenia zároveň určil náhradný trest odňatia slobody pre prípad, že odsúdený nebude plniť obmedzenia alebo povinnosti vyplývajúce z tohto trestu alebo bude mariť výkon kontroly technickými prostriedkami. Uvedená zmena súvisí so zmenou v § 435 ods. 3 Trestného poriadku.

K bodu 19 (§ 54)

Navrhovaným ustanovením sa zvyšuje hodinová dotácia trestu povinnej práce. Na základe odborných stretnutí z justičného prostredia bolo identifikované, že aktuálna právna úprava už nestačí, keď ani 300 hodín povinnej práce v určitých prípadoch nedokáže reálne reflektovať závažnosť trestného činu. Súčasne sa precizuje text ustanovenia.

K bodu 20 (§ 55 ods. 1)

Uvedená legislatívna zmena je logickým vyústením rozšírenia hodinovej dotácie trestu povinnej práce. Rozšírením z jedného roka na osemnásť mesiacov sa dáva priestor páchateľovi, aby reálne odpracoval trest povinnej práce bez toho, aby to preňho predstavovalo neprimeranú fyzickú alebo psychickú záťaž.

K bodu 21 (§ 56 ods. 2)

Navrhovaná právna úprava dopĺňa do ustanovenia § 56 ods. 2 Trestného zákona dôležitú legislatívno-technickú klauzulu, ktorej cieľom je odstrániť výkladové nejasnosti a zjednotiť aplikačnú prax súdov pri ukladaní peňažného trestu v nadväznosti na zásadu obligatórneho trestu odňatia slobody ustanovenú v § 34 ods. 6 Trestného zákona.

Po zákonnej novele č. 40/2024 Z. z. sa v trestnoprávnej doktríne a aplikačnej praxi objavil určitý interpretačný spor. Ustanovenie § 56 ods. 2 umožňuje súdu uložiť peňažný trest bez splnenia primárnej podmienky majetkového prospechu vtedy, ak ide o prečin alebo zločin (ktorý nie je obzvlášť závažným zločinom) a ak súd nepodmienečný trest odňatia slobody neukladá. Na druhej strane však § 34 ods. 6 Trestného zákona koncipuje zásadu obligatórneho uloženia trestu odňatia slobody – jednak pre taxatívne vymenované trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Európskej únie (kde rozsah alebo škoda prevyšuje 50 000 eur), a jednak plošne pre všetky trestné činy, ktorých horná hranica trestnej sadzby prevyšuje osem rokov.

V aplikačnej praxi a odbornej komunite vznikla otázka, či prelamuje § 56 ods. 2 Trestného zákona zásadu ustanovenú § 34 ods. 6 Trestného zákona? Časť odbornej verejnosti presadzovala teleologický výklad v prospech páchatel'a s argumentom, že účelom novelizácií bolo rozšírenie alternatívnych trestov a nejasnosť právnej úpravy nemôže byť na ťarchu páchatel'ovi, a preto je peňažný trest možné uložiť aj v týchto prípadoch. Iná časť doktríny namietala, že § 34 ods. 6 Trestného zákona je zásadovým ustanovením, ktoré nesmie byť obchádzané lex specialis právnou úpravou peňažného trestu.

Predkladaný návrh túto kolíziu definitívne rieši. Doplnením vety „Ustanovenie § 34 ods. 6 tým nie je dotknuté.“ priamo do textu o podmienkach peňažného trestu zákonodarca jasne deklaruje, že pravidlo o obligatórnom treste odňatia slobody má po účinnosti novelizačného bodu aplikačnú prednosť. Súd teda nemôže uložiť peňažný trest podľa § 56 ods. 2 Trestného zákona namiesto trestu odňatia slobody v prípadoch, na ktoré dopadá § 34 ods. 6 Trestného zákona.

Tento krok je nevyhnutný pre zachovanie právnej istoty a princípu predvídateľnosti práva. Ak by pretrvával súčasný stav, hrozilo by, že rôzne súdy na území Slovenskej republiky by na obdobné situácie aplikovali odlišný prístup (v jednom okrese by uložili peňažný trest, v inom okrese zas trest odňatia slobody), čo by narúšalo princíp rovnosti pred zákonom.

K bodu 22 (§ 57 ods. 2)

Navrhuje sa, aby bola zaplatená suma peňažného trestu uloženého za trestný čin proti životnému prostrediu príjmom Environmentálneho fondu. V súčasnosti platí, že zaplatená suma peňažného trestu uloženého za akýkoľvek trestný čin je príjmom štátneho rozpočtu. Za vhodnejšie riešenie považujeme, aby bola pri trestných činoch proti životnému prostrediu táto suma použitá na odstránenie škodlivých následkov trestného činu, aby páchatelia sami financovali nápravu škôd na životnom prostredí, ktoré spôsobili. S tým nevyhnutne súvisí novelizácia zákona č. 587/2004 Z. z. v čl. VII, v rámci ktorej sa dopĺňa nový účel použitia prostriedkov fondu na odstránenie škodlivých následkov trestných činov proti životnému prostrediu.

K bodu 25 a 26 (§ 66 ods. 3 a § 68 ods. 2)

Navrhovaný nový odsek 2 v § 68 dopĺňa úpravu probačného dohľadu o konkrétne pravidlá pre odsúdeného podmiennečne prepusteného, ktorý je počas skúšobnej doby pod kontrolou technickými prostriedkami. Tento odsek stanovuje povinnosť zdržiavať sa v čase určenom súdom vo svojom obydľí vrátane prináležiacich vonkajších priestorov a viesť riadny život, pričom opustenie obydľia je možné iba so súhlasom probačného a mediačného úradníka a len z naliehavého dôvodu na nevyhnutne potrebný čas. Tento čas sa zároveň započítava do skúšobnej doby.

Cieľom je zabezpečiť efektívny dohľad nad správaním odsúdeného, predchádzať riziku opätovného páchatel'ského správania a súčasne umožniť pružnú a primeranú kontrolu jeho

pohybu s ohľadom na osobnú a sociálnu situáciu. Účasť probačného a mediačného úradníka pri rozhodovaní o výnimkách z pobytu v obydlí zdôrazňuje preventívnu a resocializačnú funkciu dohľadu.

Doterajšie odseky 2 až 5 sa v dôsledku tejto zmeny označujú ako odseky 3 až 6, aby sa zachovala logická postupnosť ustanovení. V dôsledku tejto zmeny je nutné upraviť odkaz v § 68 ods. 3.

K bodu 27 (§ 68 ods. 7 a 8)

Navrhované odseky 7 a 8 v § 68 dopĺňajú súčasnú úpravu o možnosť zrušenia uložených obmedzení a povinností počas probačného dohľadu, ak odsúdený preukáže nápravu a vedie riadny život. Ide o vyjadrenie princípu účelnosti a proporcionality, pričom sa zároveň posilňuje úloha probačného a mediačného úradníka pri monitorovaní a hodnotení správania odsúdeného.

Odsek 8 ustanovuje minimálne časové limity, po ktorých môže súd rozhodnúť o zrušení obmedzení alebo probačného dohľadu, a tým zabezpečuje primeranú dobu na overenie nápravy odsúdeného. Ustanovenie tiež explicitne potvrdzuje, že samotná skúšobná doba zostáva nedotknutá, čo zachováva kontinuitu a právnu istotu v rámci systému probačného dohľadu.

Celkovo tieto doplnenia podporujú efektívnejšiu resocializáciu odsúdených a umožňujú flexibilné prispôbenie výkonu probačného dohľadu skutočnému správaniu odsúdeného.

K bodu 28 (§ 72c a 72d)

Upravujú sa podmienky podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu držby a chovu zvierat a zahľadnia tohto trestu analogickým spôsobom ako pri treste zákazu činnosti a treste zákazu účasti na verejných podujatiach.

K bodom 29 a 30 (§ 73 ods. 1 a 3)

Navrhované zmeny reagujú na medzeru Trestného zákona, ktorý nedefinuje aké druhy ochranných liečení možno uložiť. Určité implicitné delenie v súčasnosti predstavuje odsek 2, ktorý definuje druhy ochranných liečení skrz ich účel, prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 15. marca 2024 podľa § 438k, ktoré menuje ochranné liečenie protialkoholické, protitoxikomanické a závislosti na hazardných hrách a obdobne § 37 ods. 3 Trestného poriadku. V nadväznosti na túto medzeru vznikli aj v praxi prípady kedy súdy uložili aj iné druhy ochranných liečení ako vymenúva navrhované znenie, napr. neurologické alebo onkologické ochranné liečenie.

V navrhovanom znení sa tak explicitne definujú druhy ochranných liečení, ktoré z hľadiska liečebných postupov možno páchatelom definovaných v odseku 1 a 2 poskytnúť v zdravotníckych zariadeniach na:

- psychiatrické ochranné liečenie,
- sexuologické ochranné liečenie,
- protialkoholické ochranné liečenie,
- protitoxikomanické ochranné liečenie, alebo
- ochranné liečenie patologického hráčstva.

V nadväznosti na toto delenie sa v odseku 3 explicitne vylučuje uloženie psychiatrického ochranného liečenia a sexuologického ochranného liečenia páchatelom, ktorý spáchali trestný čin iba z dôvodu závislosti od návykovej látky, keďže tieto ochranné liečenia nie sú spôsobilé vysporiadať sa so závislosťou páchatela.

K bodu 31 (§ 74 ods. 4)

Precizovanie ustanovenia, keďže zákon pozná výnimky z pravidla, podľa ktorého ochranné liečenie trvá kým to vyžaduje jeho účel a to napríklad v odseku 6, ktorý stanovuje dvanásť mesačnú a trojmesačnú dobu ochranných liečení uložených páchatelom z dôvodu spáchania trestného činu v dôsledku závislosti od návykovej látky alebo v dôsledku závislosti na hazardných hrách, ako aj následné doliečovanie ambulantnou formou, ktoré trvá dvanásť mesiacov.

K bodu 32 (§ 74 ods. 5)

V praxi sa vyskytol problém, že nie je jasné, od ktorého momentu začína plynúť doba ochranného liečenia uvedená v odseku 6. Návrh zákona tak ustanovuje, že uvedená doba začína plynúť od začiatku faktického výkonu ochranného liečenia, čo v prípade ambulantného ochranného liečenia predstavuje prvé sedenie páchatela a v prípade ústavného ochranného liečenia jeho prijatím do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti. Zdravotnícke zariadenie má následne povinnosť informovať súd o jeho začiatku podľa navrhovaného § 445 ods. 1 Trestného poriadku.

Ustanovenie sa taktiež precizuje s ohľadom na § 446c Trestného poriadku, ktorý zo zákonom uvedených dôvodov umožňuje predĺžiť ochranné liečenie uložené podľa § 73 ods. 2 písm. c) Trestného zákona.

K bodu 33 (§ 81 ods. 4)

Z aplikačnej praxe vyplýva, že populáciu s významne zvýšeným rizikom recidívy trestnej činnosti v dôsledku duševnej poruchy netvoria len páchatelia trestných činov spáchaných zo sexuálneho motívu, ale aj osoby s už skôr uloženým ústavným psychiatrickým ochranným liečením. Tieto osoby, umiestňované v civilných psychiatrických zariadeniach, predstavujú zvýšené riziko pre zdravotníckych pracovníkov a ostatných hospitalizovaných pacientov; u páchatelov so sexuologickým ochranným liečením a psychiatrickým ochranným liečením sa zároveň prejavuje vysoká miera rizika svojvoľného opustenia zariadenia. Keďže túto mieru rizika možno objektivizovať klinickým hodnotením rizika s využitím validizovaných nástrojov, navrhuje sa vytvoriť právny rámec pre umiestnenie do detenčného ústavu aj osoby s vysokou mierou rizika v prípadoch kedy ochranné liečenie striktne určeného druhu neplní svoj účel. V záujme precizovania legislatívneho textu sa tiež explicitne dopĺňa oprávnenie pre riaditeľa ústavu na výkon trestu podať takýto návrh aj u osoby vo výkone trestu odňatia slobody (v nadväznosti na § 462 ods. 1 Trestného poriadku).

K bodu 34 (§ 92 ods. 2)

Legislatívno-technická úprava súvisiaca s doplnením nových druhov trestov v § 32.

K bodu 35 (§ 124 ods. 3)

Aktuálna definícia škody ako následku pri trestných činoch proti životnému prostrediu ustanovená v § 124 ods. 3 prvej vete Trestného zákona implikuje právny pojem „ekologická ujma“, ktorý nie je definovaný v Trestnom zákone. Tento právny pojem je definovaný len v osobitnom predpise, a to v zákone č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí (ďalej len „zákon č. 17/1992 Zb.“). Na účely Trestného zákona sa potom právny pojem „ekologická ujma“ definuje podľa § 10 zákona č. 17/1992 Zb.

Právny pojem „ekologická ujma“ je obsahovo neurčitý, preto spôsobuje problémy v aplikačnej praxi orgánov verejnej moci. Ekologická ujma definovaná podľa § 10 zákona č. 17/1992 Zb.

ako strata alebo oslabenie prirodzených funkcií ekosystémov vznikajúca poškodením ich zložiek alebo narušením vnútorných väzieb a procesov v dôsledku ľudskej činnosti nie je jednoducho merateľná alebo vyjadriteľná v peniazoch. To spôsobuje problémy pri určovaní škody ako následku pri trestných činoch proti životnému prostrediu, a to aj prostredníctvom forenzného znaleckého dokazovania (napríklad oslabenie prirodzených funkcií ekosystémov vznikajúce poškodením ich zložiek alebo narušením vnútorných väzieb a procesov v dôsledku ľudskej činnosti sa spravidla dokazuje znaleckým posudkom, ktorý neobsahuje určenie ekologickej ujmy v peniazoch s odôvodnením, že takéto finančné vyčíslenie nie je podľa súčasného vedeckého poznania možné). Z uvedeného dôvodu sa ekologická ujma pri posudzovaní objektívnej stránky trestných činov proti životnému prostrediu neurčuje (okrem prípadov, ak je určená spoločenskou hodnotou veci) a nezahŕňa sa do škody spôsobenej trestným činom a do jej výšky.

Pri forenznom určení nákladov na uvedenie životného prostredia do predošlého stavu a ich výšky, teda pri určení majetkovej škody na životnom prostredí ako zákonného znaku trestných činov proti životnému prostrediu, sa aplikuje zákon č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom na to, že určovanie škody na životnom prostredí je aktuálne determinované osobitnými právnymi predpismi a v nich ustanovenými neurčitými právnymi pojmami, ktoré spôsobujú problémy v aplikačnej praxi orgánov verejnej moci, navrhuje sa namiesto právneho pojmu „škoda“ jednotne používať právny pojem „rozsah činu“ pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu, najmä v ich základných skutkových podstatách, ak to povaha a charakter trestného činu umožňuje (pripúšťa). Právny pojem „rozsah činu“ považujeme za vhodnejšie kritérium aj na účely posudzovania závažnosti trestného činu, pretože pri trestných činoch proti životnému prostrediu sa zároveň navrhuje, aby obsahom tohto pojmu ako zákonného znaku trestného činu bol okrem majetkovej škody na životnom prostredí zahŕňajúcej aj náklady na uvedenie životného prostredia do predošlého stavu, aj prospech získaný v príčinnej súvislosti s takýmto trestným činom a jeho výška. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že pri niektorých skutkových podstatách trestných činov proti životnému prostrediu je prospech najspôhlivejším spôsobom určenia rozsahu trestného činu. Rovnako je potrebné pripomenúť, že vo väčšine prípadov je získanie prospechu hlavným motívom páchateľa, ktorý sa rozhodne ignorovať následky jeho konania na životné prostredie alebo sa bezdôvodne spolieha, že nenastanú.

Druhá veta sa dopĺňa o slovo „vykupuje“. Doplnenie vychádza z aplikačnej praxe, v ktorej sa ukázalo, že pri niektorých druhoch protiprávneho konania s odpadmi je určenie rozsahu konania možné len prostredníctvom ceny za výkup tohto odpadu. Napríklad v prípadoch neoprávneného nakladania s odpadmi, pri ktorom páchateľovi pri spracovaní odpadu nevznikajú náklady, ale naopak mu vzniká zisk, v takýchto prípadoch tak nie je možné určiť rozsah trestného činu podľa ceny, za ktorú sa odpad zneškodňuje.

Osobitný spôsob určenia rozsahu sa stanovuje aj pri trestnom čine neuzavretia skládky odpadov podľa § 302b, a to ako náklady na uzavretie skládky odpadov alebo jej časti alebo na jej rekultiváciu, pri trestných činoch neoprávnenej výroby a nakladania s prípravkami na ochranu rastlín, biocídnymi výrobkami, účinnými látkami, chemickými látkami a ortuťou podľa § 304d a 304e, porušovania predpisov v oblasti uvádzania výrobkov spôsobujúcich emisie na trh podľa § 304f a 304g a neoprávneného umiestňovania príslušných komodít a príslušných

výrobkov na trh podľa § 306b a 306c, a to ako cena, za ktorú sa daná látka, prípravok, výrobok a príslušná komodita alebo príslušný výrobok v čase spáchania činu predáva.

K bodom 36 a 50 (§ 124 ods. 4, § 277a ods. 1)

Obdobne ako pri dani z pridanej hodnoty alebo spotrebnej dani, mechanizmus vrátenia dane je upravený aj v zákone č. 251/2024 Z. z. o dani zo sladených nealkoholických nápojov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2025. Údaje z aplikačnej praxe potvrdzujú, že k uplatňovaniu nároku na vrátenie dane podľa § 11 zákona č. 251/2024 Z. z. reálne dochádza. Napriek tomu, že daň zo sladených nealkoholických nápojov má charakter nepriamej dane zo spotreby, nemožno ju zaraďovať do sústavy spotrebných daní.

Na základe uvedeného je potrebné upraviť predmetné ustanovenia tak, aby pokrývali aj „vratky“ dane zo sladených nealkoholických nápojov a prípadne iných daní, ktoré môžu byť zavedené v budúcnosti bez potreby opakovanej novelizácie trestnoprávných predpisov.

K bodu 37 (§ 126 ods. 2 a 3)

V § 126 ods. 2 sa zjednocuje terminológia s § 124 ods. 3, nakoľko právny pojem „ujma na životnom prostredí“ uvedený v aktuálnom znení § 126 ods. 2 nie je obsahovo totožný s právnym pojmom „ekologická ujma“ uvedeným v aktuálnom znení § 124 ods. 3. Právny pojem „ujma na životnom prostredí“ je obsahovo širším pojmom ako právny pojem „ekologická ujma“.

Ujma na životnom prostredí je spravidla dokazovaná znaleckým posudkom; jej výška alebo rozsah je obvykle určená na základe nákladov použitých na uvedenie životného prostredia do predošlého stavu alebo na základe spoločenskej hodnoty veci (poškodených alebo ohrozených jednotlivých zložiek životného prostredia).

Na účely aplikačnej praxe orgánov činných v trestnom konaní a súdov je relevantný aj právny pojem „spoločenská hodnota veci“ a jeho definície, a to v súvislosti s určovaním podmienok na trestnú zodpovednosť páchatel'a za trestné činy proti životnému prostrediu.

Právny pojem „spoločenská hodnota veci“ je obsiahnutý v týchto právnych predpisoch:

- zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (§ 95),
- vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (§ 38 až 43),
- zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (§ 27),
- zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov (§ 40 ods. 3 písm. g)),
- zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (§ 82 ods. 2),
- vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 421/2013 Z. z., ktorou sa určuje spoločenská hodnota poľovnej zveri (ďalej len ako „vyhláška č. 421/2013 Z. z.).

Tento právny pojem, jeho definícia a obsah ustanovený osobitnými právnymi predpismi je základom pre interpretáciu právneho pojmu „hodnota veci určená zákonom“, a to na účely Trestného zákona.

Napríklad pri trestnom čine spáchanom na drevinách (trestný čin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 Trestného zákona) je rozsah činu determinovaný, okrem ujmy na životnom prostredí, aj miestom, kde došlo k neoprávnenému poškodeniu alebo zničeniu dreviny. Ak ide o lesný pozemok, rozsah trestného činu je určený len na základe hodnoty drevnej hmoty, a ak ide o iný druh pozemku alebo o pozemok v chránenom území, rozsah trestného činu je určený ako súhrn ekologickej ujmy a majetkovej škody podľa hodnoty drevnej hmoty.

Napríklad pri trestnom čine pytlactva podľa § 310 Trestného zákona je rozsah činu určený ako súhrn ekologickej ujmy (táto ujma sa určuje na základe spoločenskej hodnoty zveri podľa vyhlášky č. 421/2013 Z. z.) a majetkovej škody vzniknutej konkrétnemu užívateľovi poľovného revíru (táto škoda sa určuje podľa sadzovníka cien na základe vlastného hospodárenia užívateľa poľovného revíru).

Posudzovanie ujmy na životnom prostredí a určovanie jej výšky je veľmi zložitý mechanizmus; tento mechanizmus vychádza z podmienok ustanovených vo veľkom množstve osobitných právnych predpisov.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti navrhujeme nový exaktnejší spôsob určovania majetkovej škody na životnom prostredí.

V prípade, ak bude rozsah činu určovaný výškou majetkovej škody na životnom prostredí determinovanej aj na základe spoločenskej hodnoty jednotlivých zložiek životného prostredia, pôjde na účely adhézneho trestného konania o škodu spôsobenú Slovenskej republike; oprávnenia poškodeného bude vykonávať Environmentálny fond.

Na základe navrhovanej legislatívnej zmeny § 124 ods. 3 a § 126 ods. 2 Trestného zákona sa uplatňovanie stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2017 sp. zn. Tpj 39-60/2017 uverejneného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 8/2017 k problematike posudzovania zákonných znakov trestného činu porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona a rozhodovania o nároku na majetkovú reparáciu ujmy vzniknutej ako následok tohto trestného činu v aplikačnej praxi orgánov verejnej moci stane obsolentným.

V § 126 ods. 2 sa taktiež vypúšťa text týkajúci sa pamiatkovo chránených vecí a vecí majúcich historickú, umeleckú alebo vedeckú hodnotu, pretože na rozdiel od zložiek životného prostredia žiaden právny predpis neurčuje ich spoločenskú hodnotu.

Úpravou § 126 ods. 3 sa zavádza, aj v nadväznosti na naviazanie trestných činov proti životnému prostrediu na rozsah činu, možnosť určiť rozsah činu na podklade odborného vyjadrenia alebo potvrdenia alebo znaleckého posudku.

K bodu 38 (§ 127 ods. 1)

Trestný zákon definuje právny pojem „dieťa“ tak, že ide o fyzickú osobu mladšiu ako osemnásť rokov, ak tento zákon neustanovuje inak. Nikde v Trestnom zákone nie je dieťa zadefinované iným spôsobom ako podľa predchádzajúcej vety. Z uvedeného dôvodu sú dotknuté slová zbytočné.

K bodu 39 (§ 127 ods. 8)

Objektívna stránka trestného činu obchodovania s ľuďmi podľa § 179 spočíva v zlakaní, prepravení, prechovávaní, odovzdaní alebo prevzatí iného v spojení s niektorým z prostriedkov

použitých na vykonanie tohto činu, medzi ktorými je uvedené aj „zneužitie zraniteľného postavenia“. Vzhľadom na to, že Trestný zákon v súčasnosti nedefinuje pojem „zraniteľné postavenie“ čo v aplikačnej praxi spôsobovalo výkladové problémy, navrhuje sa definovať osobu, ktorá sa nachádza v zraniteľnom postavení.

Uvedené úzko súvisí so skutočnosťou, ak sa obeť nachádza v osobnej, rodinnej, pracovnej alebo finančnej tiesni, ktorá jej znižuje schopnosť brániť sa, a páchateľ toto jej postavenie vedome využije vo svoj prospech. Ide teda o cieľené využitie zraniteľného postavenia obete.

Osobou v zraniteľnom postavení sa na účely tohto zákona rozumie osoba, ktorá nemá inú reálnu alebo dostupnú možnosť, než sa podvoliť súvisiacemu zneužitiu. Navrhovaná definícia osoby v zraniteľnom postavení vychádza z čl. 2 ods. 2 smernice 2011/36/EÚ v platnom znení.

K bodu 40 (§ 131 ods. 2)

Z dôvodu potrieb aplikačnej praxe sa do predmetného ustanovenia vkladajú slová „výkup, zhromažďovanie“ a definícia sa rozširuje aj o dohľad nad činnosťami vymenovanými v tomto ustanovení, nasledujúcu starostlivosť o miesta zneškodnenia, obchodovanie a sprostredkovanie. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že smernica (EÚ) 2024/1203 vyžaduje, aby bolo trestným aj konanie obchodníka a sprostredkovateľa. Podľa § 4 ods. 3 a 4 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa týmito osobami rozumejú podnikatelia. Na účely Trestného zákona sa navrhuje, aby nebolo trestným len také obchodovanie a sprostredkovanie, ktoré vykoná osoba so statusom podnikateľa, ale akékoľvek protiprávne obchodovanie a sprostredkovanie.

K bodu 41 (§ 131 ods. 4)

V doterajšom znení predmetného ustanovenia nebol určený orgán štátnej správy, ktorý má vydať všeobecne záväzný právny predpis.

K bodu 42 (§ 131 ods. 7 a 8)

V odseku 8 sa definuje pojem „navrhovaná činnosť alebo jej zmena“ na účely trestného činu podľa § 301c. Definícia vychádza z § 3 písm. g) zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon č. 24/2006 Z. z.“) a vzťahuje sa len na tie činnosti, ktoré sú predmetom zisťovacieho konania a konania o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA).

Zákon č. 24/2006 Z. z. systematicky aj terminologicky rozlišuje medzi zisťovacím konaním a samotným posudzovaním vplyvov na životné prostredie, pričom zisťovacie konanie môže predstavovať samostatne ukončený proces bez nadväzujúceho posudzovania. Nie všetky navrhované činnosti teda prechádzajú do fázy posudzovania, ale zostávajú len v režime zisťovacieho konania.

Rovnako aj smernica (EÚ) 2024/1203 vychádza z právneho rámca EÚ v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie a pojmy používané na účely trestnoprávnej úpravy sa majú vykladať v súlade s týmto rámcom. Ten pritom rozlišuje jednotlivé fázy procesu EIA, vrátane zisťovacieho konania, ktoré nemusí viesť k samotnému posudzovaniu.

Cieľom zahrnutia posudzovania vplyvov na životné prostredie ako aj zisťovacieho konania je definične pokryť celý rozsah relevantných zásahov do životného prostredia.

V odseku 9 sa navrhuje jasne definovať, ktoré choroby zvierat sa považujú za nákazlivé na účely trestného činu šírenia nákazlivej choroby zvierat podľa § 307 a § 307a Trestného zákona.

K bodu 43 (§ 135d)

Legislatívno-technická oprava nesprávneho odkazu.

K bodu 44 (§ 170b ods. 1 a 2)

Vzhľadom na potrebu zabezpečenia riadneho vykonávania Dohovoru Rady Európy o falšovaní medicínskych výrobkov a podobných trestných činoch ohrozujúcich verejné zdravie (ďalej len „Dohovor MEDICRIME“) po jeho ratifikácii Slovenskou republikou, ako to vyplýva aj z uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 377/2023, je potrebné zosúladiť trestný čin falšovania liekov a zdravotníckej pomôcky podľa § 170b Trestného zákona s textom Dohovoru MEDICRIME.

Podľa čl. 6 Dohovoru MEDICRIME je každá zmluvná strana povinná prijať potrebné legislatívne opatrenia, ktorými okrem iného, ustanoví trestnosť činu úmyselného dodania alebo ponuky dodania, vrátane sprostredkovania, falšovaných medicínskych výrobkov, účinných látok, pomocných látok, častí, materiálov a príslušenstva. Súčasná úprava nepostihuje sprostredkovanie týchto činností a z tohto dôvodu sa navrhuje toto konanie doplniť do odseku 1.

Podľa čl. 7 Dohovoru MEDICRIME je každá zmluvná strana povinná prijať potrebné legislatívne opatrenia, ktorými ustanoví trestnosť úmyselného vyhotovovania falošných dokumentov alebo neoprávneného manipulovania s dokumentami. Podľa čl. 4 písm. h) Dohovoru MEDICRIME *„pojem „dokument“ znamená akýkoľvek dokument týkajúci sa medicínskeho výrobku, účinnej látky, pomocnej látky, časti, materiálu alebo príslušenstva, vrátane obalu, označenia, návodu na použitie, osvedčenia o pôvode alebo iného sprievodného osvedčenia, alebo dokument inak priamo spojený s ich výrobou a/alebo distribúciou“.*

Z tohto dôvodu sa do skutkovej podstaty dopĺňa aj falšovanie a iné pozmeňovanie sprievodnej dokumentácie k lieku a zdravotníckej pomôcke. Jednotlivé dokumenty uvedené v skutkovej podstate sú upravené v nasledovných ustanoveniach právnych predpisov:

- povolenie na zaobchádzanie s liekmi - § 3 ods. 1 zákona č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon č. 362/2011 Z. z.“)
- povolenie na zaobchádzanie s omamnými a psychotropnými látkami - § 8 zákona č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch
- osvedčenie o dodržiavaní požiadaviek správnej výrobnéj praxe alebo požiadaviek správnej veľkodistribučnej praxe - § 126 ods. 5 zákona č. 362/2011 Z. z.
- analytický certifikát o prepustení šarže - § 12d ods. 3 písm. b a § 15 ods. 1 písm. s) druhý bod zákona č. 362/2011 Z. z.
- záznamy o príjme, výdaji, preprave, dovoze a vývoze - § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 128/2012 Z. z. o požiadavkách na správnu výrobnú prax a požiadavkách na správnu veľkodistribučnú prax
- EÚ vyhlásenie o zhode, certifikát o posúdení zhody a návod na použitie - § 110b ods. 2 zákona č. 362/2011 Z. z..
- certifikát o voľnom predaji - § 129 ods. 2 písm. aj) zákona č. 362/2011 Z. z.

Falšovaním lieku sa rozumie akékoľvek vyhotovenie napodobeniny lieku, ktorá má vyvolať dojem pravosti.

K bodom 45 a 46 (§ 179)

Navrhuje sa rozdelenie účelov páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi do skupín pre lepšiu systematiku a čitateľnosť skutkovej podstaty.

Zároveň sa zavádza nová forma vykorisťovania, konkrétne vykorisťovanie na náhradné materstvo. Navrhovaná úprava reaguje na narastajúci problém spočívajúci v zneužívaní žien, najmä v zraniteľnom postavení, na účely donosenia dieťaťa pre inú osobu alebo pár často za finančnú odmenu alebo pod nátlakom. Napriek tomu, že slovenský právny poriadok inštitút náhradného materstva explicitne neupravuje, aplikačná prax ukazuje, že k tomuto javu dochádza, a to najmä v cezhraničnom kontexte.

Navrhovanou úpravou sa zároveň zvyšuje dolná hranica trestnej sadzby základnej skutkovej podstaty zo štyroch rokov na päť rokov a v odseku 2 sa zvyšuje trestná sadzba za obchodovanie s dieťaťom na sedem rokov až pätnásť rokov, čo reflektuje potrebu zvýšenej ochrany detí. Uvedená zmena zároveň zohľadňuje výhrady Rady Európy k neprimeranosti ukladania prevažne podmienených trestov odňatia slobody za trestné činy obchodovania s detskými obeťami, čo umožňuje aplikácia inštitútov mimoriadneho zníženia trestu. V nadväznosti na uvedené sa upravuje aj trestná sadzba v odseku 3 ako kvalifikovanej skutkovej podstaty.

K bodu 47 (§ 179a)

Zavádza sa nový trestný čin, ktorý reaguje na dopyt, ktorým sa podporuje obchodovanie s ľuďmi a stimulujú sa všetky formy vykorisťovania. Cieľom je kriminalizovať vedomé využívanie služieb, pri ktorých je obeť vykorisťovaná na účely poskytovania služieb uvedených v § 179 Trestného zákona a užívateľ služieb vie, že osoba poskytujúca službu je obeťou niektorého z trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi.

Objektom tohto trestného činu sú spoločenské vzťahy a hodnoty, ktorým Trestným zákon poskytuje ochranu, najmä morálne zásady, sloboda a dôstojnosť každej ľudskej bytosti, bez ohľadu na to, či ide o ženu, muža alebo dieťa. Každá ľudská bytosť má právo slobodne sa rozhodovať o otázkach týkajúcich sa jej existencie.

Objektívna stránka trestného činu podľa § 179a spočíva z hľadiska konania vo využití služieb obeť obchodovania s ľuďmi uvedených v § 179. Ide o služby prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania, nútenej práce či nútenej služby vrátane žobrania, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, núteného sobáša, náhradného materstva, zneužívania na páchanie trestnej činnosti, nezákonnej adopcie a odoberania orgánov, tkanív alebo bunky alebo iných foriem vykorisťovania. Zjednodušene povedané, kým § 179 postihuje toho, kto iného „zobchoduje“, § 179a postihuje klienta služieb obchodovania s ľuďmi. Podľa tohto ustanovenia bude trestnoprávne postihnuteľný napr. majiteľ podniku, ak vedomo využíval pracovníkov, s ktorými sa obchoduje. Klient prostitútky, ktorý vedel, že prostitútka je obeťou obchodovania s ľuďmi, by rovnako bol trestnoprávne zodpovedný podľa tohto trestného činu, rovnako ako niekto, kto vedomo využil služby obchodníka s ľuďmi na získanie orgánov. Kriminalizácia takéhoto konania by mala postihovať výlučne využívanie služieb poskytovaných v rámci vykorisťovania. Trestnoprávna zodpovednosť by sa nemala vzťahovať na zákazníkov, ktorí nakupujú výrobky vyrobené za vykorisťujúcich pracovných podmienok, keďže nie sú užívateľmi služby.

Subjekt tohto trestného činu je všeobecný. Páchateľom môže byť každá trestne zodpovedná osoba.

Z hľadiska subjektívnej stránky ide o úmyselný trestný čin. Pre trestnú zodpovednosť páchatel'a sa vyžaduje, aby využil služby inej osoby „s vedomím, že táto osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi“. Inými slovami, páchatel' si musí byť vedomý toho, že osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi a nemôže byť potrestaný, ak o tom nevie. Vedomosť páchatel'a možno odvodiť z objektívne existujúcich skutkových okolností prípadu. Tieto okolnosti sa môžu týkať najmä postavenia a správania obetí, podmienok, za ktorých boli nútené poskytovať služby, ako aj konkrétnych skutočností, ktoré možno považovať za znaky kontroly obchodníka s ľuďmi nad obet'ami.

Odseky 2 až 4 ustanovujú vo vzťahu k odseku 1 kvalifikované skutkové podstaty trestného činu využívania služieb obeť obchodovania s ľuďmi.

K bodu 48 (§ 212 ods. 1 písm. e))

Rozšírenie ustanovenia vymedzujúceho hmotný predmet útoku trestného činu krádeže o psa, mačku, fretku, kopytníka a exemplára živočicha druhu uvedeného v prílohe A nariadenia Rady (ES) č. 338/97 z 9. decembra 1996 o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi (Mimoriadne vydanie Ú. v. EÚ, kap. 15/zv. 3; Ú. v. ES L 61, 3.3.1997) v platnom znení (ďalej len ako „nariadenie (ES) č. 338/97 v platnom znení“) sa navrhuje z dôvodu významného vzostupu prípadov krádeží rôznych zvierat, predovšetkým psov alebo hospodárskych zvierat, ako sú napríklad kone či hovädzí dobytok.

Motívom takýchto krádeží je záujem páchatel'a obohatiť svoj majetok na úkor majetku poškodenej osoby (napr. krádežou drahého alebo vzácného zvieraťa s jeho následným predajom v záujme dosiahnutia zisku), alebo je motívom páchatel'ov takýchto konaní odcudziť zviera s úmyslom jeho usmrtenia za účelom získania produktu živočíšneho pôvodu – mäsa na konzum alebo iného produktu (napr. masti). V absolútnej väčšine zatiaľ známych prípadov dochádza k usmrčovaniu zvierat spôsobom, ktorý je v rozpore s požiadavkami na usmrčovanie zvierat, a preto v tejto súvislosti často dochádza k týraniu zvierat s následkom smrti, resp. k utýraniu.

Prax jednoznačne ukazuje, že ku krádežiam zvierat dochádza bez ohľadu na ich majetkovú hodnotu. To znamená, že podstatným kritériom páchatel'ov na ukradnutie zvieraťa nie je tak majetková hodnota zvieraťa, ich rodokmeň, či likvidita (napr. predpoklad následného výhodného predaja zvieraťa), ale skôr iné kritéria (napr. príležitosť zviera bez rizika odhalenia ukradnúť, jeho submisívna či neagresívna povaha umožňujúca sa ho zmocniť, dobrý výživový stav a pod.). Súčasne je potrebné poukázať aj na v mnohých prípadoch existujúce nevyčísliteľné citové väzby medzi chovateľom a zvieraťom, vzťahujúce sa najmä na spoločenské zvieratá.

K bodu 49 (§ 249 ods. 1)

Ide o rozšírenie základnej skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania a znehodnocovania archeologického dedičstva podľa § 249 o konanie, ktoré subsumuje aj neoprávnené obchodovanie s archeologickými nálezmi priamo nelegálnymi hľadačmi archeologických nálezov, ktoré nie je možné riešiť prostredníctvom trestného činu podielníctva. Ide o reakciu štátu na množiace sa podozrenia z nelegálneho obchodovania s archeologickými nálezmi priamo vykrádačmi archeologických lokalít.

K bodu 51 (§ 287)

Súčasnú znenie § 287 Trestného zákona je vzhľadom na technologické zmeny a zároveň terminologické zmeny v oblasti geodézie a kartografie nedostatočné a už nespĺňa sledovaný účel. Ustanovenie § 287 Trestného zákona chráni predovšetkým značku geodetického bodu, pričom vzhľadom na zmenu technológie je v súčasnosti ochrana značky geodetického bodu nedostatočná, ale je potrebné, aby bolo chránené zariadenie geodetického bodu, ktoré definuje zákon č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 215/1995 Z. z.“) nasledovne:

Podľa § 2 ods. 7 zákona č. 215/1995 Z. z. „*geodetický bod je trvalo stabilizovaný, prípadne trvalo signalizovaný bod, ktorý je v ustanovených geodetických systémoch určený súradnicami, nadmorskou výškou a tiažovým údajom alebo len niektorým z týchto údajov s predpísanou presnosťou a dokumentáciou*“.

Podľa § 2 ods. 8 zákona č. 215/1995 Z. z. „*zariadenie geodetického bodu je najmä meračská značka, meračský signál, ochranný znak, aktívny odrazový prvok alebo pasívny odrazový prvok, permanentne observujúci prístroj alebo anténa globálnych navigačných satelitných systémov a ich príslušenstvo; slúži na jednoznačné zabezpečenie alebo označenie jeho polohy, prípadne výšky, na jeho meranie a ochranu pred zničením alebo poškodením, na odraz signálov a vlnení a na permanentné určovanie jeho polohy*“.

V súčasnosti už nie je najcennejším miestom geodetického bodu iba jeho meračská značka (krížik, jamka a pod.), ale celé zariadenie geodetického bodu (pilier, značka, permanentne merajúci prístroj, anténa, ochranný prvok a pod.), preto je ho potrebné chrániť ako celok. Zničením ktorejkoľvek časti zariadenia geodetického bodu nie je možné vykonávať ďalšie geodetické merania.

Zároveň navrhujeme upresniť, ktoré zariadenia geodetického bodu sú chránené, tak ako je to navrhnuté v súčasnej znení § 287 (chránené sú značky vybraných geodetických bodov), t. j. chránené by mali byť zariadenia vybraných geodetických bodov s vysokou dôležitosťou, a to zariadenie geodetického bodu Štátnej priestorovej siete, na ktorom je prevádzkovaná Slovenská priestorová observačná služba, zariadenie základného nivelačného bodu alebo zariadenie geodetického bodu Štátnej gravimetrickej siete. Uvedené pojmy vychádzajú zo zákona č. 215/1995 Z. z., kde je v § 2 ods. 5 uvedené, že body geodetických základov sú geodetické body Štátnej priestorovej siete, Štátnej trigonometrickej siete, Štátnej nivelačnej siete a Štátnej gravimetrickej siete.

K bodom 52 až 54 (§ 298 a 299)

V bode 22 dochádza k zmene nadpisu tak, aby lepšie reflektoval znenie skutkovej podstaty. Skutková podstata pokrýva aj iné spôsoby konania ako držbu, preto sa ako vhodnejšie javí použiť všeobecnejší pojem „nakladanie“.

Bodom 23 dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. l) smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý upravuje trestný čin týkajúci sa protiprávneho nakladania s rádioaktívnym materiálom a rádioaktívnymi látkami. Podľa smernice (EÚ) 2024/1203 nemá byť trestné len konanie, ktoré sa vykonáva bez povolenia, ale akékoľvek konanie, ktoré porušuje právne normy uvedené v čl. 3 ods. 1 písm. a) a b) smernice (EÚ) 2024/1203. Pre zosúladenie s touto požiadavkou smernice (EÚ) 2024/1203 sa znak „bez povolenia“ nahrádza znakom „v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi“.

Ako znak objektívnej stránky trestného činu sa dopĺňa spôsob konania „inak nakladá“, čím sa bude rozumieť najmä niektoré z konaní uvedených v § 2 písm. h) zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré nie je explicitne uvedené v skutkovej podstate, prípadne nakladanie s rádioaktívnymi látkami alebo rádioaktívnym materiálom podľa zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon č. 87/2018 Z. z.“).

Pokiaľ ide o terminológiu, slová „jadrový alebo iný rádioaktívny materiál“ sa nahrádzajú slovami „rádioaktívna látka, rádioaktívny materiál, jadrový materiál“. Potreba doplnenia rádioaktívnej látky do skutkovej podstaty vyplýva zo smernice (EÚ) 2024/1203. Tieto pojmy majú v právnom poriadku samostatné definície. Definície rádioaktívnej látky a rádioaktívneho materiálu vyplývajú zo Smernice Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia, a ktorou sa zrušujú smernice 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom a 2003/122/Euratom; v právnom poriadku SR ide o § 2 ods. 1 písm. bb) a bd) zákona č. 87/2018 Z. z.. Jadrový materiál je definovaný v § 11 ods. 1 atómového zákona.

V bode 24 ide o legislatívno-technickú úpravu – zosúladenie terminológie v § 299 s § 298.

Zároveň sa zo skutkovej podstaty trestných činov podľa § 298 a 299 vypúšťa slovo „jed“, nakoľko ide o archaizmus, ktorý nemá oporu v právnom poriadku Slovenskej republiky.

K bodu 55 (§ 300)

Navrhujeme z textu § 300 vypustiť slovo „úmyselne“, keďže ide o zbytočnú duplicitu. Nedbanlivostné formy tohto typu trestnej činnosti sú upravené samostatne v § 300a.

Súčasne v celom znení navrhujeme pojem škoda nahradiť pojmom rozsah, ktorý navrhujeme jednotne používať pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu. Pojem rozsah považujeme za výstižnejšie a logické označenie kritéria závažnosti protiprávneho konania, nakoľko pri trestných činoch proti životnému prostrediu sa doňho započítava okrem majetkovej škody aj získaný prospech v príčinnej súvislosti s trestným činom.

V odseku 2 sa navrhuje vytvoriť samostatnú základnú skutkovú podstatu pre situácie, keď dôjde k poškodeniu životného prostredia (poruchový trestný čin). Súčasné znenie § 300 postihuje spôsobenie škody na životnom prostredí až v odseku 4 (značná škoda). To sa na účely niektorých trestných činov uvedených v smernici (EÚ) 2024/1203 (ku ktorých transpozícii dochádza týmto ustanovením) môže javiť ako príliš vysoká hranica. Z tohto dôvodu sa dopĺňajú všetky kategórie rozsahu uvedené v § 125 ods. 1.

V odseku 3 navrhujeme za slová postaví stavbu doplniť slová „alebo jej časť“ s prihliadnutím na možnosť postihu páchatel'a, ktorý stavbu nestihol dokončiť a pri odhalení svojho protiprávneho konania mal postavenú iba jej časť. Zo súčasného ustanovenia totiž nevyplýva možnosť postihu prípadov, kedy sa stavba len začala a teda ešte nie je pevne spojená so zemou (podľa § 2 ods. 1 zákona č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov). K odhaleniu uvedeného trestného činu často dochádza vo chvíli, kedy stavebník stihol postaviť len časť stavby, vykonaním napríklad výkopových prác, uložením základnej betónovej dosky alebo iných počiatočných stavebných činností, ktoré nie je možné definovať

ako „postavenie stavby“, pričom ich následok na životnom prostredí je rovnaký ako aj pri dokončení celej stavby, najmä v chránenom území.

Zároveň je potrebné uviesť, že platné znenie odseku 3 postihuje neoprávnené postavenie stavby v chránenom území. Chráneným územím sa rozumejú lokality uvedené v § 17 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ktoré boli vládou vyhlásené za chránené územia.

Právne predpisy v oblasti ochrany životného prostredia však zakazujú resp. obmedzujú stavebnú činnosť aj na iných typoch území, ktoré požívajú zvýšenú mieru ochrany. Z tohto dôvodu sa navrhuje rozšíriť § 300 ods. 3 aj o nasledovné územia:

- chránená vodohospodárska oblasť (§ 2 a 3 zákona č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov)
- inundačné územie (§ 20 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami)
- ochranné pásmo vodárenského zdroja (§ 32 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon))
- ochranné pásmo vodnej stavby (§ 55 ods. 2 vodného zákona)
- ochranné pásmo verejného vodovodu a verejnej kanalizácie (§ 19 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach).

Takisto navrhujeme zaviesť do kvalifikovaných skutkových podstát nové kvalifikačné znaky, ktoré umožňujú postihovať závažnejšie formy protiprávneho konania.

K bodu 56 (§ 300a až 300c)

K § 300a

V § 300a (súčasný § 301) sa navrhuje stanoviť ako požadovanú formu zavinenia hrubú nebanlivosť z dôvodu zosúladenia s požiadavkami článku 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203. Ustanovenie sa precizuje aj v nadväznosti na naviazanie trestných činov proti životnému prostrediu na rozsah.

Zároveň sa pre zosúladenie s požiadavkami smernice (EÚ) 2024/1203 v odseku 2 vytvára nová základná skutková podstata poruchového trestného činu.

K § 300b

Súčasný § 305 ods. 2 sa navrhuje presunúť do nového § 300b, nakoľko to považujeme za vhodnejšie z hľadiska systematiky. Objektom trestného činu je ochrana životného prostredia a jeho zložiek pred nepriaznivými dopadmi jazd motorovými prostriedkami, preto sa javí ako vhodnejšie, aby spadal medzi trestné činy s nadpisom „Ohrozenie a poškodenie životného prostredia“.

Najvýznamnejšiu zmenu predstavuje doplnenie znaku priestupkovej recidívy do základnej skutkovej podstaty. Ide o reakciu na neprimerane prísne nastavenie skutkovej podstaty v súčasnosti.

Doplnením slova „stojí“ sa reaguje na aplikačné problémy pri preukazovaní znaku skutkovej podstaty „jazdí“ v prípadoch, ak je vozidlo odstavené. S prihliadnutím na zistené skutočnosti sa javí ako nelogické, že doposiaľ platná a účinná odkazovacia právna norma uvedená v § 305 ods. 2 výslovne nepostihuje konanie spočívajúce v neoprávnenej jazde a státi v rozsahu všeobecne záväzného právneho predpisu na ochranu prírody a krajiny a všeobecne záväzného právneho predpisu na úseku lesného hospodárstva, na ktorý odkazuje.

K neoprávnenej jazde alebo státiu spočívajúcim v porušovaní všeobecne záväzného právneho predpisu na ochranu prírody a krajiny alebo všeobecne záväzného právneho predpisu na úseku lesného hospodárstva v praxi často dochádza na pozemkoch, ktoré sú v katastri nehnuteľností vedené ako „ostatná pôda“, pričom uvedené pozemky nespádajú do súčasného znenia skutkovej podstaty uvedeného trestného činu, ako „lesné alebo poľnohospodárske pozemky“. V tejto súvislosti sa mení znenie tejto skutkovej podstaty tak, aby sa ňou dali postihovať všetky protiprávne jazdy v chránených územiach a na lesných pozemkoch, bez ohľadu na kvalifikáciu pozemku v katastri.

K § 300c

Zavádza sa trestný čin, ktorým sa bude postihovať realizácia navrhovanej činnosti alebo jej zmeny, ak na ňu osoba nemá vydané rozhodnutie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a takýmto konaním dôjde k ohrozeniu alebo poškodeniu životného prostredia vo väčšom rozsahu.

Navrhovaná činnosť alebo jej zmena je definovaná v § 131 ods. 7 ako „*realizácia stavieb, iných zariadení, realizačný zámer alebo iný zásah do prírodného prostredia alebo do krajiny meniaci fyzické aspekty lokality vrátane ťažby nerastnej suroviny, ktorá je predmetom zisťovacieho konania alebo predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie.*“.

Rozhodnutím podľa osobitného predpisu sa rozumie

- záväzné stanovisko zo zisťovacieho konania, ktorého záverom je, že navrhovaná činnosť alebo jej zmena nemá byť predmetom posudzovania vplyvov podľa zákona č. 24/2004 Z. z. alebo
- súhlasné záverečné stanovisko z posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Týmto ustanovením dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. e) smernice (EÚ) 2024/1203.

K bodom 57 a 58 (§ 301 a 301a)

V rámci komplexného prepracovania trestného činu porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 sa trestnoprávna ochrana biotopov presúva do § 301 a nového § 301a. Predmetom ochrany sú biotopy druhu európskeho významu v území európskej sústavy chránených území, biotopy európskeho významu a biotopy národného významu.

V § 301 sa transponuje čl. 3 ods. 2 písm. q) smernice (EÚ) 2024/1203. Odsekom 5 sa transponuje tzv. kvalifikovaný trestný čin podľa čl. 3 ods. 3 písm. a) smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý upravuje „*zničenie alebo rozsiahlu a podstatnú škodu, ktorá je buď nezvratná alebo dlhodobá, na ekosystéme značnej veľkosti alebo environmentálnej hodnoty, alebo na biotope v chránenej lokalite*“. Za ekosystém značnej environmentálnej hodnoty sa na účely transpozície bude považovať ekosystém v chránenom území.

V § 301a sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 pôjde o hrubú nedbanlivosť.

K bodu 59 (§ 302 a 302a)

Pokiaľ ide o trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302, v rámci poslednej novely tohto ustanovenia, účinnnej od 1. 9. 2015, došlo k zjavnej chybe pri prepracovávaní textu, nakoľko nepriaznivý následok konania páchatel'a je v celom ustanovení označovaný pojmom rozsah. Len v odseku 2 je uvádzaný pojem „škoda“, čo v aplikačnej praxi prinášalo určité problémy a pôsobilo zmätočne na činnosť orgánov činných v trestnom konaní. Aktuálne znenie pri väčšom rozsahu protiprávneho konania neumožňuje zahrnúť do nepriaznivého následku konania páchatel'a neoprávnene získaný prospech, nakoľko tento aspekt nie je možné považovať za vydanie životného prostredia do nebezpečenstva vzniku väčšej škody. Z tohto dôvodu považujeme vyššie uvedenú zmenu za nutnú pre správne aplikovanie tohto ustanovenia. Z dôvodu jasnosti ustanovenia sa základná skutková podstata rozdeľuje do písmen.

Zásadnou zmenou je rozdelenie odpadu na nebezpečný a iný ako nebezpečný. Pri nebezpečnom odpade pôjde o trestný čin, ak rozsah činu prevyšuje 2 500 eur. Táto suma sa navrhuje stanoviť s ohľadom na cenu bežných nebezpečných odpadov, akými sú napríklad absorbenty. V tomto prípade by bolo trestným činom neoprávnené nakladanie s uvedeným druhom odpadov v množstve cca 17 ton, čo zodpovedá nosnosti jedného nákladného vozidla.

Pri inom ako nebezpečnom odpade pôjde o trestný čin, ak rozsah činu prevyšuje 10 000 eur. Tieto zmeny pramenia zo skutočnosti, že súčasné nastavenie skutkovej podstaty je príliš prísne a orgány činné v trestnom konaní sú povinné začínať trestné konanie aj prípadoch, ktoré možno z hľadiska ochrany životného prostredia považovať za zanedbateľné. Rozdelenie odpadu na nebezpečný a iný ako nebezpečný vychádza z čl. 3 ods. 2 písm. f) smernice (EÚ) 2024/1203.

Do odseku 2 navrhujeme doplniť nový kvalifikačný znak, a to priestupkovú a trestnoprávnu recidívu, nakoľko s prihliadnutím na závažnosť tejto protispoločenskej činnosti sa javí ako potrebné osobitne postihovať recidívu takéhoto konania. V praxi bolo zistené, že najmä niektoré fyzické osoby sa rôznych foriem tejto trestnej činnosti dopúšťajú opakovane a je preto potrebné deklarovať aj týmto spôsobom, že takéto konanie je namieste postihovať prísnejšie.

Do odseku 3 navrhujeme zavedenie nového kvalifikačného znaku – „závažnejší spôsob konania“, nakoľko v praxi sa ukazuje, že niektoré závažné formy tejto trestnej činnosti sú páchané organizovane, porušovaním dôležitej povinnosti konkrétnej osoby alebo aj po dlhší čas a vzhľadom na vyššie uvedené je preto potrebné takéto konanie postihovať prísnejšie.

V odseku 4 navrhujeme zvýšiť trestnú sadzbu zo súčasných tri roky až osem rokov na päť rokov až desať rokov. Navrhované kvalifikačné znaky sa týkajú najzávažnejších následkov alebo foriem, ktoré môžu pri páchaní trestnej činnosti nastať.

Nedbanlivostná forma trestného činu nakladania s odpadmi sa presúva do nového znenia § 302a. Forma zavinenia sa z obyčajnej nedbanlivosti mení na hrubú nedbanlivosť. K rozdeleniu trestného činu podľa formy zavinenia dochádza aj kvôli smernici (EÚ) 2024/1203, ktorá vyžaduje pri úmyselnom trestnom čine hornú hranicu trestnej sadzby najmenej vo výške 5 rokov (čl. 5 ods. 2 písm. c)), čo by sa pri nedbanlivostnej forme javilo ako vysoká hranica.

K bodu 60 (§ 302b až § 302d)

K § 302b

Cieľom nového trestného činu neuzavretia skládky odpadov je postihnúť prípady, keď prevádzkovateľ skládky neplní svoje povinnosti, ktoré mu ukladá zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon č. 79/2015 Z. z.“).

Zákonnou povinnosťou prevádzkovateľa skládky odpadov je ju uzavrieť a zrekultivovať. Na uzavretie a rekultiváciu skládky sa vyžaduje súhlas orgánu štátnej správy odpadového hospodárstva. Zákon vymedzuje situácie, kedy musí prevádzkovateľ o udelenie tohto súhlasu požiadať (napr. do 6 mesiacov od naplnenia kapacity skládky alebo do 6 mesiacov od uplynutia doby platnosti súhlasu na jej prevádzkovanie). Orgán štátnej správy odpadového hospodárstva v zmysle § 97 ods. 6 zákona č. 79/2015 Z. z. určí prevádzkovateľovi lehotu, v ktorej je prevádzkovateľ okrem iného povinný najneskôr začať s uzatváraním skládky alebo jej časti alebo s rekultiváciou.

V zákone č. 79/2015 Z. z. je upravený mechanizmus na riešenie situácií, keď si prevádzkovateľ neplní svoje povinnosti a napr. nepožiada o vydanie súhlasu na uzavretie skládky v zákonnej lehote alebo nezačne s uzatváraním skládky v lehote určenej v súhlase. V týchto prípadoch okresný úrad vyzve prevádzkovateľa, aby vykonal potrebné úkony na uzavretie skládky a určí mu lehotu, v ktorej ich má urobiť.

Potrebnými úkonmi sa rozumejú:

1. Podanie žiadosti o udelenie súhlasu s uzavretím skládky
2. Splnenie iných podmienok na vydanie súhlasu ako napr. aktualizácia projektovej dokumentácie alebo získanie rozhodnutia z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie
3. Začatie s uzatváraním skládky, ak súhlas už bol vydaný a prevádzkovateľ nezačal s uzatváraním v určenej lehote.

Trestná zodpovednosť sa odvíja od nevykonania týchto úkonov v lehote určenej vo výzve okresného úradu, pričom pre naplnenie objektívnej stránky skutkovej podstaty je potrebné, aby prevádzkovateľ nevykonal potrebné úkony vo väčšom rozsahu.

Z hľadiska subjektívnej stránky ide o úmyselný trestný čin.

Zámerom zavedenia trestného činu je dosiahnuť dôsledné plnenie povinností prevádzkovateľov skládok a zamedzenie škôd na životnom prostredí, nakoľko pokuty a nápravné opatrenia ukladané v správnom konaní často nemajú dostatočný účinok.

Neuzavretá skládka predstavuje hrozbu pre zdravie ľudí aj životné prostredie, pretože môže uvoľňovať toxické plyny a intenzívny zápach. Tým sa znečisťuje ovzdušie a znižuje kvalita života v okolí. Neuzavretím skládky odpadov sa zvyšuje tvorba emisií a prachu. Môže dôjsť k samovznieteniu alebo k únikom plynov, ktoré môžu explodovať, čím sa zvyšuje sa aj riziko vzniku požiarov. Môže dochádzať k odviatiu odpadov vetrom, čím sa znečisťuje prostredie v širšom okolí skládky odpadov. Neprekrytý odpad môže prilákať škodcov (napr. potkany, vtáky), ktorí roznášaním odpadu do okolia môžu zároveň roznášať aj choroby. Neuzavreté skládky odpadov môžu byť nestabilné, čo môže viesť k zosuvom odpadu, ktoré ohrozujú ľudí aj prírodu.

K § 302c a 302d

Trestný čin neoprávneného vypúšťania znečisťujúcich látok sa presúva do § 302c a § 302d z dôvodu rozdelenia trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi spáchaného úmyselne a z hrubej nedbanlivosti do samostatných paragrafov.

Aj tento trestný čin sa rozdeľuje do dvoch paragrafov podľa formy zavinenia.

Na účely transpozície čl. 3 ods. 2 písm. k) smernice (EÚ) 2024/1203 sa v § 302c aj § 302d zavádzajú nové odseky 2 a 4, ktoré postihujú protiprávnu výstavbu, prevádzku a demontáž zariadení slúžiacich na ložiskový geologický prieskum a ťažbu ropy a zemného plynu na mori. Napriek tomu, že Slovenská republika ako vnútrozemský štát nie je viazaná smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/30/EÚ z 12. júna 2013 o bezpečnosti vyhľadávania, prieskumu a ťažby ropy a zemného plynu na mori, a o zmene smernice 2004/35/ES v platnom znení (ďalej len „smernica 2013/30/EÚ v platnom znení“), ktorá upravuje danú problematiku, neexistuje výnimka z povinnosti transponovať trestný čin podľa čl. 3 ods. 2 písm. k) smernice (EÚ) 2024/1203. Dôvodom pre neexistenciu výnimky je, že smernica 2013/30/EÚ v platnom znení pripúšťa možnosť, že v budúcnosti sa aj štáty, ktoré nie sú touto smernicou viazané rozhodnú zmeniť svoju právnu úpravu tak, aby bola na ich území možná registrácia spoločností vykonávajúcich ložiskový geologický prieskum a ťažbu ropy a zemného plynu na mori. Možno preto konštatovať, že v súčasnosti neexistujú blanketové zákony, ktoré je pre naplnenie skutkovej podstaty potrebné porušiť. Zavedenie uvedených skutkových podstát má význam najmä kvôli možnosti poskytnutia právnej pomoci iným členským štátom Európskej únie, ktoré vedú trestné konanie.

K bodu 61 (§ 303)

Najvýznamnejšiu zmenu v trestnom čine Porušovania ochrany vôd a ovzdušia predstavuje vypustenie znaku „zhoršenia kvality povrchových a podzemných vôd“, ktorý v praxi nebolo možné dokázať kvôli problematickému preukazovaniu príčinnej súvislosti medzi konaním páchatel'a a následkom v podobe zhoršenej kvality vody.

Obdobne ako pri ostatných trestných činoch proti životnému prostrediu sa navrhuje namiesto škody na životnom prostredí používať znak rozsahu, ktorý zahŕňa aj prospech, ktorý páchatel' trestným činom získal. Pri tomto type trestnej činnosti sa kvôli ťažkostiam s vyčíslením majetkovej škody a neexistencii spoločenskej hodnoty veci predpokladá zvýšenie počtu odsúdených páchatel'ov práve na základe získaného prospechu.

Súčasťou trestného činu sú dve základné skutkové podstaty (jedna ohrozovací trestný čin, druhá poruchový). Horná hranica trestnej sadzby sa stanovuje na 5 rokov v súlade s čl. 5 ods. 2 písm. c) smernice (EÚ) 2024/1203.

V kvalifikovaných skutkových podstatách sa dopĺňajú nové kvalifikačné znaky pre lepšie postihnutie všetkých spôsobov spáchania tohto trestného činu, konkrétne doplnenie priestupkovej a trestnoprávnej recidívy v odseku 3, závažnejšieho spôsobu konania a osobitného motívu v odseku 4 a spáchania trestného činu členom nebezpečného zoskupenia v odseku 5.

K bodu 62 (§ 303a až 303c)

K § 303a

Zavádza sa nedbanlivostná forma trestného činu porušovania ochrany vôd a ovzdušia, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K § 303b a 303c

Nové trestné činy podľa § 303b a 303c sa zavádzajú kvôli transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. m) smernice (EÚ) 2024/1203 a postihujú protiprávny odber povrchovej a podzemnej vody. Napriek tomu, že smernica (EÚ) 2024/1203 podmieňuje trestnú zodpovednosť spôsobením následku na ekologickom stave alebo ekologickom potenciáli útvarov povrchovej vody, alebo na kvantitatívnom stave útvarov podzemnej vody, v praxi sa predpokladá vyvodenie trestnej zodpovednosti cez kritérium získaného prospechu, nakoľko majetkovú škodu na vode možno ťažko vyčíslit'.

Výška rozsahu na 7 000 eur sa stanovuje s ohľadom na charakter tejto trestnej činnosti tak, aby nepostihovala bežných občanov, ktorí nezískajú povolenie napr. odber vody zo studne, ale páchatel'ov, ktorí odoberú veľké množstvo vody, napr. pri podnikateľskej činnosti.

V § 303c sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K bodu 63 (§ 304 a 304a)

§ 304 a 304a upravujú trestný čin neoprávnenej výroby a nakladania s látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu. V zmysle požiadaviek smernice (EÚ) 2024/1203 trestný čin nebude postihovať len protiprávnu výrobu a nakladanie so samotnými látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu, ale aj s výrobkami, zariadeniami alebo ich časťami, ktoré obsahujú látku poškodzujúcu ozónovú vrstvu alebo ktorých fungovanie od nej závisí.

V kvalifikovaných skutkových podstatách § 304 sa dopĺňajú nové kvalifikačné znaky pre lepšie postihnutie všetkých spôsobov spáchania tohto trestného činu, konkrétne doplnenie priestupkovej a trestnoprávnej recidívy v odseku 2, závažnejšieho spôsobu konania v odseku 3 a spáchanie trestného činu členom nebezpečného zoskupenia v odseku 4.

V § 304a sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K bodu 64 (§ 304b až 304g)

K § 304b a § 304c

Zavádza sa nový trestný čin neoprávnenej výroby a nakladania s fluórovanými skleníkovými plynmi. Ide o trestný čin, ktorým dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. t) smernice (EÚ) 2024/1203. Reaguje sa tým na skutočnosť, že v súčasnosti tvoria emisie fluórovaných skleníkových plynov 2,5 % celkových emisií skleníkových plynov v EÚ a od roku 1990 do roku 2014 sa ich objem zdvojnásobil, pričom objem ostatných emisií skleníkových plynov sa znížil.

Obdobne ako pri látkach poškodzujúcich ozónovú vrstvu, v zmysle požiadaviek smernice (EÚ) 2024/1203 trestný čin nebude postihovať len protiprávnu výrobu a nakladanie so samotnými fluórovanými skleníkovými plynmi, ale aj s výrobkami, zariadeniami alebo ich časťami, ktoré obsahujú fluórovaný skleníkový plyn alebo ktorých fungovanie od neho závisí.

V § 304a sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K § 304d a 304e

Ide o novú skutkovú podstatu trestného činu neoprávnenej výroby a nakladania s prípravkami na ochranu rastlín, biocídnymi výrobkami, účinnými látkami, chemickými látkami a ortuťou.

Prípravky na ochranu rastlín a biocídne výrobky sú jedny z najprísnejšie regulovaných výrobkov v rámci EÚ. Uvedené látky sú schvaľované na úrovni EÚ a samotné prípravky s obsahom týchto látok podliehajú národnej autorizácii (registrácii), v rámci ktorej sa po hodnotení rizík navrhujú opatrenia na riadenie (zníženie) rizika. Keďže ide o látky, ktoré sú v mnohých ohľadoch rizikové pre zdravie človeka a pre životné prostredie, javí sa ako potrebné prijať primerané opatrenia aj na úrovni trestného práva. V tejto oblasti dochádza k medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti, ktorá spočíva najmä v nelegálnom obchode s prípravkami, ktoré v EÚ nie sú autorizované a ich vplyv na zdravie človeka a životné prostredie tým nie je známy. Bolo zistené, že cez územie SR dochádza k transportu takýchto látok a súčasne bolo potvrdené, že takéto prípravky sa protiprávne používajú aj na našom území. Postihovanie páchatel'ov takýchto protiprávných konaní je podľa platného Trestného zákona pomerne komplikované a v praxi je možné postihovať len protiprávny dovoz alebo vývoz z tretích krajín za trestný čin porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou podľa § 254. Ostatné formy protiprávneho konania je možné postihovať len v správnom konaní, avšak štátne orgány, ktoré toto vykonávajú, nedisponujú dostatočnými kapacitami a nástrojmi na odhaľovanie a dokumentovanie skutočného rozsahu tejto protiprávnej činnosti. Cieľom navrhovaného ustanovenia je postihovať aj iné formy protiprávneho nakladania s takýmito látkami, vzhľadom na ich vážne riziká pre zdravie človeka a životné prostredie.

Pokiaľ ide o chemické látky, každá chemická látka, či už samotná alebo v zmesi s inými látkami, môže predstavovať nebezpečenstvo pre ľudí alebo životné prostredie. Závisí to od jej účinku, množstva a dávky (t. j. expozície). Z tohto dôvodu je výroba, uvádzanie na trh a používanie chemických látok regulované na úrovni EÚ, a to tak, že buď podliehajú schvaľovaciemu, autorizačnému alebo inému povoločovaciemu procesu alebo sa na ich výrobu, uvádzanie na trh a používanie vzťahujú určité obmedzenia.

Rozporom so všeobecne záväznými právnymi predpismi sa preto v prípade chemických látok bude rozumieť najmä

- nedodržanie obmedzenia podľa hlavy VIII nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES v platnom znení (ďalej len ako „nariadenie (ES) č. 1907/2006 v platnom znení“) v spojení v prílohou XVII,
- nakladanie s látkou, ktorá nebola autorizovaná resp. vyňatá z požiadavky autorizácie v zmysle hlavy VII nariadenia (ES) č. 1907/2006 v platnom znení ,
- porušenie povinností jednotlivých subjektov klasifikovať, označovať a baliť látky a zmesi v rámci uvádzania na trh.

Čo sa týka ortuti, ide o veľmi toxickú látku, ktorá predstavuje hrozbu pre ľudské zdravie a životné prostredie. Väčšina emisií ortuti a rizík súvisiacich s vystavením pôsobeniu ortuti vyplýva z činností ako primárna ťažba ortuti a jej spracovanie, používanie ortuti vo výrobkoch a priemyselných procesoch, remeselná a drobná ťažba zlata a jeho spracovanie, spaľovanie uhlia a nakladanie s odpadovou ortuťou. Z hľadiska hrozby, ktorú nakladanie s ortuťou predstavuje pre ľudské zdravie a pre životné prostredie je potrebné prijať opatrenia aj prostredníctvom trestného práva. Na úrovni EÚ je nakladanie s ortuťou upravené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/852 zo 17. mája 2017 o ortuti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1102/2008 v platnom znení (ďalej len ako „nariadenie (EÚ) 2017/852 v platnom znení“).

Všeobecne záväznými právnymi predpismi sa na účely tohto trestného činu rozumejú:

- Nariadenie (ES) č. 1907/2006 v platnom znení
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 z 16. decembra 2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí, o zmene, doplnení a zrušení smerníc 67/548/EHS a 1999/45/ES a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 1907/2006 v platnom znení
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 z 21. októbra 2009 o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh a o zrušení smerníc Rady 79/117/EHS a 91/414/EHS v platnom znení
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 528/2012 z 22. mája 2012 o sprístupňovaní biocídnych výrobkov na trhu a ich používaní v platnom znení
- Nariadenie (EÚ) 2017/852 v platnom znení
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1021 z 20. júna 2019 o perzistentných organických látkach (prepracované znenie) v platnom znení
- Zákon č. 67/2010 Z. z. o podmienkach uvedenia chemických látok a chemických zmesí na trh a o zmene a doplnení niektorých zákonov (chemický zákon)
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 319/2013 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pre sprístupňovanie biocídnych výrobkov na trh a ich používanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (biocídny zákon).

Všetky použité pojmy (prípravok na ochranu rastlín, ošetrované osivo, biocídny výrobok, ošetrovaný výrobok, účinná látka, chemická látka, zmes, výrobok, ortuť, zlúčenina ortuti, výrobok s prídavkom ortuti) sú definované vo vyššie uvedených právnych predpisoch.

Týmto ustanovením zároveň dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. c) a d) smernice (EÚ) 2024/1203.

V § 304e sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K § 304f a 304g

Zavádza sa nový trestný čin porušovania predpisov v oblasti uvádzania výrobkov spôsobujúcich emisie na trh z dôvodu transpozície čl. 3 ods. 2 písm. b) smernice (EÚ) 2024/1203.

Tento trestný čin je založený na myšlienke, že ten, kto uvedie výrobok na trh zodpovedá za to, že je v súlade s environmentálnymi požiadavkami vyplývajúcimi z legislatívy. *Ratio legis* pre zavedenie tohto trestného činu do smernice (EÚ) 2024/1203 bola kauza Dieseldate.

O trestný čin nepôjde, ak je výrobok uvedený na trh v súlade s legislatívou a nepriaznivý následok vznikol v dôsledku jeho nesprávneho používania užívateľmi.

Pokiaľ ide o definovanie, na ktoré kategórie výrobkov sa trestný čin vzťahuje, nie je možné uviesť ich vyčerpávajúci zoznam. Jedinou podmienkou je, že používanie výrobku spôsobí vypúšťanie, emisiu alebo zavádzanie materiálov alebo látok, energie alebo ionizujúceho žiarenia do životného prostredia. Nie je preto rozhodujúce, či ide o určený výrobok (§ 4 zákona č. 56/2018 Z. z.) alebo iný ako určený výrobok. Ako príklad výrobkov, na ktoré sa tento trestný čin vzťahuje možno uviesť stavebné výrobky, autá, sporáky alebo pracie prostriedky.

Spomedzi právnych aktov EÚ, ktoré upravujú environmentálne požiadavky na výrobky možno spomenúť:

- *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/30/ES z 23. apríla 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o kvalitu automobilového benzínu, motorovej nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 1999/32/ES, pokiaľ ide o kvalitu paliva využívaného v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy, a zrušuje smernica 93/12/EHS, ktorá bola do právneho poriadku SR transponovaná zákonom č. 136/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,*
- *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/42/ES z 21. apríla 2004 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v určitých farbách a lakoch a vo výrobkoch na povrchovú úpravu vozidiel a o zmene a doplnení smernice 1999/13/ES, ktorá bola do právneho poriadku SR transponovaná zákonom č. 146/2023 Z. z. o ochrane ovzdušia a o zmene a doplnení niektorých zákonov,*
- *Nariadenie Komisie (EÚ) 2015/1189 z 28. apríla 2015, ktorým sa vykonáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES, pokiaľ ide o požiadavky na ekodizajn kotlov na tuhé palivo v platnom znení,*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/3110 z 27. novembra 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá uvádzania stavebných výrobkov na trh a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 305/2011.*

Všeobecne záväznými právnymi predpismi sa na účely tohto trestného činu rozumejú aj (demonštratívny výpočet)

- Zákon č. 346/2013 Z. z. o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických zariadeniach a elektronických zariadeniach a ktorým sa mení zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 56/2018 Z. z. o posudzovaní zhody výrobku, sprístupňovaní určeného výrobku na trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 146/2023 Z. z. o ochrane ovzdušia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V § 304g sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

Pokiaľ ide o výšku rozsahu, v základnej skutkovej podstate § 304f a 304g navrhujeme s ohľadom na subsidiaritu trestnej represie a s ohľadom na to, že charakter konania (uvádzanie na trh) je taký, že sa týka väčšieho počtu výrobkov, stanoviť hranicu trestnosti na značný rozsah.

K bodu 65 (§ 305 až 305aa)

K § 305 a 305aa

V nadpise dochádza k zmene názvu trestného činu tak, aby lepšie reflektoval znenie skutkovej podstaty a hmotný predmet útoku, ktorým nie sú akékoľvek rastliny alebo živočíchy, ale chránené rastliny, chránené živočíchy a zároveň aj exempláre rastlín a živočíchov.

V odseku 1 sa navrhuje vypustiť úpravu týkajúcu sa biotopov a presunúť ju do nových trestných činov v § 301 a 301a. Taktiež sa z úvodnej vety vypúšťa odkaz na všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi, nakoľko zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „zákon č. 15/2005 Z. z.“) je relevantný iba vo vzťahu k odseku 2.

Ďalšiu zmenu v odseku 1 predstavuje úprava v doterajšom písmene d), ktorá sa navrhuje z dôvodu transpozície čl. 3 ods. 2 písm. q) smernice (EÚ) 2024/1203. Trestným má byť podľa tohto ustanovenia „*rušenie druhov živočíšnych druhov vymenovaných v písmene a) prílohy II k smernici Rady 92/43/EHS v chránenej lokalite v zmysle článku 6 ods. 2 uvedenej smernice, ak je významné*“. Smernica (EÚ) 2024/1203 pritom nedefinuje, čo sa má považovať za významné rušenie. Navrhujeme, aby sa na účely tohto trestného činu považovalo za významné také rušenie, ktoré spôsobí zranenie alebo úhyn chráneného živočicha v rozsahu najmenej 7 000 Eur.

Rozsah činu sa oproti doterajšej právnej úprave nemení a naďalej zostáva 7 000 Eur, pričom touto sumou sa rozumie spoločenská hodnota chránených rastlín a chránených živočíchov uvedená vo vyhláske Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Horná hranica trestnej sadzby sa v základnej skutkovej podstate stanovuje na tri roky v súlade s požiadavkami smernice (EÚ) 2024/1203.

V odseku 2 (doterajšom odseku 3) sa upravuje protiprávny obchod s chránenými rastlinami, chránenými živočíchmi a exemplármi rastlín a živočíchov. V porovnaní s doterajšou právnou úpravou dochádza k dvom významným zmenám.

Prvá zmena sa týka nového spôsobu určovania rozsahu pri exemplároch rastlín a živočíchov. V súčasnosti platí, že rozsah trestného činu pri exemplároch rastlín a živočíchov je určovaný na základe ich spoločenskej hodnoty.

Spoločenská hodnota exemplárov ohrozených druhov rastlín a živočíchov je v súčasnosti určovaná odborným vyjadrením Vedeckého orgánu CITES Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky v zmysle ustanovenia § 27 ods. 3 zákona č. 15/2005 Z. z., ktorý vychádza z indexu

IUCN (Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov), ktorý vyjadruje mieru ohrozenosti konkrétneho druhu a jeho trhovú hodnotu, pričom výsledná spoločenská hodnota sa určuje v čase spáchania skutku a variuje podľa uvedených koeficientov hodnôt, čo spôsobuje rôznorodosť pri posudzovaní trestnosti skutku vzhľadom k plynutiu času. Na základe uvedeného je možné považovať výpočet prostredníctvom uvedeného vzorca rozporuplný, najmä vo vzťahu k princípu právnej istoty. Zároveň je potrebné uviesť, že z indexov IUCN zároveň vychádza nariadenie (ES) č. 338/97 v platnom znení, ktorého prílohy určujúce mieru ochrany jednotlivých živočíchov sú aktualizované podľa indexov IUCN.

Z uvedeného dôvodu považujeme za vhodnejšie a pre potreby aplikačnej praxe za jednoduchšie využiť model založený na počte exemplárov, nie na ich spoločenskej hodnote.

Druhá zmena sa týka rozdelenia hranice trestnosti v závislosti od stavu ohrozenosti exemplárov. Pre exempláre rastlín a živočíchov uvedené v prílohe A nariadenia (ES) č. 338/97 v platnom znení sa navrhuje, aby išlo o trestný čin, ak sa protiprávne konanie týka najmenej dvoch exemplárov. Pre exempláre rastlín a živočíchov uvedené v prílohách B a C uvedeného nariadenia sa navrhuje, aby išlo o trestný čin, ak sa protiprávne konanie týka najmenej 15 exemplárov. Takto nastavené hranice trestnosti predstavujú transpozíciu kritéria zanedbateľného množstva, ktorým podmieňujú trestnú zodpovednosť definície trestného činu podľa čl. 3 ods. 2 písm. n) a o) smernice (EÚ) 2024/1203. Uvedeným sa zohľadňuje aj požiadavka podľa čl. 3 ods. 7 smernice (EÚ) 2024/1203, v zmysle ktorej sú členské štáty povinné pri posudzovaní toho, či ide o zanedbateľné množstvo, zohľadniť jednu alebo viacero zo 4 okolností. V tomto prípade sa zohľadňuje okolnosť v písmene a) počet položiek a v písmene c) stav ochrany dotknutých druhov živočíchov alebo rastlín.

Týmto ustanovením dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. n), o) a q) smernice (EÚ) 2024/1203.

V § 305a sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K § 305aa

Trestný čin týrania zvierat sa presúva z § 305a do § 305aa z dôvodu zavedenia nedbanlivostnej formy trestného činu porušovania ochrany chránených rastlín, chránených živočíchov a exemplárov rastlín a živočíchov v § 305a.

Pokiaľ ide o vecné zmeny, v odseku 1 písm. b) sa spojka „a“ nahrádza spojkou „alebo“. Oba spôsoby týrania (len „krutým“, ako aj len „surovým“ spôsobom) sú svojim charakterom také, že z pohľadu závažnosti konania voči integrite zvierat a po objektívnej stránke môžu napĺňať znaky trestného činu. V praxi a odbornej literatúre sa tieto pojmy rozlišujú - surovosť sa zameriava primárne na spôsob vykonania činu, ktorý je hrubý a bezohľadný (fyzická násilnosť - napríklad bitie, kopanie, pálenie, rezanie) a krutá trýzeň sa zameriava primárne na zámer (úmysel) a mieru spôsobeného telesného a tiež duševného utrpenia, ktoré presahuje bežné týranie a je často spojené so sadistickými pohnútkami. Ide o prejav zvlášť neľudského postoja, kde páchatel pociťuje uspokojenie z trápenia zvierat (sadizmus), alebo ide o mučenie zvierat. Aktuálne znenie si vyžaduje kumulatívne splnenie oboch spôsobov týrania, tak ako „krutý“, tak súčasne aj „surový“. Pri nahradení spojky „a“ spojkou „alebo“ nebude potrebný súbeh oboch vyššie uvedených konaní na to, aby mohol byť páchatel trestne stíhaný.

K bodu 66 (§ 305ab)

Trestný čin usmrtenia spoločenského zvierat'a bez primeraného dôvodu sa presúva z § 305aa do § 305ab z dôvodu zavedenia nebanlivostnej formy trestného činu porušovania ochrany chránených rastlín, chránených živočíchov a exemplárov rastlín a živočíchov v § 305a.

Pokiaľ ide o vecné zmeny, v odseku 2 písm. d) sa okrem trestnej recidívy navrhuje doplniť aj priestupkovú recidívu. Aktuálne znenie síce umožňuje trestno-právny postih za protiprávne konanie, ktorého sa páchatel' dopustil a bol právoplatne odsúdený súdom, nezohľadňuje však opakované protiprávne konanie (tzv. recidívu), ktorého sa páchatel' dopustil po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o uložení sankcie alebo iného opatrenia za priestupok alebo iný obdobný delikt, vydaných správnym orgánom tak, ako to je systematicky upravené a zohľadnené pri iných trestných činoch páchaných na zvieratách (napríklad trestný čin týrania zvierat, trestný čin zanedbania starostlivosti o zviera, atď.).

K bodu 67 (§ 305b)

Do § 305b ods. 1 a 2 sa dopĺňa nový kvalifikačný znak, a to trestnoprávna recidíva, nakoľko s prihliadnutím na závažnosť tejto činnosti sa javí ako potrebné osobitne postihovať aj trestnoprávnu recidívu takéhoto konania. V oboch prípadoch uvedených v § 305b ide len o postihnutie za priestupkovú recidívu, resp. postihnutie za priestupok alebo iný správny delikt na úrovni zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon č. 39/2007 Z. z.“), pričom absentuje postihnutie za trestnoprávnu recidívu na úrovni Trestného zákona.

Aktuálne znenie upravujúce recidívu umožňuje trestnoprávny postih za protiprávne konanie, ktorého sa páchatel' dopustil v období do 24 mesiacov po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o uložení sankcie alebo iného opatrenia za priestupok alebo iný obdobný delikt (viď. § 128 ods. 5 Trestného zákona) vydané správnym orgánom (spravidla orgánom veterinárnej starostlivosti) za spáchanie predchádzajúceho protiprávneho (obdobného) činu, ktorým môže byť najmä niektorý z priestupkov vo veterinárnej oblasti podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z. z. spáchaný na zvierati (tzv. priestupková recidíva).

Ak sa páchatel' priestupku po jeho prejednaní nenapravil a opätovne, v relatívne krátkom časovom období, sa dopustil ďalšieho protiprávneho činu, budú voči nemu použité prísnejšie a razantnejšie prostriedky trestného práva. Aktuálna právna úprava však neumožňuje trestno-právne postihnúť páchatel'a, ktorý sa v predchádzajúcom, časovo ohraničenom období dopustil trestného činu - „takého“ činu (nie priestupku alebo iného obdobného deliktu), za ktorý bol právoplatne odsúdený súdom (viď. § 128 ods. 6 Trestného zákona). Za „taký čin“ (v predchádzajúcom období spáchaný čin) sa považujú najmä trestné činy týrania zvierat podľa § 305aa Trestného zákona, zanedbanie starostlivosti o zviera podľa § 305ab Trestného zákona, organizovanie zápasov zvierat podľa § 305c Trestného zákona, či trestné činy poškodzovanie cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona, pytlactvo podľa § 310 Trestného zákona alebo porušovanie ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, ak tieto boli spáchané týraním zvierat'a.

Uvedeným vzniká paradoxná situácia, keď za predchádzajúce spáchanie priestupku alebo iného obdobného deliktu ako menej spoločensky nebezpečného konania možno pri ďalšom (novom) protiprávnom skutku spočívajúcom v zanedbaní starostlivosti o zviera zasiahnuť prostriedkami trestného práva, pričom v prípade predchádzajúceho spoločensky nebezpečnejšieho konania akým je trestný čin už použitie nástrojov trestného práva, pokiaľ nedôjde aj k súčasnému naplneniu zákonných znakov kvalifikovanej skutkovej podstaty, je

zjavne nemožné. V tejto súvislosti dávame do pozornosti trestný čin týrania zvierat podľa § 305a ods. 1 písm. a) Trestného zákona, ktorý recidívu páchatel'a už od začiatku zohľadňuje textom „Kto týra zviera, hoci bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý alebo za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený,“, ako aj navrhovaný trestný čin porušovanie ochrany zvierat podľa § 305d Trestného zákona, v rámci ktorého kvalifikovaná skutková podstata podľa § 305d ods. 2 písm. c), znie: „hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený alebo bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch postihnutý.“ Z predmetného dôvodu sa nám javí logické a potrebné, aby aj trestný čin zanedbania starostlivosti o zviera podľa § 305b Trestného zákona takouto úpravou disponoval.

K bodu 68 (§ 305c)

Navrhujeme, aby právna úprava výslovne obsahovala aj iné možnosti prevodu vlastníctva zvierat alebo súvisiace činnosti, ako je len „obchodovanie“ so zvieratami, ktoré predpokladá odplatu. Osobitný význam navrhovanej zmeny je najmä v prípade, ak ide o konanie s organizovaným či medzinárodným prvkom.

K bodu 69 (§ 305d)

V § 305d sa navrhuje zaviesť nový trestný čin porušovania ochrany zvierat.

Zavedenie nového trestného činu má slúžiť najmä proti tzv. množiteľom, ktorí za účelom dosiahnutia zisku neeticky rozmnožujú zvieratá a chovajú ich v nevhodných podmienkach, bez ohľadu na ich zdravie a pohodu. Súčasné trestné činy (napr. týranie zvierat, zanedbanie starostlivosti o zviera) sa zameriavajú hlavne na samotný akt, nie na organizovanú a dlhodobú činnosť zameranú na zisk z utrpenia zvierat. Je potrebné si uvedomiť, že z takejto podnikateľskej činnosti, ktorá je v rozpore s právnymi predpismi na úseku veterinárnej starostlivosti často profitujú nielen sami „množitelia“, ale aj výkupcovia/sprostredkovatelia, veterinári lekári (či už súkromní alebo úradní), prepravcovia zvierat a v neposlednom rade aj kupujúci, ktorí si kúpia mláďa z takýchto nelegálnych zdrojov, často cez anonymné inzeráty s cieľom získať lacné a rýchlo dostupné zviera bez preukazu pôvodu. Aj keď si to možno neuvedomujú, kúpou podporujú a udržiavajú tento biznis.

V zmysle súčasnej trestnej legislatívy kvalifikácia konaní, ktoré spočívajú v chove zvierat v nevhodných podmienkach, osobitne v „množiarnach“, je možná len ako týranie zvierat, resp. zanedbanie starostlivosti o zviera, ktoré sú pomerne ťažko preukazovateľné, napriek nespochybniteľnému faktu, že zvieratá – najmä suky v „množiarnach“, enormne trpia, či bez odbornej pomoci hynú. Protiprávne vývozy zvierat je možné v súčasnosti kvalifikovať ako trestný čin porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou podľa § 254. Na usvedčenie páchatel'a sa však vyžaduje jeho zastavenie na prechode štátnej hranice, čo do značnej miery sťažuje dokumentovanie tejto trestnej činnosti.

Z uvedených dôvodov sa navrhuje zaviesť trestný čin porušovania ochrany zvierat, pričom podľa odseku 1 písm. a) bude páchatel' trestne zodpovedný, ak spácha uvedené konania v rozsahu najmenej 7 000 eur. Rozsahom činu sa v zmysle § 124 ods. 3 rozumie pri trestných činoch proti životnému prostrediu súhrn majetkovej škody na životnom prostredí a získaného prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom.

Z dôvodu potreby chrániť integritu zvierat bez ohľadu na to, akú majetkovú hodnotu predstavujú pre páchatel'a sa navrhuje v odseku 1 písm. b) podmieniť trestnú zodpovednosť chovom viacerých zvierat v nevhodných podmienkach s prepojením na riziko ohrozenia života zvierat alebo spôsobenia im značných útrap.

K bodu 70 (§ 305e)

Doterajšie definície zvierat a spoločenského zvierat sa z dôvodu zavedenia nového trestného činu porušovania ochrany zvierat v § 305d presúvajú do nového § 305e.

V odseku 1 sa vypúšťajú slová „podľa osobitného predpisu držaných v zajatí“, pokiaľ ide o chránených živočíchov. Táto zmena znamená, že na účely § 305aa a 305b až 305d pôjde o rovnakých chránených živočíchov ako pri trestnom čine podľa § 305 a 305a.

Zároveň sa navrhuje rozšíriť okruh zvierat požívajúcich trestnoprávnu ochranu o kopytníky, šelmy, exempláre živočíchov a stavovcov držaných v zoologických záhradách.

V odseku 1 sa taktiež vypúšťa odkaz na trestný čin usmrtenia spoločenského zvierat bez primeraného dôvodu, pretože v tomto trestnom čine sa nepoužíva pojem „zvierat“, ale „spoločenské zvierat“, ktoré je definované v odseku 2.

K bodu 71 (§ 306 ods. 1)

V základnej skutkovej podstate navrhujeme s ohľadom na subsidiaritu trestnej represie stanoviť výšku rozsahu na väčší rozsah (20 000 eur). Pri výškach spoločenskej hodnoty drevín podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ktoré sú relatívne vysoké, ide v súčasnosti o trestný čin aj pri výrube drevín, ktorých počet je v jednotkách kusov, resp. v nižších desiatkach.

K bodom 72 a 73 (§ 306 ods. 2 až 4)

Do odseku 3 navrhujeme doplniť kvalifikačný znak závažnejší spôsob konania, ktorý bude vytvárať podmienky pre prísnejšie postihovanie niektorých foriem tejto trestnej činnosti – najmä organizovaných, alebo takých, na ktorých sa podieľajú osoby s určitými zákonnými právami a povinnosťami.

Pre postihovanie najzávažnejších foriem trestnej činnosti navrhujeme vytvoriť nový odsek 4, v ktorom sa bude na uvedené konania vzťahovať trestná sadzba päť rokov až desať rokov.

K bodu 74 (§ 306a až 306c)

K § 306a

V súlade s novou systematikou trestných činov proti životnému prostrediu sa zavádza samostatný trestný čin spáchaný z hrubej nebanlivosti aj pri trestnom čine porušovania ochrany stromov a krov.

K § 306b a 306c

Nový trestný čin neoprávneného umiestňovania príslušných komodít a príslušných výrobkov na trh sa zavádza z dôvodu transpozície čl. 3 ods. 2 písm. p) smernice (EÚ) 2024/1203.

Trestný čin reaguje na novú reguláciu na úrovni EÚ, ktorou je *Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2023/1115 z 31. mája 2023 o sprístupnení určitých komodít a výrobkov spojených s odlesňovaním a degradáciou lesov na trhu Únie a o ich vývoze z Únie, ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 995/2010 (ďalej len ako „nariadenie (EÚ) 2023/1115 v platnom znení“).*

Cieľom nariadenia (EÚ) 2023/1115 v platnom znení je minimalizovať podiel EÚ na odlesňovaní a degradácii lesov na celom svete, a tým prispieť k zníženiu globálneho odlesňovania, ako aj znížiť jej podiel na emisiách skleníkových plynov a strate biodiverzity na celom svete. Na tento účel sa v nariadení (EÚ) 2023/1115 v platnom znení stanovujú pravidlá týkajúce sa umiestňovania na trh, sprístupňovania na trh a vývozu z EÚ príslušných komodít (hovädzí dobytok, kakao, kávu, palmu olejnú, kaučuk, sója a drevo) a príslušných výrobkov uvedených v prílohe I nariadenia (EÚ) 2023/1115 v platnom znení, ktoré obsahujú príslušné komodity, boli nimi kŕmené alebo boli vyrobené s ich použitím.

Dôležitou informáciou je, že k odlesňovaniu tak, ako je definované v nariadení (EÚ) 2023/1115 v platnom znení – teda konverzia lesného pozemku na poľnohospodársky - na Slovensku ani v ostatných štátoch EÚ nedochádza. Napriek tomu sa nariadenie (EÚ) 2023/1115 v platnom znení vzťahuje aj na príslušné komodity a príslušné výrobky pochádzajúce z domácej produkcie a ich následné umiestnenie alebo sprístupnenie na vnútornom trhu Európskej únie.

Rozporom so zákazom uvedeným v osobitnom predpise sa rozumie porušenie čl. 3 nariadenia (EÚ) 2023/1115 v platnom znení, podľa ktorého sa príslušné komodity a príslušné výrobky nesmú umiestňovať na trh alebo sprístupňovať na trhu ani vyvážať, ak nie sú splnené všetky tieto podmienky:

- a) nespôsobujú odlesňovanie
- b) boli vyprodukované v súlade s príslušnými právnymi predpismi krajiny produkcie a
- c) sú opatrené vyhlásením o náležitej starostlivosti alebo zjednodušeným vyhlásením.

Zatiaľ čo prvé dve podmienky (a, b) chránia konkrétne environmentálne a právne hodnoty (zabraňujú odlesňovaniu a nelegálnej výrobe výrobkov), nesplnenie tretej podmienky (c), teda nesprístupnenie vyhlásenia o náležitej starostlivosti alebo zjednodušeného vyhlásenia, má výlučne administratívny charakter. Ide totiž o formálne potvrdenie súladu s podmienkami a) a b). Nesplnenie tejto dokumentačnej povinnosti samo o sebe nevedie k poškodeniu životného prostredia, ani neznamená, že komodity boli vyprodukované nelegálne alebo spôsobom vedúcim k odlesňovaniu.

Napriek tomu smernica (EÚ) 2024/1203 nerozlišuje medzi jednotlivými typmi porušenia článku 3 nariadenia (EÚ) 2023/1115 v platnom znení a zaväzuje členské štáty kriminalizovať každé úmyselné alebo hrubo nedbanlivostné porušenie tohto článku, bez ohľadu na to, či ide o reálne environmentálne škody (napr. dovoz produktov spojených s odlesňovaním) alebo len o formálne pochybenie (napr. nepredloženie vyhlásenia o náležitej starostlivosti, aj keď by boli ostatné podmienky splnené).

V zmysle požiadaviek smernice (EÚ) 2024/1203 preto môže dôjsť k situácii, že o trestný čin pôjde aj vtedy, keď príslušná komodita alebo príslušný výrobok pochádza z domácej produkcie a teda zjavne nepochádza z odlesňovania, ale došlo k formálnemu pochybeniu – absencii vyhlásenia o náležitej starostlivosti.

Podľa smernice (EÚ) 2024/1203 zároveň nemá ísť o trestný čin, ak sa uvedenie na trh, sprístupnenie na trhu alebo vývoz týka zanedbateľného množstva príslušných komodít a príslušných výrobkov. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa navrhuje implementovať kritérium zanedbateľného množstva tak, že sa v základnej skutkovej podstate nastaví rozsah pomerne vysoko, a to ako značný rozsah. Tým sa v prípade tohto trestného činu bude rozumieť trhovú cenu príslušných komodít alebo príslušných výrobkov prevyšujúca 250 000 Eur.

V § 306c sa zavádza nedbanlivostná forma trestného činu, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde v súlade s čl. 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2024/1203 o hrubú nedbanlivosť.

K bodu 75 (§ 307)

V súlade s novou systematikou trestných činov proti životnému prostrediu sa doterajší odsek 1 rozdeľuje na dve základné skutkové podstaty (jedna ohrozovací trestný čin, druhá poruchový). Pre postihovanie najzávažnejších foriem trestnej činnosti navrhujeme vytvoriť nový odsek 5, v ktorom sa bude na uvedené konania vzťahovať trestná sadzba päť rokov až desať rokov.

V celom § 307 navrhujeme pojem škoda nahradiť pojmom rozsah, ktorý navrhujeme jednotne používať pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu. Pojem rozsah považujeme za výstižnejšie a logické označenie kritéria závažnosti protiprávneho konania, nakoľko pri trestných činoch proti životnému prostrediu sa doňho započítava okrem majetkovej škody aj získaný prospech v príčinnej súvislosti s trestným činom.

K bodu 76 (§ 307a)

V novom § 307a ide o nedbanlivostný trestný čin šírenia nákazlivej choroby zvierat, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde o hrubú nedbanlivosť.

K bodu 77 (§ 308)

V súlade s novou systematikou trestných činov proti životnému prostrediu sa doterajší odsek 1 rozdeľuje na dve základné skutkové podstaty (jedna ohrozovací trestný čin, druhá poruchový). Pre postihovanie najzávažnejších foriem trestnej činnosti navrhujeme vytvoriť nový odsek 5, v ktorom sa bude na uvedené konania vzťahovať trestná sadzba päť rokov až desať rokov.

V celom § 308 navrhujeme pojem škoda nahradiť pojmom rozsah, ktorý navrhujeme jednotne používať pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu. Pojem rozsah považujeme za výstižnejšie a logické označenie kritéria závažnosti protiprávneho konania, nakoľko pri trestných činoch proti životnému prostrediu sa doňho započítava okrem majetkovej škody aj získaný prospech v príčinnej súvislosti s trestným činom.

Zároveň dochádza k zmene názvu ustanovenia a k vypusteniu pojmu nákazlivá choroba rastlín, pretože nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky ani v práve Európskej únie definovaný. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES (Ú. v. EÚ L 317, 23.11.2016) v platnom znení, ktoré je príslušným právnym predpisom v oblasti rastlinolekárskej starostlivosti, používa pojem škodca rastlín resp. karanténny škodca rastlín.

K bodu 78 (§ 308a)

V novom § 308a ide o nedbanlivostný trestný čin šírenia škodcov rastlín, pričom z hľadiska formy zavinenia pôjde o hrubú nedbanlivosť.

K bodom 79 až 82 (§ 309)

Dochádza k úprave názvu ustanovenia. Súčasný názov uvedeného ustanovenia je zavádzajúci, nakoľko zakladá trestnosť konania, ktoré spôsobí únik akýchkoľvek organizmov, pričom zo základnej skutkovej podstaty uvedeného trestného činu jednoznačne vyplýva, že ide o geneticky modifikované organizmy.

V celom § 309 navrhujeme pojem škoda nahradiť pojmom rozsah, ktorý navrhujeme jednotne používať pri všetkých trestných činoch proti životnému prostrediu. Pojem rozsah považujeme za výstižnejšie a logické označenie kritéria závažnosti protiprávneho konania, nakoľko pri trestných činoch proti životnému prostrediu sa doňho započítava okrem majetkovej škody aj získaný prospech v príčinnej súvislosti s trestným činom.

K zvýšeniu hornej hranice trestnej sadzby v odseku 2 z päť na šesť rokov dochádza kvôli kvalifikačnému znaku závažnejší spôsob konania, ktorý zahŕňa organizované skupiny. Odhaľovanie tejto formy trestnej činnosti si vyžaduje nasadenie špeciálnych vyšetrovacích prostriedkov, ktoré sú možné len pri zločinoch.

K bodu 83 (§ 309a)

Vytvorenie novej skutkovej podstaty trestného činu šírenia invázných nepôvodných druhov je reakciou na závažnosť hrozby, ktorú predstavujú pre spoločnosť invázne nepôvodné druhy (nepriaznivý vplyv na biodiverzitu, ľudské zdravie a hospodárstvo). Problematika invázných nepôvodných druhov organizmov je upravená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov v platnom znení a zákonom č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Rovnako ako aj pri niektorých vyššie uvedených trestných činoch proti životnému prostrediu, aj tu je v základnej skutkovej podstate trestnoprávnou hranicou väčší rozsah.

Trestným činom šírenia invázných nepôvodných druhov podľa § 309a dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 2 písm. r) smernice (EÚ) 2024/1203.

K bodom 84 a 85 (§ 310 až 310b)

K § 310

Trestný čin pytlactva sa navrhuje rozdeliť na dve samostatné skutkové podstaty, pričom jedna sa bude týkať zveri (§ 310), druhá rýb (§ 310a). Pre každú zo skutkových podstát sa navrhuje stanoviť iný rozsah činu.

S poukazom na znenie Trestného zákona je nevyhnutné konštatovať, že dochádza k zjavnej disproporcii v posudzovaní trestnosti skutkov páchaných na zvieratách a zároveň v stanovení trestných sadzieb. V uvedenej súvislosti dávame do pozornosti najmä znenie trestného činu porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona, kde pri usmrtení chráneného živočícha ide o trestný čin až v prípade, ak je rozsah trestného činu, respektíve spoločenská hodnota chráneného živočícha vo výške minimálne 7000 eur, pričom pri ulovení poľovnej zveri bez povolenia ide o trestný čin bez akéhokoľvek rozsahu. Zároveň v navrhovanom znení trestného činu porušovania ochrany zvierat podľa § 305d Trestného zákona je rozsah činu určený vo výške najmenej 7000 eur.

Uvedená diskrepancia sa prejavuje aj vo výške trestnej sadzby, kde za trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona je možné postihovať neoprávnené usmrtenie medveďa hnedého (*Ursus arctos*) až pri usmrtení 3 jedincov (spoločenská hodnota jedného jedinca je 2 500 eur), a to trestom odňatia slobody až na tri roky a pri ulovení len jedného jedinca medveďa hnedého (*Ursus arctos*) bez povolenia ide o trestný čin pytlactva podľa § 310 Trestného zákona s trestnou sadzbou odňatia slobody až na dva roky, pričom

medveď hnedý (*Ursus arctos*) nemá určenú dobu lovu a ani spoločenskú hodnotu poľovnej zveri vo vyhláske Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka č. 421/2013 Z. z., ktorou sa určuje spoločenská hodnota poľovnej zveri (ďalej len ako „vyhláska č. 421/2013 Z. z.“).

Usmrtenie chráneného živočícha vlka dravého (*Canis lupus*) je trestným činom porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona až pri usmrtení 5 jedincov (spoločenská hodnota jedného jedinca je 1 500 eur) s trestnou sadzbou až na tri roky, pričom pri ulovení len jedného jedinca vlka dravého (*Canis lupus*) bez povolenia ide o trestný čin pytliactva podľa § 310 Trestného zákona s trestnou sadzbou odňatia slobody až na dva roky. Spoločenská hodnota vlka dravého (*Canis lupus*) je vo vyhláske č. 421/2013 Z. z. stanovená na 2.000 eur.

Z uvedeného vyplýva, že spoločenská hodnota poľovnej zveri, ktorej účelom je stanovenie rozsahu trestného činu pytliactva podľa § 310 Trestného zákona, ktorého objektom je výkon práva poľovníctva a nie ochrana samotnej zveri, je zjavne vyššia ako spoločenská hodnota chránených druhov živočíchov. Účelom spoločenskej hodnoty chránených druhov živočíchov je stanovenie rozsahu trestného činu porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona, pričom vyjadruje spoločenskú, kultúrnu a biologickú hodnotu chránených živočíchov a je orientovaná na celospoločenský záujem na ochrane chránených druhov živočíchov a nie na výkon práva poľovníctva vykonávaného len úzkou skupinou osôb. Z uvedeného dôvodu považujeme za logické, aby sa v prípade trestného činu pytliactva zvýšil rozsah činu na 2 500 eur, aby sa vyvážili rozdiely v súčasných spoločenských hodnotách chránených živočíchov a poľovnej zveri a počty chránených živočíchov resp. zveri potrebné na založenie trestnej zodpovednosti.

Suma 2 500 eur bola stanovená na základe doterajšej aplikačnej praxe orgánov činných v trestnom konaní, keď najväčšie množstvo oznámených skutkov tvoria spravidla ulovené jedince srnca lesného (spoločenská hodnota 1.200 eur), diviaka lesného (spoločenská hodnota 600 eur) a jeleňa lesného (spoločenská hodnota 2.000 eur), pričom objasnenosť uvedených prípadov za rok 2024 bola na úrovni 15,79 %. Vo zvyšných prípadoch dochádza spravidla k postupu podľa § 228 Trestného poriadku. V uvedených prípadoch však z dôvodu neurčenia hranice medzi priestupkom a trestným činom takmer neexistuje možnosť posúdenia skutku ako priestupku podľa § 76 zákona č. 274/2009 Z. z., čo predstavuje zjavný rozpor so zásadou subsidiarity použitia trestného práva.

Z tohto dôvodu sa v čl. XII návrhu zákona dopĺňajú do zákona č. 274/2009 Z. z. nové priestupky, ktorými bude možné postihovať protiprávne konanie, ku ktorému došlo v rozsahu menej ako 2 500 eur.

Uvedený návrh predkladáme zároveň s poukazom na potrebu efektívnosti a hospodárnosti využívania síl a prostriedkov orgánov činných v trestnom konaní, ktoré by sa mali zamerať najmä na tie najzávažnejšie formy pytliactva, a to lov poľovnej zveri zakázaným spôsobom (rozsah sa navyšuje o 70%), ulovenie gravidnej zveri (rozsah sa navyšuje o 100%), lov trofejovej poľovnej zveri (rozsah sa navyšuje o 50%), prípadne lov poľovnej zveri, ktorá je zároveň chráneným živočíchom.

K § 310a

Navrhovaná skutková podstata zavádza rozsah trestného činu pytliactva pri porušení práva rybárstva v rozsahu prevyšujúcom 700 €, ktorý bude stanovený majetkovou ujmovou na cene

neoprávnene ulovených rýb, respektíve nákladmi na opätovné zarybnenie. V odseku 1 bude rovnako možné postihnúť aj lov rýb hromadne účinným alebo zavrhnutiahodným spôsobom, napríklad použitím žiabrovky, ktoré je možné považovať za jeden z najkrutejších spôsobov lovu rýb. Zároveň bude možné posudzovať ako trestný čin konanie páchatel'a, ktorý sa opakovane dopustí priestupku spočívajúcom v zásahu do výkonu práva rybárstva (priestupková recidíva).

V rámci aplikačnej praxe je najčastejším oznamovateľom uvedených prípadov protiprávneho konania rybárska stráž, ktorá v súvislosti s výkonom svojich oprávnení podľa § 24 písm. c) zákona č. 216/2018 Z. z. spisuje písomné záznamy o zistených podozreniach zo spáchania priestupkov, ktoré následne spolu s osobou obmedzenou na osobnej slobode podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku odovzdáva orgánom činným v trestnom konaní.

V súvislosti s uvedeným postupom sa javí ako nelogické, neefektívne a ne hospodárne vytváranie administratívnej a pracovnej záťaže na orgány činné v trestnom konaní v konaniach, ktoré by bolo možné prejednať podľa § 37 písm. h) zákona č. 216/2018 Z. z. príslušným okresným úradom a uložiť za ich spáchanie pokutu podľa § 39 uvedeného zákona.

S uvedenou úpravou súvisí aj doplnenie nových priestupkov do zákona č. 216/2018 Z. z. v čl. XV návrhu zákona, ktorým bude možné v priestupkovom konaní postihnúť konania, ku ktorým dôjde v rozsahu menej ako 2 500 eur.

K § 310b

Spoločným ustanovením pre trestné činy proti životnému prostrediu sa vykonáva transpozícia čl. 3 ods. 1 tretieho pododseku smernice (EÚ) 2024/1203, ktorý znie: *„Takéto konanie je protiprávne aj vtedy, keď sa vykonáva na základe oprávnenia vydaného príslušným orgánom členského štátu, ak takéto oprávnenie bolo získané podvodom alebo na základe korupcie, vydierania alebo donútenia, alebo ak takéto oprávnenie zjavne porušuje hmotnoprávne požiadavky“*. V znení spoločného ustanovenia navrhujeme niekoľko zmien oproti smernici (EÚ) 2024/1203, a to najmä pokiaľ ide o slovo „podvodom“, pretože cieľom smernice (EÚ) 2024/1203 nie je, aby bol trestne zodpovedný za trestný čin proti životnému prostrediu páchatel', ktorý pri získaní oprávnenia (nech už preň právny poriadok SR používa pojem povolenie, súhlas alebo iný pojem) spáchal trestný čin podvodu, ale páchatel', ktorý uviedol správny orgán do omylu tým, že uvedie v podkladoch, na základe ktorých správny orgán rozhoduje, nepravdivé, neúplné alebo pozmenené údaje.

Zavedenie tejto právnej úpravy znamená, že v trestnom konaní bude musieť orgán činný v trestnom konaní posudzovať ako predbežnú otázku hmotnoprávneho charakteru, či bolo rozhodnutie správneho orgánu vydané v súlade so zákonom. Podkladmi pre riešenie takejto predbežnej otázky môžu byť výsledok výkonu kontroly nadriadeným orgánom, dozoru prokuratúry v rámci netrestnej agendy alebo súdny prieskum v správnom súdnictve.

Nakoľko podľa smernice (EÚ) 2024/1203 sa toto ustanovenie vzťahuje na všetky trestné činy podľa čl. 3 ods. 2 až 4, v spoločnom ustanovení sa odkazuje nielen na trestné činy proti životnému prostrediu, ale aj na trestný čin Neoprávnenej výroby a nakladania s rádioaktívnymi látkami, rádioaktívnymi materiálmi, jadrovými materiálmi, vysoko rizikovými chemickými látkami a vysoko rizikovými biologickými agensmi a toxínmi podľa § 298, pretože sa ním transponuje čl. 3 ods. 2 písm. l) smernice (EÚ) 2024/1203.

K bodu 86 (§ 326a)

Navrhované vypustenie trestného činu ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona nadväzuje na diskusie, ktoré vedie ministerstvo spravodlivosti na politickej aj odbornej úrovni so zástupcami Európskej komisie, ako aj zástupcami Rady Európy (GRECO). Od schválenia právnej úpravy, ktorou sa od 1. januára 2021 zaviedol trestný čin ohýbania práva, vyvoláva právna úprava častokrát odôvodnené výhrady zo strany orgánov Európskej únie, ako aj GRECO. Kritika právnej úpravy prichádza aj zo Súdnej rady Slovenskej republiky, ktorá prezentoval niekoľko návrhov na zmenu existujúcej právnej úpravy. Jednotiacim prvkom nadnášaných výhrad je nedostatočná úprava garancií pre sudcov tak, aby nedochádzalo k zneužívaniu trestného činu ohýbania práva proti sudcom.

Európska komisia prvýkrát formulovala svoje výhrady a odporúčania v Správe o právnom štáte 2022 *„Táto zmena sa zaviedla v kontexte všeobecného úsilia o posilnenie režimu integrity sudcov, no niektoré zainteresované strany sa naďalej obávajú, že by sa toto ustanovenie mohlo zneužívať. Iné zainteresované strany sa zas domnievajú, že proti zneužívaniu existujú dostatočné záruky, konkrétne možnosť, aby zasiahla Súdna rada SR. Hoci európske normy stanovujú, že vo výnimočných prípadoch úmyselného pochybenia alebo hrubej nebanlivosti musia sudcovia prevziať zodpovednosť za svoje súdne rozhodnutia, formy konania, ktoré môžu predstavovať trestný čin, by mali byť vymedzené dostatočne jasne a presne a každý režim, ktorým sa riadi osobná zodpovednosť sudcov, musí poskytovať potrebné záruky, aby sa zabránilo akémukoľvek riziku zneužitia. V súlade s uvedenými normami je potrebné zaviesť záruky, ktoré sa majú riadne dodržiavať v praxi. Doteraz nebol na základe tohto ustanovenia stíhaný žiadny sudca, bolo však podaných niekoľko trestných oznámení.“* Predmetné výhrady boli uvedené aj v Správe o právnom štáte 2023 *„V praxi bolo do marca 2023 na základe tohto ustanovenia podaných viac ako 100 trestných oznámení a jeden sudca bol za tento trestný čin odsúdený na súde. Úrad špeciálnej prokuratúry informoval o veľkom zaťažení spojenom s vybavovaním všetkých týchto šikanózných podaní, ktoré boli doteraz zamietnuté v počiatočných fázach konania. Možnosť súdnej rady zastaviť trestné konanie proti sudcovi hlasovaním najmenej desiatich jej členov, ako sa opisuje v predchádzajúcich vydaniach Správy o právnom štáte, sa môže uplatniť až po tom, ako bude uznesenie o vznesení obvinenia právoplatné, čo znamená, že v čase hlasovania v súdnej rade o danej veci môže byť dotknutý sudca už vo väzbe. Zainteresované strany zopakovali, že samotná existencia takéhoto trestného činu a možnosti takéhoto podania má na sudcov negatívny psychologický vplyv, keďže vzhľadom na nejasnosť a nedostatočné záruky by prípadne mohlo dôjsť k zneužitiu tohto ustanovenia. Keďže v súvislosti s trestným činom „ohýbania práva“ sa neposkytli žiadne dodatočné záruky, v súvislosti s odporúčaním z roku 2022 sa nedosiahol žiadny pokrok.“*

V nadväznosti na výhrady Európskej komisie bola vláda pripravená zrušiť trestný čin „ohýbania práva“ ako súčasť balíka reforiem trestného práva, o ktorom sa v súčasnosti diskutuje v slovenskom parlamente. Keďže je však súčasťou slovenského Plánu obnovy a odolnosti, jednoduché zrušenie tohto trestného činu nebolo možné. Právna úprava však bola v rámci zákona č. 40/2024 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony doplnená o procesnú situáciu, keď je stíhaný sudca preklasifikovaný z iného trestného činu na trestný čin ohýbania práva, a zároveň sa pridáva 60-dňová lehota, v ktorej sa dotknutý sudca bude môcť obrátiť na Súdnu radu Slovenskej republiky s návrhom na zamietnutie stíhania za tento trestný čin. Okrem toho sa doplnilo prechodné ustanovenie, ktoré jasne stanovilo, že zavedená lehota začne plynúť pre sudcov obvinených z tohto trestného činu pred nadobudnutím účinnosti zákona. Na základe novelizovaných zákonov Súdna rada Slovenskej republiky doposiaľ vyjadrila nesúhlas s trestným stíhaním troch sudcov, čo viedlo k zastaveniu trestného stíhania, a rozhodnutia boli prijaté jednomyselne (t. j. členovia menovaní predchádzajúcou vládou tiež hlasovali za takéto

rozhodnutie), čo svedčí o neutrálnom zameraní a účinnosti tohto nariadenia. Súdna rada Slovenskej republiky privítala tieto prijaté zmeny.

GRECO vo vzťahu k trestnému činu uvádza nasledovné odporúčania:

„I) zrušiť § 326a Trestného zákona v celom rozsahu alebo

II) ak sa ponechá:

1. zavedenie dodatočných včasných a účinných záruk v právnych predpisoch na ochranu sudcov obvinených z ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona, konkrétne obmedzenie rozsahu jeho uplatňovania výlučne na prípady zlomyselného a vedomého úmyslu a zabezpečenie automatického prerušenia trestného stíhania, kým súdna rada nerozhodne; a zároveň

2. posilnenie nezávislosti a schopnosti súdnej rady presadzovať tieto záruky bud'

a) revíziou zloženia súdnej rady s cieľom zabezpečiť jasnú väčšinu sudcov zvolených ich kolegami, alebo

b) ak sa zachová súčasné zloženie, zavedením spoľahlivých záruk na zaistenie bezpečnosti funkčného obdobia pre svojich členov vrátane výslovne vymedzených právnych dôvodov na odvolanie, ktoré nie sú vágne, široké ani diskrečné a ktoré sú sprevádzané primeranými procesnými zárukami zaručujúcimi právo na odvolanie a spravodlivé súdne konanie/konanie.

Trestná zodpovednosť by mala byť možná len v prípadoch zlého konania, úmyselného zneužitia a pravdepodobne závažnej alebo hrubej nebanlivosti. V jednom zo svojich stanovísk ďalej objasnil, že samotná skutočnosť, že sudca sa úmyselne rozhodol, že sa nebude riadiť zavedenými normami alebo judikatúrou, by sa sama osebe nemala stať dôvodom osobnej zodpovednosti, ale musí sa posudzovať na základe určitých kritérií, ako je napríklad to, či škoda bola spôsobená úmyselne/úmyselne alebo extrémnou/hrubou nebanlivosťou.

Hodnotiaci tím takisto poznamenáva, že na základe preskúmania existujúcej judikatúry súdna rada skúma, či sú splnené podmienky na trestné stíhanie sudcu podľa § 326a, t. j. či správanie sudcu spĺňa všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu ohýbania zákona, bez toho, aby posúdila širšiu podstatu veci, preskúmanie dôkazov, výpovede svedkov alebo spáchanie iného trestného činu.

Hodnotiaci tím uznáva, že šikanózne vedenie trestného konania proti sudcovi zo strany zrušených účastníkov konania sa v niektorých európskych štátoch stalo bežným. Domnieva sa, že súčasné záruky v Slovenskej republike sú nedostatočné, najmä za okolností, keď, ako sa o tom diskutovalo počas návštevy a ako sa stalo v praxi, môže byť sudca spočiatku obvinený za iné nesúvisiace trestné činy, ktoré sa neskôr preklasifikujú na TČ podľa § 326a. Až po zmene kvalifikácie môže byť súdna rada vyzvaná, aby vstúpila do konania. Medzitým bude mať predĺžená vyšetrovacia väzba obvineného sudcu až do rozhodnutia o jeho zrušení pravdepodobne vážne, osobné a profesijné dôsledky. Takáto situácia si vyžaduje zavedenie dodatočných včasných a účinných právnych záruk, ak sa má zachovať § 326a, ako je posilnenie právomocí súdnej rady namietat' proti trestnému stíhaniu od začiatku bez toho, aby bola podmienená podaním žiadosti obvineným sudcom; zavedenie automatického prerušenia trestného stíhania, kým súdna rada nerozhodne o obžalobe; splnomocniť súdnu radu, aby posúdila, či ide o prípad prima facie, a to rozšírením rozsahu jej preskúmania, alebo dokonca striktne obmedziť rozsah pôsobnosti § 326a na prípady zlomyselného konania, vedomého úmyslu a možno hrubej nebanlivosti.“

Súdna rada Slovenskej republiky v rámci výkonu svojej pôsobnosti taktiež citlivo vníma problematiku trestného činu ohýbania práva. Vo svojom uznesení č. 464/2024 z 20. novembra 2024 navrhla súdna rada dve alternatívy. Prvá alternatíva podnecuje ministra spravodlivosti,

aby inicioval legislatívne konanie, na základe ktorého vláda Slovenskej republiky predloží Národnej rade Slovenskej republiky vládny návrh zákona, ktorým bude z Trestného zákona vypustený § 326a Trestného zákona upravujúci skutkovú podstatu trestného činu ohýbania práva a ustanovenia Trestného poriadku a zákona o Súdnej rade, ktoré upravujú právo sudcu obvineného pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona navrhnúť Súdnej rade vyslovenie nesúhlasu s jeho trestným stíhaním pre tento trestný čin a tomu zodpovedajúcu pôsobnosť Súdnej rady o takomto návrhu obvineného sudcu rozhodnúť, budú zmenené tak, že sudca bude mať právo navrhnúť Súdnej rade, aby vyslovila nesúhlas s jeho trestným stíhaním pre akýkoľvek trestný čin uvedený v osobitnej časti Trestného zákona v prípade, ak dospeje k záveru, že trestné stíhanie sudcu predstavuje zásah do nezávislosti súdnej moci. Druhá alternatíva podnecuje ministra spravodlivosti, aby inicioval legislatívne konanie, na základe ktorého vláda Slovenskej republiky predloží Národnej rade Slovenskej republiky vládny návrh zákona, ktorým bude z Trestného zákona vypustený § 326a Trestného zákona upravujúci skutkovú podstatu trestného činu ohýbania práva a z Trestného poriadku a zákona o Súdnej rade budú vypustené ustanovenia, ktoré upravujú právo sudcu obvineného pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona navrhnúť Súdnej rade vyslovenie nesúhlasu s jeho trestným stíhaním pre tento trestný čin a tomu zodpovedajúcu pôsobnosť Súdnej rady o takomto návrhu obvineného sudcu rozhodnúť.

Vo väzbe na vyššie uvedené má predkladateľ za to, že ako najvýhodnejším riešením sa javí byť vypustiť trestný čin ohýbania práva a súčasne zmeniť doterajší režim vyslovovania nesúhlasu súdnej rady s trestným stíhaním sudcu pre trestný čin ohýbania práva na súhlas súdnej rady s trestným stíhaním sudcu pre akýkoľvek trestný čin, ktorého sa mohol dopustiť svojou rozhodovacou činnosťou. Táto zmena je v súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027 „LEPŠIE, POKOJNEJŠIE A BEZPEČNEJŠIE ŽIŤ“, v ktorom sa vláda Slovenskej republiky zaviazala zvážiť zrušenie alebo podstatnú zmenu skutkovej podstaty trestného činu ohýbania práva.

Na uvedené okrem nevyhnutných zmien Trestného poriadku reagujú aj zmeny v čl. IV a V.

K bodom 87 až 89 [§ 348 ods. 1 písm. l) až n)]

Navrhovaným doplnením § 348 Trestného zákona o nové písmeno n) sa reaguje na aplikačné potreby vyplývajúce z praxe využívania elektronického monitoringu osôb, prostredníctvom technických prostriedkov v zmysle zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Cieľom je posilniť ochranu účinnosti rozhodnutí súdov a iných orgánov verejnej moci v prípadoch, keď je osobe uložená povinnosť podrobiť sa takejto forme kontroly.

Doterajšia právna úprava nepostihuje dostatočne všetky formy konania, ktorými môže dôjsť k mareniu alebo podstatnému sťaženiu výkonu rozhodnutí ukladajúcich povinnosť podrobiť sa kontrole prostredníctvom technických prostriedkov. V praxi ide najmä o situácie, keď kontrolovaná osoba bez povolenia opustí určené miesto pobytu, manipuluje s technickým zariadením, znemožňuje jeho funkčnosť alebo opakovane porušuje stanovený režim, čím dochádza k oslabeniu účelu kontroly. Navrhované ustanovenie explicitne vymedzuje závažné alebo opakované konania smerujúce k mareniu výkonu rozhodnutia v kontexte elektronického monitoringu. Tým sa zvyšuje právna istota a predvídateľnosť právnej úpravy, keďže adresáti právnych noriem budú jednoznačne informovaní o trestnoprávných následkoch takéhoto konania.

Zavedenie nového písmena m) zároveň sleduje preventívny účinok, keďže jasné zakotvenie sankcionovateľnosti porušení podmienok elektronického monitoringu má viesť k vyššej miere rešpektovania uložených povinností. Elektronický monitoring predstavuje významný nástroj umožňujúci efektívnu kontrolu osôb bez potreby ich izolácie v ústavoch na výkon väzby a trestu, čím prispieva k humanizácii trestnej politiky a znižovaniu nákladov štátu.

Doplnenie ustanovenia tak reflektuje vývoj v oblasti trestnej politiky a reaguje na potrebu zabezpečiť účinnosť a dôveryhodnosť alternatívnych foriem výkonu rozhodnutí. Navrhovaná úprava je v súlade s požiadavkami na ochranu verejného záujmu, ako aj s princípom primeranosti, keďže postihuje len závažné alebo opakované porušenia povinností uložených rozhodnutím orgánu verejnej moci.

K bodu 90 (§ 352b)

Trestný čin falšovania, pozmeňovania a vyhotovenia nepravdivého lekárskeho predpisu, preskripčného záznamu a lekárskeho poukazu sa zavádza ako reakcia na nárast falšovania receptov na výdaj lieku. Takéto konanie spôsobuje nedostatky liečiv na trhu, čo závažným spôsobom ohrozuje verejné zdravie.

Objektom trestného činu je ochrana verejného zdravia.

Objektívna stránka trestného činu pozostáva z viacerých alternatív konania – falšovanie, napodobnenie, pozmenenie obsahu alebo vyhotovenie nepravdivého lekárskeho predpisu, preskripčného záznamu alebo lekárskeho poukazu, nechanie si vyhotoviť alebo použitie takého lekárskeho predpisu, preskripčného záznamu alebo lekárskeho poukazu.

Páchateľom trestného činu môže byť každá trestne zodpovedná fyzická osoba. Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje úmyselné zavinenie.

Lekárskym predpisom sa rozumie aj osobitné tlačivo lekárskeho predpisu označené šikmým modrým pruhom (§ 51 ods. 4 zákona č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

K bodu 91 (§ 355 ods. 1 a 2)

Zmena predmetného ustanovenia je nutná vzhľadom na súčasnú situáciu po vstupe Slovenskej republiky do schengenského priestoru, kde už kontrola na štátnych hraniciach vo vnútrozemí neexistuje. Z praktických príkladov ide najmä o stav, keď občania Slovenskej republiky organizujú prevádzachstvo na území Maďarska a prechod cez štátnu hranicu s Rakúskom, pričom na vznesenie obvinenia je dostatok dôkazov v režime „Vyhradené“ a iné, avšak tieto dôkazy nemôžu byť použité, nakoľko páchatelia neprekročili územie Slovenskej republiky. Taktiež, ako príklad uvádzame, že Trestný zákon Maďarska aj Rakúska takéto prevádzachstvo na území iného štátu už pozná a z výkladu je zrejmé, že ak sa občan Maďarska, resp. Rakúska, dopustí prevádzachstva medzi hranicami Európskej únie, tak sa bude trestne stíhať na ich území na základe tohto Trestného zákona, ak už nebol trestne stíhaný za tento skutok v inom štáte.

Zároveň poukazujeme na § 356, ktorý je taktiež pod názvom prevádzachstvo, kde už takáto kvalifikácia daného trestného činu je uvedená a je možné stíhať páchatel'ov, ak ku skutku došlo mimo územia Slovenskej republiky. Preto je potrebné v danej veci zosúladiť § 355 a 356.

V neposlednom rade prijatím Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky vládou Slovenskej republiky a jej schválením Národnou radou Slovenskej republiky sa vytvárajú podmienky na

plnenie navrhovanej bezpečnostnej politiky a jednotlivých opatrení. V čl. 63 bolo prijaté, že v boji proti nelegálnej migrácii bude Slovenská republika aktívne formovať migračnú politiku Európskej únie s cieľom kontrolovať migračné toky do štátov Európskej únie, chrániť vonkajšie hranice Európskej únie a presadzovať udržateľnú migračnú a azylovú politiku Európskej únie. Bude posilňovať účinnosť kontroly hraníc v boji proti nelegálnemu prekročeniu hraníc a prevádzачstvu a podporovať dôsledné uplatňovanie predpisov v oblasti pobytu cudzincov a ich práv. Slovenská republika sa zaviazala prijať legislatívne zmeny umožňujúce rozšírenie trestného činu prevádzачstva aj na hranice členských štátov schengenského priestoru.

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky je zásadným strategickým dokumentom v oblasti bezpečnosti štátu.

K bodu 92 (§ 356)

Uvedená skutková podstata je v súčasnosti bez odsekov, čo predstavuje značný problém pri dokumentovaní a dokazovaní rozmáhajúceho sa zločinu. V danom ustanovení ide najmä o uzatváranie účelových sobášov a nelegálne zamestnávanie. Zvyšujúci sa trend v oblasti migrácie pri uzatváraní účelových sobášov je zrejmý. Cudziniec jednoduchšie, bez prekonávania bežnej migrácie z domovskej krajiny rôznymi spôsobmi cez viaceré štáty sa jednoduchšie dostane k získaniu pobytu v rámci Európskej únie. Na organizácii účelového sobáša participujú viaceré osoby. Konajú ako organizovaná skupina, avšak za súčasného znenia § 356 nie je možné takúto skupinu obviňovať za závažnejší spôsob konania.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti a potrebu reflektovať na aktuálny stav a nebezpečenstvo vyplývajúce z nelegálnej migrácie navrhujeme rozšíriť § 356 o kvalifikované skutkové podstaty.

Prvý odsek postihuje páchatel'ov, ktorí umožnia alebo pomáhajú uvedeným osobám k neoprávnenému pobytu, neoprávnenému zamestnaniu alebo ich sprostredkovaniu bez toho, aby k tomu boli motivovaní finančnými výhodami. Toto ustanovenie má chrániť záujem štátu na kontrole osôb a potrebe regulovať prísťahovalectvo a zabrániť nelegálnemu zlegalizovaniu pobytu.

V niektorých prípadoch dochádza k účelovým sobášom aj bez finančnej výhody, čo podľa súčasnej právnej úpravy nie je možné trestnoprávne postihovať. V budúcnosti môže ísť aj o osoby podozrivé z terorizmu, ktoré prišli na územie Európskej únie počas tzv. migračnej krízy bez potrebných dokladov, a zároveň povolenie na pobyt ani prostredníctvom azylového konania nezískajú, avšak práve účelovým manželstvom to dosiahnuť môžu.

Druhý odsek postihuje páchatel'ov, ktorí umožnia alebo pomáhajú osobám uvedeným v odseku 1 k neoprávnenému pobytu, neoprávnenému zamestnaniu alebo ich sprostredkovaniu s cieľom získania finančnej alebo inej výhody.

Znak „v úmysle získať pre seba alebo iného priamo či nepriamo finančnú výhodu alebo inú výhodu“ charakterizuje pohnútku konania páchatel'a, ktorá sa musí preukázať. Nie je potrebné, aby finančná alebo iná výhoda bola skutočne dosiahnutá, stačí, ak sa preukáže, že páchatel' konal v úmysle získať ju.

Navrhované znenie kvalifikovaných skutkových podstát v odsekoch 3 až 5 trestného činu prevádzачstva bude postihovať aj organizované skupiny. Potreba postihovať organizované

skupiny je vysoko aktuálna, a to vzhľadom na sofistikovaný postup týchto osôb resp. skupín, a ich prípadné napojenie aj na teroristické zoskupenia.

Za zjavne neprimerané pracovné podmienky je možné považovať pracovné podmienky, ktoré sa výrazne odchyľujú od štandardov vyplývajúcich z pracovnoprávnych predpisov, kolektívnych zmlúv alebo vnútorných predpisov zamestnávateľa. Za neprimeranú pracovnú podmienku možno považovať napríklad mzdu, ktorá je nižšia ako minimálna mzda alebo ak poskytnutá prestávka v práci nedosahuje zákonom ustanovený minimálny časový rozsah.

Osobitne vykorisťujúce pracovné podmienky podľa § 251a ods. 2 písm. c) sa odlišujú od zjavne neprimeraných pracovných podmienok podľa § 356 ods. 3 písm. d) tým, že predstavujú kvalitatívne vyšší stupeň zásahu do ľudských práv osôb a ich dôstojnosti. Osobitne vykorisťujúce pracovné podmienky nepredstavujú každé porušenie pracovnoprávnych predpisov, ale ide o také porušenie pracovnoprávnych predpisov, ktoré je spôsobilé naplniť znaky vykorisťovania v zmysle trestného práva. Za osobitne vykorisťujúce pracovné podmienky možno považovať také pracovné podmienky, pri ktorých dochádza k systematickému a dlhodobému zneužívaniu pracovnej sily osoby, spravidla v súvislosti s využívaním jej zraniteľnosti alebo závislosti.

K bodom 93 a 94 (§ 360 ods. 2 a 3)

Cieľom predloženej novely je posilnenie trestnoprávnej ochrany osôb ohrozených závažnými formami nebezpečného vyhrážania. Platná právna úprava zaraďuje spáchanie trestného činu z osobitného motívu, na chránenej osobe a jeho spáchanie závažnejším spôsobom konania medzi okolnosti odôvodňujúce trestnú sadzbu od šiestich mesiacov do troch rokov.

V aplikačnej praxi sa však ukazuje, že vyhrážanie z osobitného motívu, voči chránenej osobe alebo vyhrážanie realizované závažnejším spôsobom konania predstavuje kvalitatívne vyšší stupeň spoločenskej nebezpečnosti, ktorý si vyžaduje prísnejšiu trestnoprávnu reakciu. Dôvodom je vyššia závažnosť konania páchatel'a v prípadoch, keď je útok smerovaný proti chránenej osobe alebo je spáchaný spôsobom, ktorý významne zvyšuje intenzitu vyvolanej obavy a nebezpečenstvo pre poškodeného.

Osobitne ide o prípady domáceho násillia, dlhodobého vyhrážania, vyhrážania z pomsty a so sexuálnym motívom, vyhrážok so zbraňou alebo vyhrážok voči deťom, seniorom a iným zraniteľným osobám.

Navrhuje sa preto presunúť kvalifikačné znaky „z osobitného motívu“, „na chránenej osobe“ a „závažnejším spôsobom konania“ z odseku 2 do nového odseku 3 a ustanoviť pre tieto prípady prísnejšiu trestnú sadzbu odňatia slobody na jeden rok až päť rokov.

Navrhovaná právna úprava sleduje preventívny účinok trestného práva, vytvára väčší priestor na individuálne posúdenie závažných prípadov nebezpečného vyhrážania súdmi a zároveň umožní adekvátne reagovať na oznámenia domáceho násillia a prispeje k prevencii vzniku prípadov domáceho násillia s tragickým následkom

K bodom 95 a 96 (§ 367 ods. 1 a 367a)

Cieľom legislatívnej úpravy je zabezpečiť takú právnu úpravu trestného činu kupliarstva, aby jeho aplikácia bola vylúčená v prípadoch, ak je obeťou dieťa. Navrhovaná úprava má za cieľ zvýšiť úroveň ochrany detí pred sexuálnym vykorisťovaním a odstrániť nejasnosti, ktoré v aplikačnej praxi vznikali. Platné znenie ustanovenia § 367 Trestného zákona umožňuje, aby

boli za „osoby využívané na prostitúciu“ považované aj osoby mladšie ako 18 rokov. Takýto prístup je v rozpore s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky, podľa ktorých dieťa nemôže byť nikdy považované za osobu dobrovoľne vykonávajúcu prostitúciu, ale výlučne za obeť sexuálneho vykorisťovania.

V prípade, ak je skutok vykazujúci znaky trestného činu kupliarstva spáchaný na dieťati, tento skutok bude postihovaný ako trestný čin obchodovania s ľuďmi v zmysle § 179 ods. 2.

Zákonodarca považuje za potrebné takouto právnou úpravou reagovať na aktuálnu aplikačnú prax, kedy je v mnohých prípadoch konanie páchatelia vykazujúce znaky skutkovej podstaty trestného činu obchodovania s ľuďmi spáchaného na dieťati kvalifikované ako trestný čin kupliarstva. V takýchto prípadoch je orgánmi činnými v trestnom konaní nesprávne kvalifikovaný skutok. Následkom nesprávnej kvalifikácie skutku je nielen odlišná výška trestnej sadzby, ale aj odlišné zaobchádzanie s obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, pretože v danom prípade je kľúčová úloha podporných a ochranných inštitútov pre obeť, ktoré sú v obzvlášť zraniteľnou obeťou. Nakoľko v týchto prípadoch je obeťou dieťa, zákonodarca považuje za obzvlášť dôležité zaviesť takúto jednoznačnú právnu úpravu, čím sa posilňuje právna istota a zabezpečuje sa jednotný postup pri kvalifikácii uvedeného trestného činu spáchaného na dieťati v súlade s medzinárodnými štandardmi ochrany detí.

Zavedenie uvedeného ustanovenia do Trestného zákona má za cieľ jasne vymedziť postup pri kvalifikácii trestného činu a vedenie vyšetrovania pre orgány činné v trestnom konaní.

K bodu 97 (§ 378)

Ustanovuje sa nová skutková podstata trestného činu porušovania osobnostných práv digitálnym falšovaním, osobitne prispôbená pre obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam (ďalej len „mediálny obsah“) vyhotovený alebo upravený prostredníctvom počítačového programu. Realisticky vyzerajúci mediálny obsah vytvorený alebo upravený počítačovým programom, spravidla pomocou umelej inteligencie (AI), známy ako deepfakes, je na vzostupe už niekoľko rokov a začína meniť doterajšiu paradigmu nášho vnímania mediálnej reality.

Označený spôsob manipulácie s mediálnym obsahom skrýva značné riziká ako pre demokratický rozhodovací proces (typicky volebná manipulácia), tak aj pre osobné a majetkové práva jednotlivcov. Doterajšia skúsenosť ukazuje, že ani samotná povinnosť označovať mediálny obsah upravený pomocou umelej inteligencie dostačujúcim spôsobom nevystihuje rizikovú povahu takéhoto mediálneho obsahu s často závažnými dopadmi do sféry dotknutých osôb v prípade jeho šírenia, a preto sa nemožno vyhnúť použitiu prostriedkov trestného práva.

Objektom trestného činu je ochrana demokratických procesov a individuálnych práv jednotlivcov pred digitálne manipulovaným alebo umelo vytvoreným mediálnym obsahom, ktorý vytvára dojem autentického videozáznamu, obrazového alebo zvukového záznamu dotknutej osoby.

Objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu podľa § 378 spočíva v neoprávnenom poskytnutí, zverejnení alebo sprístupnení mediálneho obsahu tretej osobe/tretím osobám, ktorý bol vytvorený alebo upravený prostredníctvom počítačového programu, vyvolávajúceho dojem verného zobrazenia osobnostných prejavov dotknutej osoby.

Subjekt označeného trestného činu je všeobecný. Páchateľom môže byť každá trestne zodpovedná osoba, ktorá poruší právo na ochranu osobnosti inej osoby tým, že tretej osobe alebo verejnosti sprístupní obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam vyhotovený alebo upravený počítačovou technikou, ktorý vyvoláva dojem vernej reprodukcie najmä vzhľadu, správania alebo ústnych prejavov tejto osoby.

Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje úmyselné zavinenie. Pre trestnú zodpovednosť páchatel'a sa vyžaduje, aby mal vedomosť o tom, že koná neoprávnene jedným zo spôsobov uvedenom v základnej skutkovej podstate.

Pre naplnenie znakov predmetnej skutkovej podstaty je relevantné, že mediálny obsah musí byť vytvorený alebo upravený prostredníctvom počítačového programu. To znamená, že sa vzťahuje len na obsah, ktorý je vytvorený alebo upravený pomocou príslušných počítačových programov (softvéru), najmä pomocou umelých neurónových sietí (schopných simulovať veľmi vysoký stupeň autenticity), a je teda k dispozícii v digitálnej forme ako obrazové a/alebo zvukové súbory. Označená skutková podstata preto vylučuje najmä manipulácie vo forme ručne vytvorených obrazových koláží alebo osobne vytvorených hlasových imitácií. Nie je pritom dôležité, či bol mediálny obsah úplne vytvorený pomocou príslušného softvéru alebo či bol existujúci (pôvodný) obsah následne upravený pomocou počítačovej technológie, pretože skutková podstata označeného trestného činu sa vzťahuje na oba varianty.

Takto vytvorený alebo upravený mediálny obsah musí vytvárať dojem realistického (skutočného) obrazu (vonkajšieho vzhľadu alebo správania) alebo zvukového záznamu verbálnych prejavov inej osoby. Takéto vymedzenie povahy mediálneho obsahu predstavuje kvalifikačný znak pre možný zásah do osobnej sféry inej osoby, ktorý zároveň musí vykazovať určitú zvýšenú mieru intenzity v podobe jeho spôsobilosti byť príčinou vzniku vážnej ujmy vo sfére dotknutej osoby. Inými slovami zásah, ktorý je z hľadiska významu nepodstatný, nenapĺňa znaky skutkovej podstaty predmetného trestného činu. To, čo sa má považovať za nepodstatnú zmenu, možno určiť len na základe celkového posúdenia mediálneho obsahu a osobnostného odkazu umelo vytvoreného alebo zmeneného obsahu.

Z trestnej zodpovednosti sú vyňaté prípady, v ktorých by každá rozumná osoba rozpoznala nedostatok autenticity záznamu. Zdanie autenticity však možno odstrániť aj jasným označením záznamu ako umelo vytvoreného alebo pozmeneného mediálneho obsahu. Manipulácia sa nemusí nevyhnutne týkať len osobnostných znakov, t. j. vonkajšieho vzhľadu, správania alebo verbálnych prejavov, ale môže byť aj dôsledkom ich zasadenia do nepravdivého kontextu. Zdanie pravdivého obrazu alebo zvukového záznamu vytvárajú aj mediálne obsahy, ktoré síce prezentujú autentický obraz uvedených osobnostných vlastností, ale tento obraz zasadzujú do umelo vytvoreného kontextu, ktorý sa odchyľuje od reality. Napríklad mediálny obsah, v ktorom je verne zobrazená osoba v kompromitujúcej situácii prostredníctvom manipulácie v rozpore so skutočnými udalosťami.

K odsekom 2 a 3

Do kvalifikovaných skutkových podstát sa dopĺňajú kvalifikačné znaky umožňujúce postihovať najzávažnejšie formy protiprávneho konania vyššou trestnou sadzbou.

K odseku 4

V odseku 4 sa ustanovuje, že trestná zodpovednosť, ktorá hrozí podľa odseku 1 sa nevzťahuje na konanie, ktoré sa vykonáva v rámci plnenia nadradených záujmov. Ustanovenie príkladmo konkretizuje niektoré z týchto záujmov, ako sú záujmy v oblasti umenia, vedy, výskumu, vyučovania alebo informovania o aktuálnych udalostiach alebo histórii.

K bodu 98 (v celom texte)

Ide o legislatívno-technické spresnenie smerujúce k vnútornej konzistencii a prehľadnosti právneho predpisu z dôvodu zaradenia primeraných povinností a obmedzení do § 52a.

K bodom 99 a 100 (Príloha č. 3)

Vzhľadom na aktualizáciu zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie uvedených v Prílohe č. 3 k Trestnému zákonu sa vypúšťajú Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 168, 30. 6. 2009) a Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/123/ES z 21. októbra 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2005/35/ES o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenie (Ú. v. EÚ L 280, 27. 10. 2009), čím dochádza z legislatívno-technického hľadiska k úprave číslovania tohto zoznamu. Do zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie v Prílohe č. 3 k Trestnému zákonu sa dopĺňa odkaz na smernicu (EÚ) 2024/1203 a na smernicu (EÚ) 2024/1712. Povinnosť uviesť priamo v prijatých opatreniach odkaz na tieto smernice vyplýva z čl. 28 ods. 1 smernice (EÚ) 2024/1203 a z čl. 2 ods. 1 smernice (EÚ) 2024/1712.

K Čl. III

(zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch)

K bodu 1 (§ 2 ods. 3)

Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť, aby príslušné orgány nepostihovali obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi za konanie, ktorého sa dopustili v priamej súvislosti s týmto trestným činom a ktoré by za iných okolností napĺňalo znaky skutkovej podstaty priestupku.

Uvedené ustanovenie sa taktiež vzťahuje aj na obeť trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 a trestného činu výroby detskej pornografie podľa § 368.

Navrhované znenie je odrazom úpravy inštitútu upustenia od potrestania podľa § 40 ods. 2 Trestného zákona.

Vyššie vyplýva z odporúčania skupiny expertov Rady Európy pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi (GRETA), ako aj zo smernice (EÚ) 2024/1712.

K bodu 2 (Príloha)

Do zoznamu preberaných právne záväzných aktov EÚ sa dopĺňa odkaz na Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ v znení smernice (EÚ) 2024/1712.

K Čl. IV

(Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach)

Zmena súvisí s vypustením trestného činu Ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona a zavedenia zákonnej ochrany sudcovskej nezávislosti. Do zákona o sudcoch sa tak zavádza pravidlo, že sudcu a prísediaceho možno trestne stíhať pre trestný čin, ktorého sa dopustil svojou rozhodovacou činnosťou, len s predchádzajúcim súhlasom súdnej rady. Pozri odôvodnenie k čl. II § 326a a čl. V.

K Čl. V

(Zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky)

Zmena súvisí jednak s vypustením trestného činu Ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona, k uvedenému pozri odôvodnenie k čl. II § 236a, a so zavedením súhlasu Súdnej rady s trestným stíhaním sudcu, ktorého sa dopustil svojou rozhodovacou činnosťou v čl. IV.

V zákone o Súdnej rade Slovenskej republiky sa zavádza konkrétny mechanizmus a pravidla pre rozhodovanie súdnej rady o súhlase s trestným stíhaním sudcu pre trestný čin, ktorého sa sudca dopustil svojou rozhodovacou činnosťou. Súdna rada tak rozhoduje o súhlase s trestným stíhaním sudcu na neverejnom zasadnutí, na ktorom sa môžu zúčastniť len členovia súdnej rady, dotknutý sudca, obhajca sudcu a prokurátor generálnej prokuratúry. Ďalšie osoby môžu byť prítomné len so súhlasom súdnej rady.

Súdna rada musí rozhodnúť do 30 dní od doručenia návrhu a svoje rozhodnutie musí odôvodniť. Ak súdna rada rozhodla, že nevysloví súhlas s trestným stíhaním sudcu, nový návrh v tej istej veci je vylúčený.

K Čl. VI

(zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)

K bodom 1 a 2 [§ 95 ods. 3 písm. a)]

Slovo „ujma“ sa nahrádza slovom „škoda“ z dôvodu zmeny terminológie v § 124 ods. 3 a 126 ods. 2 Trestného zákona, na ktoré toto ustanovenie odkazuje. Nakoľko súčasné znenie poznámky pod čiarou odkazuje ešte na zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, ktorý už nie je účinný, navrhuje sa nahradiť znenie poznámky pod čiarou aktuálnymi ustanoveniami Trestného zákona.

K Čl. VII

(zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde)

K bodom 1 a 2 [§ 3 písm. b a § 4 ods. 1 písm. at)]

V nadväznosti na zmenu navrhovanú v § 57 ods. 2 Trestného zákona, aby príjmy z peňažného trestu uloženého za trestné činy proti životnému prostrediu boli príjmom Environmentálnemu fondu ako aj v nadväznosti na zmenu v bode 5, podľa ktorej Environmentálny fond vykonáva v mene štátu práva poškodeného zo spôsobenej majetkovej škody na životnom prostredí sa navrhuje doplniť tieto nové zdroje prostriedkov fondu a nový účel ich použitia.

K bodu 3 (§ 4 ods. 15)

Ide o legislatívno-technickú úpravu vyvolanú zmenou číslovania písmen v § 3.

K bodu 4 (§ 4 ods. 17)

Cieľom navrhovanej úpravy je zabezpečiť, aby sa finančné prostriedky, ktoré zaplatili v rámci peňažného trestu páchatelia trestných činov proti životnému prostrediu, použili na odstraňovanie škodlivých následkov environmentálnej trestnej činnosti.

K bodu 5 (§ 5 ods. 8)

Cieľom návrhu je zefektívniť proces uplatňovania a vymáhania škody na životnom prostredí v rámci trestného konania a následného výkonu rozhodnutí.

V súčasnosti postavenie poškodeného v trestných konaniach zastávajú spravidla okresné úrady, ktoré však nemajú kapacitné, odborné ani finančné možnosti na aktívne zastupovanie záujmov štátu v týchto konaniach, ani na následné vymáhanie priznanej náhrady škody.

Naopak, Environmentálny fond je orgánom, ktorého hlavným účelom je financovanie opatrení na ochranu, obnovu a zlepšenie stavu životného prostredia. Fond disponuje organizačnou aj odbornou štruktúrou vhodnou na zastupovanie záujmov štátu v tejto oblasti, ako aj právnymi nástrojmi na účinné vymáhanie pohľadávok.

Nakoľko sa navrhuje, aby peňažné tresty uložené za trestné činy proti životnému prostrediu boli príjmom Environmentálneho fondu, je logickým a systémovým krokom, aby tento fond vystupoval ako poškodený subjekt aj pri náhrade škody spôsobenej na životnom prostredí.

Takéto riešenie bude mať niekoľko významných prínosov, a to najmä zvýšenie efektivity vymáhania škôd (centralizované konanie v rukách jedného orgánu s odborným a právnym zázemím), zníženie administratívnej záťaže okresných úradov, ktoré v praxi často nevedia náhradu škody aktívne uplatňovať, zjednotenie postupu pri určovaní a vymáhaní škody na životnom prostredí a efektívne použitie vymožených prostriedkov na nápravu škôd spôsobených trestnými činmi proti životnému prostrediu.

Navrhované riešenie je teda systematické, logicky nadväzuje na existujúcu úpravu peňažných trestov a zároveň posilňuje princíp, že finančné prostriedky získané z environmentálnych deliktov majú byť použité na obnovu a ochranu životného prostredia.

K bodu 6 (§ 15h)

Navrhuje sa, aby Environmentálny fond vykonával v mene štátu práva poškodeného zo spôsobenej majetkovej škody na životnom prostredí a uplatňoval nárok na jej náhradu od nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

K Čl. VIII

(zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi)

K bodom 1 a 2 [§ 27 ods. 2 písm. a)]

Slovo „ujma“ sa nahrádza slovom „škoda“ z dôvodu zmeny terminológie v § 124 ods. 3 a 126 ods. 2 Trestného zákona, na ktoré toto ustanovenie odkazuje. Nakoľko súčasné znenie poznámky pod čiarou odkazuje ešte na zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, ktorý už nie je účinný, navrhuje sa nahradiť znenie poznámky pod čiarou aktuálnymi ustanoveniami Trestného zákona.

K Čl. IX

(zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody)

K bodu 1 (§ 10a ods. 5)

Zosúladienie textu, nakoľko odseky 1 a 2 upravujú predvedenie odsúdeného v ústave a odsek 4 upravuje odovzdanie mimo ústavu.

K bodu 2 (§ 38 ods. 2)

Ide o opravu chyby.

K bodom 3 a 4 [§ 45 ods. 2 písm. b)]

Ide o opravu formálnej chyby. Navrhovaná úprava ustanovení v § 45 súvisí s matematickým prepočtom čistej pracovnej odmeny na úhradu trov výkonu trestu odňatia slobody nad sumu životného minima, ktorá musí byť rovnako znížená o 10 %, aby celkový prepočet rozdelenia čistej pracovnej odmeny zodpovedal sume čistej pracovnej odmeny, čím sa zabezpečí matematická správnosť prepočtu čistej pracovnej odmeny.

K bodu 5 (§ 104b ods. 2)

Odstránenie chyby z minulosti, keď pôvodne mala o zmene stupňa stráženia a určení spoločného spôsobu výkonu postupne uložených trestov rozhodovať osobitná komisia ústavu. Následne došlo k zmene a kompetencia sa presunula na riaditeľa ústavu, pričom osobitná komisia ústavu dáva len stanovisko, avšak v prechodných ustanoveniach sa táto zmena zabudla upraviť.

K Čl. X

(Zákon č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce)

Navrhovaná právna úprava reaguje na aplikačné problémy pri výkone trestu povinnej práce podľa zákon č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce. Z praxe okresných súdov a probačných a mediačných úradníkov vyplýva, že odsúdení často nenastupujú na výkon trestu povinnej práce bezprostredne po jeho nariadení, ale až po dlhšom časovom období, niekedy aj po niekoľkých mesiacoch. Platná právna úprava pritom neustanovuje konkrétnu lehotu, v ktorej je odsúdený povinný nastúpiť na výkon tohto trestu.

Absencia takejto lehoty spôsobuje v praxi problémy pri zabezpečovaní výkonu trestu povinnej práce, znižuje jeho efektívnosť a oslabuje jeho preventívny účinok. Navrhovaná právna úprava preto zavádza povinnosť odsúdeného nastúpiť na výkon trestu povinnej práce najneskôr do 30 dní odo dňa nariadenia výkonu trestu. Zároveň sa umožňuje predsedovi senátu určiť inú lehotu z dôležitých dôvodov, napríklad zo zdravotných alebo sociálnych dôvodov. Súčasne sa dopĺňajú dôvody pre premenu trestu povinnej práce na trest odňatia slobody tak, aby bolo možné rozhodnúť o premene trestu aj v prípade, ak odsúdený bez vážneho dôvodu nenastúpi na výkon trestu povinnej práce v zákonom stanovenej lehote. Navrhovaná úprava prispeje k zvýšeniu efektívnosti výkonu trestu povinnej práce a k posilneniu jeho represívneho aj preventívneho účinku.

K bodu 1 (§ 3 ods. 5)

Navrhuje sa doplniť ustanovenie upravujúce nariadenie výkonu trestu povinnej práce o povinnosť odsúdeného nastúpiť na výkon trestu najneskôr do 30 dní odo dňa jeho nariadenia. Zároveň sa umožňuje predsedovi senátu určiť inú lehotu z dôležitých dôvodov.

Navrhované ustanovenie sleduje aj posilnenie efektívnosti a včasnosti výkonu trestu povinnej práce ako jedného z alternatívnych trestov. V praxi sa opakovane preukazuje, že časový odstup medzi nariadením výkonu trestu a jeho reálnym začiatkom má významný vplyv na mieru jeho úspešného vykonania. S pribúdajúcim časom od právoplatnosti rozhodnutia a jeho nariadenia dochádza k oslabeniu väzby odsúdeného na uloženú povinnosť, čo sa môže prejaviť nižšou mierou spolupráce, vyhýbaním sa nástupu alebo zníženou disciplinovanosťou pri výkone trestu.

Z hľadiska účelu trestu je pritom žiaduce, aby medzi uložením trestu a jeho výkonom existovala čo najtesnejšia časová súvislosť. Bezprostrednosť výkonu trestu posilňuje jeho výchovný a preventívny účinok, keďže odsúdený si jasnejšie spája protiprávne konanie s následkom v podobe uloženého trestu. Takýto prístup prispieva k napĺňaniu individuálnej prevencie a podporuje vedenie odsúdeného k riadnemu životu.

Súčasne má včasný nástup na výkon trestu povinnej práce význam aj z pohľadu generálnej prevencie a dôvery verejnosti v účinnosť trestného systému. Rýchla a efektívna realizácia uložených trestov posilňuje presvedčenie, že porušenie právnych noriem je reálne a bezprostredne sankcionované, čo prispieva k upevňovaniu právneho vedomia spoločnosti.

Navrhovaná lehota 30 dní predstavuje primeraný časový rámec, ktorý zohľadňuje potrebu organizačného zabezpečenia výkonu trestu, ako aj individuálne pomery odsúdeného. Zároveň ponecháva predsedovi senátu možnosť flexibilne reagovať na osobitné okolnosti prípadu a určiť inú lehotu, ak to odôvodňujú dôležité dôvody, čím sa zachováva princíp individualizácie výkonu trestu.

Doplnenie predmetného ustanovenia tak smeruje k odstráneniu aplikačných nejasností, k posilneniu disciplinovanosti odsúdených a k zvýšeniu celkovej efektívnosti výkonu trestu povinnej práce ako významného nástroja modernej trestnej politiky.

K bodu 2 (§ 8 ods. 1)

Navrhuje sa rozšíriť dôvody pre premenu trestu povinnej práce na trest odňatia slobody tak, aby súd mohol rozhodnúť o premene trestu aj v prípade, ak odsúdený bez vážneho dôvodu nenastúpi na výkon trestu povinnej práce v lehote ustanovenej v § 3 ods. 5.

Navrhovaná úprava zároveň sleduje posilnenie vynútiteľnosti povinností odsúdeného už v počiatočnej fáze výkonu trestu povinnej práce. V aplikačnej praxi sa ukazuje, že nenastúpenie na výkon trestu bez vážneho dôvodu predstavuje kvalifikovanú formu nerešpektovania rozhodnutia súdu, ktorá má porovnateľnú závažnosť ako jeho následné porušovanie počas výkonu trestu. Absencia explicitného zakotvenia takéhoto konania medzi dôvodmi pre premenu trestu mohla viesť k nejednotnosti rozhodovacej praxe a oslabeniu autority uloženého trestu.

Z hľadiska účelu trestu je pritom nevyhnutné, aby odsúdený nielen riadne vykonával uložené práce, ale aby aj bez zbytočného odkladu nastúpil na ich výkon. Práve moment nástupu predstavuje kľúčový predpoklad pre realizáciu výchovného a preventívneho pôsobenia trestu. Ak odsúdený bez vážneho dôvodu nerešpektuje stanovenú lehotu na nástup, dochádza k narušeniu bezprostrednosti reakcie na protiprávne konanie, čím sa oslabuje individuálno-preventívny účinok trestu a znižuje sa pravdepodobnosť jeho riadneho vykonania.

Doplnenie predmetného dôvodu pre premenu trestu zároveň reflektuje potrebu zabezpečiť efektívnosť trestu povinnej práce ako alternatívy k trestu odňatia slobody. Tento druh trestu je založený na aktívnej spolupráci odsúdeného a jeho ochote podrobiť sa uloženým povinnostiam.

V prípade, ak odsúdený už v úvodnej fáze preukazuje nezáujem alebo úmysel vyhnúť sa výkonu trestu, je opodstatnené vytvoriť zákonný rámec umožňujúci rýchlu reakciu zo strany súdu.

Navrhovaná úprava má zároveň preventívny charakter, keďže jasne signalizuje, že nenastúpenie na výkon trestu v stanovenej lehote bez vážneho dôvodu bude mať konkrétne právne následky. Tým sa posilňuje disciplinujúci účinok právnej úpravy a zvyšuje sa pravdepodobnosť, že odsúdení budú pristupovať k výkonu trestu zodpovedne a včas.

Z pohľadu generálnej prevencie a dôvery verejnosti v spravodlivosť trestného systému je dôležité, aby uložené tresty nezostávali len formálnymi rozhodnutiami bez reálneho výkonu. Možnosť premeny trestu povinnej práce na trest odňatia slobody v prípade nenastúpenia na jeho výkon bez vážneho dôvodu prispieva k posilneniu presvedčenia, že právoplatné rozhodnutia súdov sú záväzné a ich nerešpektovanie bude účinne sankcionované.

Navrhované doplnenie tak vytvára logické a systematické prepojenie s ustanovením § 3 ods. 5, čím sa zabezpečuje komplexná úprava povinností odsúdeného vo vzťahu k nástupu na výkon trestu a následkov ich porušenia.

K Čl. XI

(zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby)

K bodu 1 (§ 9 ods. 7)

Zosúladienie textu, nakoľko odseky 1 a 2 upravujú predvedenie obvineného v ústave a odsek 5 upravuje predvedenie mimo ústavu.

K bodu 2 (§ 18 ods. 3)

Ide o opravu chyby.

K bodu 3 (§ 66 ods. 1 písm. l)

Cieľom navrhovanej úpravy je jednoznačné vymedzenie požiadavky na obsah vykonávacieho právneho predpisu spôsobom obdobným ako v § 102 ods. 1 písm. q) zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zrážky z pracovnej odmeny obvineného v zmysle vykonávania zrážok z hrubej pracovnej odmeny sú upravené v zákone č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“). Splnomocňovacie ustanovenie obsiahnuté v § 66 ods. 1 písm. l) zákona o výkone väzby zahŕňa požiadavku na podrobnejšiu úpravu vykonávania zrážok z čistej pracovnej odmeny obsiahnutú vo vyhláske Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. /2026 Z. z. o zrážkach z čistej pracovnej odmeny obvinených a odsúdených a určení zrážok na úhradu trov výkonu trestu odňatia slobody a výšky zvýšených trov výkonu väzby a zvýšených trov výkonu trestu odňatia slobody.

K Čl. XII

(zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve)

K bodu 1 [§ 24 ods. 3 písm. h)]

Zákaz podľa § 24 ods. 3 písm. h) sa navrhuje doplniť aj o prechovávanie a ukrytie zveri bez súhlasu alebo vedomia užívateľa poľovného revíru. Dôvodom je potreba zavedenia nových priestupkov, nakoľko pri trestnom čine pytlactva dochádza k zvýšeniu rozsahu v základnej skutkovej podstate na 2 500 eur. Porušenie uvedeného zákazu je priestupkom podľa § 76 ods. 1 písm. d).

K bodom 2 až 4 [§ 76 ods. 1 písm. i), j), k) a m)]

Z dôvodu zvýšenia rozsahu v základnej skutkovej podstate trestného činu pytlactva na 2 500 eur je potrebné zaviesť nové priestupky, ktorými bude možné postihovať konanie, ktoré neprekročí uvedenú hranicu.

K bodom 5 a 6 (§ 76 ods. 4 a 5)

Navrhuje sa rozdeliť výšku sankcií v závislosti od závažnosti jednotlivých priestupkov. Za tie priestupky, ktoré majú svoj ekvivalent v skutkovej podstate trestného činu pytlactva (§ 76 ods. 5) bude možné uložiť prísnejšie sankcie ako za iné priestupky.

Zároveň sa vypúšťajú sankcie pokarhanie a odňatie veci, pretože ich tak či onak možno uložiť podľa zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch. Nie je potrebné ich duplicitne uvádzať aj v zákone č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve. V tomto kontexte uvádzame aj to, že formulácia „odňatie veci“ bola terminologicky nepresná. Ako sankcia za priestupok sa štandardne môže uložiť prepadnutie veci, nie jej odňatie.

K bodu 7 (Príloha)

Z transpozície prílohy sa vypúšťa neúčinná Smernica Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Mimoriadne vydanie Ú. v. EÚ, kap. 15/zv. 1; Ú. v. ES L 103, 25. 4. 1979).

K Čl. XIII

(Zákon č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze)

V nadväznosti na INFR(2025)2212 ohľadom nesprávnej transpozície smernice o právnej pomoci sa upravuje § 5 ods. 10. Vylúčenie použitia § 40 ods. 2 je v zjavnom rozpore so smernicou o právnej pomoci a naopak primerané použitie § 40 ods. 2 Trestného poriadku v situácii, keď vyžiadaná osoba uplatní právo zvoliť si obhajcu na území Slovenskej republiky, zabezpečí správnu a úplnú transpozíciu čl. 5 ods. 2 tejto smernice.

K Čl. XIV

(Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb)

K bodu 1 (§ 3)

V nadväznosti na zmeny v čl. II sa navrhuje novelizovať zoznam trestných činov právnických osôb. Zoznam trestných činov, ktoré môže spáchať právnická osoba sa rozširuje aj o novo navrhovaný trestný čin Porušenia práv digitálnym falšovaním podľa § 378.

K bodom 2 a 7 [§ 10 písm. i) a § 19a]

Nakoľko trestné činy, ktoré možno najčastejšie spáchať v súvislosti s držbou, chovom, starostlivosťou a manipuláciou so zvieratami, sú uvedené v § 3, navrhuje sa rovnako ako v Trestnom zákone zaviesť aj v zákone č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov trest zákazu držby a chovu zvierat.

K bodu 3 (§ 11 ods. 4)

Legislatívno-technická úprava.

K bodom 4 až 6 (§ 15)

Za účelom možnosti uloženia účinných, primeraných a odrádzajúcich sankcií v prípade spáchania uvedených trestných činov proti životnému prostrediu právnickou osobou, sa dopĺňa nový odsek 2 s hornou hranicou peňažného trestu 24 miliónov eur, dopĺňajú sa trestné činy do odseku 3 (súčasný odsek 2) s hornou hranicou peňažného trestu 40 miliónov eur a dopĺňa sa nový odsek 4 s dolnou hranicou peňažného trestu 30 000 Eur, ktorý sa bude vzťahovať na najzávažnejšie formy spáchania trestných činov proti životnému prostrediu. Navrhované ustanovenie predstavuje transpozíciu čl. 7 smernice (EÚ) 2024/1203.

K bodu 8 (§ 30a)

Navrhovaným zavedením nového ustanovenia § 30a sa do zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb dopĺňa osobitná úprava výkonu peňažného trestu uloženého právnickej osobe. Cieľom navrhovanej právnej úpravy je odstrániť aplikačné nejasnosti a najmä byrokratický ping-pong pri výkone tohto druhu trestu a zároveň zabezpečiť systematickú úpravu splatnosti a vymáhania pohľadávky štátu z uloženého peňažného trestu.

K odseku 1

Navrhované ustanovenie vychádza z úpravy obsiahnutej v § 429 ods. 1 Trestného poriadku. Upravuje postup predsedu senátu po nadobudnutí vykonateľnosti rozsudku, ktorým bol právnickej osobe uložený peňažný trest, a ustanovuje povinnosť vyzvať odsúdenú právnickú osobu na zaplatenie peňažného trestu v lehote 15 dní. Zároveň sa jasne upravuje upozornenie na následok nezaplatenia peňažného trestu v určenej lehote, ktorým je jeho následné vymáhanie. Úprava sleduje posilnenie právnej istoty a jednoznačné určenie procesného postupu súdu po vykonateľnosti rozhodnutia.

K odseku 2

Odsek 2 vymedzuje moment splatnosti pohľadávky štátu z uloženého peňažného trestu, čo je nevyhnutné najmä pre ďalší postup podľa odseku 3.

Navrhovaná úprava vychádza z princípov obsiahnutých v § 429 ods. 1 a § 430 ods. 1 a 2 Trestného poriadku a reflektuje jednotlivé situácie, ktoré môžu nastať pri výkone peňažného trestu, a to 1. uplynutie času odkladu výkonu peňažného trestu alebo jeho odvolanie, 2. nezaplatenie čo i len jednej splátky pri povolení splátok a po 3. márne uplynutie lehoty určenej vo výzve podľa odseku 1. Jednoznačné určenie okamihu splatnosti pohľadávky štátu je dôležité najmä z hľadiska následného postupu pri jej vymáhaní podľa osobitného predpisu.

K odseku 3

Navrhované ustanovenie umožňuje súdu uzavrieť zmluvu o vymáhaní pohľadávky štátu podľa § 15 zákona č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu. Cieľom tejto úpravy je vytvoriť právny základ pre efektívne vymáhanie pohľadávok štátu z uložených peňažných trestov právnickým osobám prostredníctvom subjektov oprávnených na ich správu a vymáhanie podľa osobitného predpisu. Navrhované riešenie reflektuje požiadavky Ministerstva financií Slovenskej republiky na zosúladienie postupov pri správe pohľadávok štátu. Zmluvu možno uzavrieť bezprostredne po splatnosti pohľadávky štátu, čím sa zabezpečuje plynulosť a efektívnosť procesu jej vymáhania.

K odseku 4

Navrhovaným ustanovením sa explicitne vylučuje možnosť upustenia od výkonu peňažného trestu alebo jeho zvyšku. Cieľom tejto úpravy je odstrániť prípadné výkladové pochybnosti o aplikovateľnosti § 432 ods. 1 Trestného poriadku na právnické osoby. Hoci už samotná povaha právnickej osoby takýto postup spravidla vylučuje, považuje sa za vhodné túto skutočnosť vyjadriť výslovne v zákone v záujme právnej istoty a jednotnosti aplikačnej praxe. Navrhované ustanovenie tak reflektuje osobitosti trestnej zodpovednosti právnických osôb a charakter peňažného trestu ako základného sankčného mechanizmu voči právnickým osobám.

K bodu 9 (Príloha)

Upravuje sa názov Rámcového rozhodnutia Rady 2002/946/SVV z 28. novembra 2002 o posilnení trestného systému na zabránenie napomáhania neoprávneného vstupu, tranzitu a bydliska (Mimoriadne vydanie Ú. v. EÚ, kap. 19/zv. 6; Ú. v. ES L 328, 5. 12. 2002), pretože platné znenie tohto rámcového rozhodnutia používa slovo „pobytu“, nie slovo „bydliska“.

K bodu 10 (Príloha)

Zo zoznamu preberaných právnych predpisov sa vypúšťa nahradená smernica 2008/99/EÚ.

K bodu 11 (Príloha)

Ide o opravu chyby v písaní v názve Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV (Ú. v. EÚ L 335, 17. 12. 2011).

K bodu 12 (príloha)

Do zoznamu preberaných právne záväzných aktov Európskej únie v Prílohe k zákonu č. 91/2016 Z. z. sa dopĺňa odkaz na smernicu (EÚ) 2024/1203 a na smernicu (EÚ) 2024/1712. Povinnosť uviesť priamo v prijatých opatreniach odkaz na tieto smernice vyplýva z čl. 28 ods. 1 smernice (EÚ) 2024/1203 a z čl. 2 ods. 1 smernice (EÚ) 2024/1712.

K Čl. XV

(zákon č. 216/2018 Z. z. o rybárstve)

Navrhuje sa nové znenie § 39 zákona č. 216/2018 Z. z. o rybárstve, ktorým sa dopĺňajú priestupkové skutkové podstaty umožňujúce postihovať porušovanie zákazov a obmedzení ustanovených týmto zákonom pri výkone rybárskeho práva.

Navrhovaná úprava reaguje na zmenu právnej úpravy trestného činu pytlíctva podľa Trestného zákona, v rámci ktorej dochádza k zvýšeniu hranice trestnosti pri neoprávnenom love rýb. Cieľom návrhu je zabezpečiť, aby konania spočívajúce najmä v love rýb bez oprávnenia, v čase ich ochrany alebo zakázaným spôsobom lovu, ktoré nedosahujú hranicu trestnej zodpovednosti, bolo možné postihovať ako priestupok.

Navrhovanou úpravou sa predchádza vzniku stavu, v ktorom by uvedené konania nebolo možné postihnúť ani podľa Trestného zákona, ani v priestupkovom konaní.

K Čl. XVI

(Zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe)

Navrhovaná úprava nadväzuje na ustanovenie osobitného predpisu, podľa ktorého môže pri škode ktorou je skrátaná, neodvedená, nezaplatená alebo neoprávnene vrátená daň alebo skrátané alebo nezaplatené clo uplatňovať nárok na náhradu škody v prípade štátneho rozpočtu správca kapitoly štátneho rozpočtu alebo ním poverený orgán.

V tejto súvislosti sa výslovne ustanovuje pôsobnosť Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky vykonávať na základe poverenia Ministerstva financií Slovenskej republiky v mene štátu práva poškodeného a uplatňovať nárok na náhradu takejto škody v konaniach podľa osobitných predpisov. Cieľom úpravy je zabezpečiť jednoznačné a efektívne uplatňovanie nárokov štátu na náhradu škody spôsobenej na daňových a colných príjmoch štátneho rozpočtu prostredníctvom orgánu disponujúceho potrebnými odbornými znalosťami a informáciami v oblasti správy daní a cla.

Poverenie ministerstva financií zároveň zabezpečuje, že finančné riaditeľstvo bude vykonávať práva poškodeného a uplatňovať nárok na náhradu škody iba vo veciach a v rozsahu určenom ministerstvom financií ako správcom kapitoly štátneho rozpočtu.

K Čl. XVII

(Zákon č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie)

V súvislosti so zmenami v § 446a Trestného poriadku a zavedením výkonu sexuologického ochranného liečenia ústavnou formou v detenčnom ústave po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody je nutné, upraviť zákon o výkone detencie, aby bola zachovaná zákonnosť obmedzenia slobody osoby, ktorej bolo uložené sexuologické ochranné liečenie ústavnou formou v detenčnom ústave. Súčasne sa pôsobnosť zákona výslovne rozširuje aj o osoby, ktorým bol uložený dočasný príkaz na umiestnenie do detencie.

K Čl. XVIII

(Zákon č. 192/2023 Z. z. o registri trestov)

Podľa § 16 ods. 2 zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 192/2023 Z. z.“) v znení účinnom od 12. júna 2026 sa v špecializovanom výpise z registra trestov uvedú aj zahladené odsúdenia súdom Slovenskej republiky, súdom iného štátu, ktorého rozhodnutie bolo uznané súdom Slovenskej republiky, vrátane údajov o priebehu výkonu uložených trestov, ochranných opatrení a primeraných obmedzení alebo povinností, ak ide o úmyselné trestné činy ustanovené podľa § 29 ods. 1, a to po dobu desiatich rokov od zahladenia odsúdenia.

V aplikačnej praxi je problémom na základe písomných oznámení súdov podľa § 4 ods. 2 písm. g) zákona č. 192/2023 Z. z. zasielaných registru trestov jednoznačne určiť dátum zahladenia odsúdenia, respektíve dátum, od ktorého sa hľadá na páchatel'a ako keby nebol odsúdený. Z dôvodu právnej istoty preto navrhujeme vypustiť slová „a to po dobu desiatich rokov od zahladenia odsúdenia“.

V súvislosti s prechodným ustanovením v § 30a, ktoré upravuje výmenu informácií o odsúdeniach príslušníkov tretích krajín je potrebné uviesť, že databázy Európskej únie, do ktorých majú vnútroštátne orgány nahliadnuť s cieľom vykonať bezpečnostnú kontrolu štátneho

príslušníka tretej krajiny podľa čl. 6 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1356 zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817 (ďalej len „nariadenie (EÚ) 2024/1356“), nie sú technicky pripravené. V dôsledku toho nie je možné overiť bezúhonnosť štátneho príslušníka tretej krajiny a vydať výpis z registra trestov na účely bezpečnostnej kontroly.

K Čl. XIX

(účinnosť)

Vzhľadom na predpokladanú dĺžku legislatívneho procesu sa navrhuje, aby zákon nadobudol účinnosť 1. januára 2027, okrem čl. XVIII (zákon o registri trestov), ktorý nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia.

Nadobudnutie účinnosti čl. XVIII dňom vyhlásenia je potrebné z dôvodu, že Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) nemôže na základe platného právneho stavu plniť zákonnú povinnosť podľa § 16 ods. 2 zákona č. 192/2023 Z. z., t. j. uviesť v špecializovanom výpise z registra trestov aj zahladené odsúdenie, od ktorého neprešlo desať rokov. Dôvodom je, že súdy v písomných oznámeniach zasielaných registru trestov podľa § 4 ods. 2 zákona č. 192/2023 Z. z. neuvádzajú dátum zahľadania odsúdenia.

Druhým dôvodom, pre ktorý sa navrhuje účinnosť čl. XVIII dňom vyhlásenia je, že napriek tomu, že platný právny stav predpokladá vydávanie výpisu z registra trestov na účely bezpečnostnej kontroly (§ 11 ods. 1 písm. d) a § 16a zákona č. 192/2023 Z. z.), generálna prokuratúra túto verejnú listinu nemá ako vydať. Na overenie bezúhonnosti štátneho príslušníka tretej krajiny na účely vykonania bezpečnostnej kontroly podľa čl. 6 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2024/1356 je nevyhnutné nahliadnuť do databáz Európskej únie. Tieto databázy však ešte neboli uvedené do prevádzky; predbežne sa začatie prevádzky predpokladá v júni 2027. Z tohto dôvodu je potrebné zahrnúť do prechodného ustanovenia § 30a aj ustanovenia upravujúce vydávanie výpisu z registra trestov na účely bezpečnostnej kontroly. Podľa prechodného ustanovenia § 30a sa vybrané ustanovenia zákona č. 192/2023 Z. z. začnú uplatňovať dňom začatia prevádzky systému na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o predchádzajúcich odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín.